

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 55 · 10. mars
Sesjonen 2021–2022

Møte torsdag den 10. mars 2022 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 55):

1. Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om Ukraina-situasjonen
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer
(Innst. 182 S (2021–2022))
3. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022
(Innst. 180 S (2021–2022), jf. Dokument 8:100 S (2021–2022))
4. Interpellasjon fra representanten Tone Wilhelmsen Trøen til helse- og omsorgsministeren:
«Antibiotikaresistens (AMR) blir kalt «helsetjenestens klimakrise». Ifølge WHO dør minst 700 000 mennesker hvert år av sykdom som er motstandsdyktig mot antibiotika. Hvis det ikke utvikles nye typer antibiotika, og hvis antibiotikaresistensen øker, vil dette tallet øke dramatisk, og selv de enkleste infeksjoner kan i verste fall bli dødelige. AMR er en «stille pandemi», som kan få mye større følger enn covid-19. Vi vet at en global krise krever global ledelse og internasjonalt samarbeid. Tettere nordisk samarbeid i kampen mot AMR og en felles nordisk handlingsplan kan sikre våre innbyggere bedre beredskap slik at vi blir bedre rustet når vi skal håndtere nye epidemier.
Vil regjeringen følge opp anbefalingene i Nordisk råds hvitbok om en felles nordisk handlingsplan mot AMR med finansiering, rapportering og politisk kontroll?»
5. Interpellasjon fra representanten Terje Halleland til samferdselsministeren:
«Skiftende regjeringer har hatt en aktiv elbilpolitikk for å redusere klimagassutslipp. Dette har blitt en stor suksess og gitt salg på over 400 000 elbiler. Dette tilsvarer ca. 15 pst. av bilparken. Staten får årlig mange milliarder lavere inntekter på grunn av forskjellige avgiftsfritak. Redusert betaling i bompengeprojekter er blant fordelene med å bruke elbil. I bymiljøpakken på Nord-Jæren har elbilkjøretøyene ført til mindreinntekter på 170 mill. kr de siste to årene. Med en stadig økende elbilandel er allerede nivået på mindreinntekter for 2022 over 100 mill. kr og stigende. Dette gir store utfordringer for finansiering av pakken. Her må enten ambisjonene for arbeidet senkes, bompengene må økes,

eller så må staten kompensere for bortfallet av inntekter.

Vil statsråden vurdere å kompensere for manglende inntekter som oppstår på grunn av statlige pålegg, og som er en direkte konsekvens av statlig ønsket politikk?»

6. Interpellasjon fra representanten Ingjerd Schou til utviklingsministeren:
«Utdanning er nøkkelen til varig utviklingshjelp, økonomisk vekst, selvberging og likestilling. Utdanning er en «grunnmursinvestering» i utvikling. Gjennom utdanning får unge jenter en fremtid og unnslipper tvangsekteskap og undertrykkelse. I inneværende år kutter regjeringen betydelig i norsk støtte til det globale partnerskapet for utdanning, GPE. Kuttet har både satt Norge i en vanskelig posisjon som en troverdig partner i utviklingspolitikken og reduserer vår innsats på et område som ansvarliggjør mottakerlandene selv på utdanningsfeltet. Regjeringen forsvarer denne omprioriteringen med at den vil søke annet samarbeid for utdanning i utviklingspolitikken.
Hvilke tiltak mener statsråden er best egnet for at Norge skal kunne bidra til at flest mulig barn i verden får god utdanning?»
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Carl I. Hagen, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om utbetaling av vedtatt tilskudd til X Games Norway
(Innst. 181 S (2021-2022), jf. Dokument 8:99 S (2021-2022))
8. Referat

*Minnetale over tidligere
stortingsrepresentant Modulf Aukan*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Modulf Aukan gikk bort den 28. januar 2021, etter noen måneders sykdom. Han ble nær 73 år gammel.

Aukan hadde en lang og omfattende politisk karriere som sprang ut fra hans medlemskap i Kristelig Folkeparti. Hans politiske virke besto av fem perioder i kommunestyret i Tustna. Han innledet sin politiske løpebane som kommunepolitiker i daværende Tustna kommune for over 50 år siden. Her var han medlem av kommunestyret i ikke mindre enn fem perioder. Denne solide innsatsen ble avsluttet med en «sjarmøretappe» som varaordfører de to siste årene, fra 1993 til 1995.

I like mange perioder var Aukan fylkespolitiker, fra 1987 til 2007. I fire perioder var han første vararepresentant til Stortinget. I begge de periodene Kjell Magne

Bondevik var statsminister, møtte han som fast representant. Han møtte i henholdsvis næringskomiteen og kontroll- og konstitusjonskomiteen.

På det organisasjonsmessige plan har Aukan vært lokallagsleder i Tustna KrF i nærmere 20 år til sammen og vært både fylkesstyremedlem og sentralstyremedlem i Kristelig Folkeparti.

I tillegg til politikken var han gårdbruker og selvstendig næringsdrivende innen landbruksmekanikk. Aukan gjennomførte en bred landbruksfaglig og landbruksteknisk utdanning. Han var elev ved Høgtun Folkehøgskule 1965–1966 og elev ved Tomb Jordbruksskole 1966–1968. Videre tok han mekaniske kurs ved Bodø flystasjon i 1969 og Vinterlandbruksskolen i Oslo i 1972.

Han tok over garden i 1970 og drev denne fram til 2012. Aukan var bonde i hele sitt hjerte.

Etter valget i 2009 ga han seg med politikk. I stedet engasjerte han seg i kirkelig arbeid og i organisasjonsarbeid i Småbrukarlaget.

Skal man beskrive personen Modulf Aukan, er godt humør noe av det første man tenker på. Han beskrives også som rolig og kunnskapsrik. Selv om han kom fra et fylke der det har vært til dels heftige strider mellom de ulike deler av fylket – «fogderistriden», som den ofte kalles – var Aukan en av de få som var like godt likt i alle leirer.

Aukan etterlater seg en lang og solid innsats for samfunnet gjennom sitt virke som stortingsrepresentant og for Kristelig Folkeparti.

Vi lyser fred over Modulf Aukans gode minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Even A. Røed fra og med 10. mars og inntil videre
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Marit *Arnstad* fra og med 10. mars og inntil videre

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Buskerud, Solveig *Vestenfor*, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Even A. Røeds permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Buskerud: Håkon *Ohren*

For Nord-Trøndelag: Dorthea *Elverum*

Presidenten: Håkon Ohren og Dorthea Elverum er til stede og vil ta sete.

Representanten Mímir Kristjánsson vil framsette et representantforslag.

Mímir Kristjánsson (R) [10:04:47]: På vegne av stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Seher Aydar og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om å sikre reell streikerett.

Presidenten: Representanten Birgit Oline Kjerstad vil framsette et representantforslag.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:05:14]: På vegner av stortingsrepresentantane Lars Haltbrekken, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen, Sofie Marhaug, Une Bastholm, Rasmus Hansson og meg sjølv vil eg med dette leggje fram eit forslag om å stanse gravedumping i sjø.

Presidenten: Representanten Ine Eriksen Søreide vil framsette et representantforslag.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:05:56]: På vegne av stortingsrepresentantene Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Charlotte Spurkeland, Tage Pettersen, Erlend Larsen, Sveinung Stensland og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å bekjempe falske nyheter og desinformasjon.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad vil framsette et representantforslag.

André N. Skjelstad (V) [10:06:28]: På vegne av stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og meg selv vil jeg sette fram et forslag om å få flyktninger raskt i arbeid.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:06:55]: På vegne av stortingsrepresentantene Guri Melby, Alfred Jens Bjørlo og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om tiltak for energisparing og mer energi inn i kraftmarkedene.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Presidenten ønsker å informere om at jeg besøkte Nasjonalt ankomstsenter for asylsøkere ved Råde i går. Jeg vet at flere av mine kollegaer har ønsket å besøke det, men gitt situasjonen er det vanskelig. Derfor var jeg der på vegne av hele Stortinget. Det var et sterkt møte å møte mødre og barn som for noen uker siden levde et

helt vanlig liv, men nå er på flukt i et ukjent land, og hvor mann og voksne sønner fortsatt er igjen i hjemlandet.

Jeg har også lyst til å si at jeg overbrakte en stor takk til alle de ansatte som jobber der, og de frivillige som gjør en fantastisk innsats. Gitt situasjonen fikk jeg en del innspill der, og de innspillene vil bli gitt videre til kommunalkomiteen. Det tenker jeg er viktig å ha med.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:08:12]

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om Ukraina-situasjonen (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Emilie Mehl [10:08:44]: Takk for at jeg får komme til Stortinget for å holde en muntlig redegjørelse om flyktningkrisen som følger av Russlands invasjon av Ukraina.

Vi står overfor en massefluktsituasjon i Europa som også påvirker vårt land. Selv om de fleste ukrainske flyktningene så langt har reist til andre land i Europa, forbereder regjeringen nå Norge på å ta imot mange tusen ukrainere i tiden framover. Etatene våre jobber på spreng for å få opp kapasiteten når det gjelder både registrering, mottak, bosetting og alle de tjenestene som flyktningene kommer til å trenge. Vi skal ta imot flyktningene med varme og omsorg. Samtidig skal vi planlegge med ansvarlighet og kontroll, slik at de løsningene som vi nå legger opp til, vil stå seg over tid og når hverdagen kommer rundt om i Norge.

Skjebnet vil at det i år er 100 år siden Fridtjof Nansen, den første høykommissæren for flyktninger, fikk fredsprisen for sitt humanitære og fredsskapende arbeid. Hans arbeid handlet bl.a. om å repatriere russiske krigsfanger og om å avhjelpe hungersnød i Russland og Ukraina. Det er også 100 år siden Ukraina ble en av republikkene som grunnla Sovjetunionen – og 31 år siden Ukraina erklærte seg som en selvstendig stat etter Sovjetunionens fall.

Nå står vi altså i en situasjon der mennesker fra den delen av Europa igjen er drevet på flukt. Jeg tror ikke det er noen her i landet som ikke lar seg berøre av denne helt meningsløse krigen vi nå er vitne til. Store byer i Ukraina har falt, og flere byer står i fare for å bli beleiret og falle i tiden som kommer. Vi ser byer, steder der folk bor, bli lagt i grus. Millioner har allerede rømt fra livet sitt og hjemmene sine. Bildene av fortvilte mødre og sårbare og redde barn gjør et sterkt inntrykk. Det er veldig mange modige ukrainske kvinner, og også menn, som er igjen i landet, som nå kjemper en heltmodig kamp for

sitt land, for sine barn og for friheten. Fortvilelsen som det ukrainske folk nå går igjennom, hører ikke hjemme noe sted.

Vi har ennå ikke sett den fulle virkningen av denne krigen. Den vil påvirke verdensøkonomien, sikkerhetssituasjonen og folkebevegelser i lang tid, og den påvirker også oss her i Norge. Regjeringens holdning er klar: Vi skal hjelpe – både i Ukraina, i nabolandene og her i Norge.

Det er ukrainerne som bærer den største byrden med Russlands angrep. De betaler med sitt liv, med sine hjem og med sin frihet. Men Putins angrep har også påført Norge og andre land i Europa byrder som vi vil kunne komme til å merke mer og mer i tiden som kommer. Migrasjonsstrømmen er én stor krise. Angrepet kan også føre til økte priser på strøm, olje og gass, som påvirker vanlige folks økonomi her i Norge. Russland og Ukraina er store eksportører av mathvete, som vil kunne føre til at prisen på mat går opp. Den russiske invasjonen vil kunne få konsekvenser både for samfunnet vårt som helhet og for vanlige folks liv og økonomi.

Den 8. mars hadde utenriksministeren og jeg et møte med høykommissæren for flyktninger, Filippo Grandi. Han hadde også et møte med utenriks- og forsvarskomiteen her på Stortinget samme dag. Det gjorde dypt inntrykk å høre ham fortelle om de bildene han selv har sett, og hans formidling av historier om den situasjonen som nå er både i Ukraina og i grenseområdene til nabolandene.

I dag er det to uker siden Russland startet invasjonen av Ukraina. FNs høykommissær for flyktninger melder at over to millioner ukrainere har flyktet så langt, på disse to ukene. Ifølge høykommissæren er dette den flyktningssituasjonen som har utviklet seg raskest i verden siden annen verdenskrig. Over 1,2 millioner personer har flyktet til Polen, 191 000 til Ungarn, 140 000 til Slovakia, 438 000 til Romania, inkludert de som kommer via Moldova, rundt 260 000 til Moldova, 100 000 til Russland og 210 000 til andre europeiske land. Dette er tall fra ambassader og fra Høykommissæren for flyktninger for 6.–8. mars. Det er usikkerhet rundt tallene siden folk fortsatt er i bevegelse – folk flykter ennå, og folk beveger seg mellom land – men de gir uansett et øyeblikksbilde av hvor alvorlig dette er.

Tallene vil bare fortsette å øke. I tillegg til de som flykter ut av Ukraina, er det også mange som vil være internt fordrevne inne i Ukraina. Dette er det vanskelig å få sikre tall for. Som følge av konfliktene med Russland knyttet til utbryterrepublikkene Donetsk og Luhansk og Russlands annektering av Krym-halvøya i 2014, hadde Ukraina også et stort antall internt fordrevne før den russiske invasjonen vi nå ser. Tall for dette varierer noe, mellom ca. 850 000, som er Høykommissærens tall, og 1,4 millioner, som er tall fra sosialdepartementet i

Ukraina i 2021. På toppen av dette må vi ta inn over oss at en slik massiv invasjon som Russland nå står for, innebærer en helt ny dimensjon i dette.

Alle nabolandene opplever nå en tilstrømming i et antall og et tempo som overgår alt man tidligere har sett. Landene gjør en imponerende innsats, men det vil også være et spørsmål om hvor lenge dette kan vare før de nasjonale systemene når bristepunktet. Dette vil også variere mellom landene, etter landenes egen økonomiske situasjon og nasjonale systemer.

Enn så lenge foregår det en form for naturlig distribusjon i Schengen-området. Mange av dem som kom til Schengen i første fase, hadde familie og forbindelser i ulike land, og derfor hadde de også steder å dra til. Det er nå en forventning om at de som kommer ut av Ukraina i tiden framover, i mindre grad har det, og at belastningen på nabolandene da vil øke.

Selv om nabolandene klarer å håndtere situasjonen bra på nåværende tidspunkt, vil den videre utviklingen også avhenge av hva som skjer i Ukraina. Jo mer antallet som flykter øker, jo vanskeligere blir det – naturlig nok. Hvis Kyiv eller andre store byer faller, må vi også forvente at antallet øker enda mer – om folk da i det hele tatt klarer å komme seg ut av landet. Dette sier jeg for å understreke at det fortsatt er stor usikkerhet om situasjonen, og den er i utvikling.

Norge vil bidra med ressurser for å avhjelpe situasjonen i Ukraina og i nabolandene. Norge har nå gitt 2 mrd. kr til bistand i Ukraina og naboland over Utenriksdepartementets budsjett. Jeg samarbeider tett med utenriksministeren om å fordele disse pengene der behovet er størst. Internasjonale hjelpeorganisasjoner er viktige nå, og vi vet at ulike FN-organisasjoner, herunder Høykommissæren for flyktninger, Flyktninghjelpen, Røde Kors og mange andre, gjør en uvurderlig innsats i Ukraina – med stor fare for eget liv – og i nabolandene. Krigens ødeleggelse fører også med seg mangel på mat, vann, strøm og andre livsnødvendigheter. Det er en stor humanitær katastrofe.

Norge har allerede fått bistandsanmodninger knyttet til krisen i Ukraina, og vi må forvente å få flere anmodninger. Et hovedprinsipp vil være at norske bidrag til sivil beredskap, slik som personell og materiell, så langt som mulig kanaliseres gjennom EUs ordning for sivil beredskap, som Norge deltar i.

Et norsk medisinsk team kan bidra med helsestøtte ved internasjonale katastrofer – gjennom team som består av leger, sykepleiere og teknisk støtte. Teamet er et supplement til mottakerlandenes tjenester og ikke-statlige aktørers innsats i akutte kriser. Teamet er nå klart for raskt å kunne bistå dersom det er behov for å understøtte lokalt helsevesen i Ukrainas naboland. Det kan også bli aktuelt med bistand gjennom etablerte europe-

iske samarbeid. Dette koordineres tett med andre europeiske land og EU-byråene.

Norge er klar til å bidra med overføring av flyktninger fra Ukrainas naboland innenfor det europeiske samarbeidet. Det er ikke budsjettert for dette i 2022-budsjettet. Om nødvendig vil jeg komme tilbake med en tilleggsproposisjon for Stortinget før den ordinære revideringen av budsjettet. Det er foreløpig ikke kommet i stand en konkret europeisk fordelingsmekanisme, men dette kan endre seg raskt etter hvert som situasjonen utvikler seg. Det pågår nå et arbeid i EU med å koordinere landenes behov, og det vil være feil å gå ut nå med et konkret antall på hvor mange vi skal hente. Vi er nå i en vurderingsfase, en samarbeidsfase, og vi må gjøre ting grundig. Jeg mener det er viktig at vi får på plass rammer som gjør at vi kan respondere raskt når behovet oppstår.

Når det gjelder forholdene i Norge, har ukrainere knapt vært å finne på asylstatistikken de siste årene. I fjor kom det tre ukrainske asylsøkere til Norge. Per i dag, etter invasjonen, har det kommet ca. 1 000 ukrainere som er registrert som asylsøkere. Sammenlignet med andre europeiske land er tallet fortsatt ikke høyt, men det er en markant økning. I tillegg må vi anta at det er et betydelig antall ukrainere som har reist visumfritt til Norge, og som ikke har registrert seg noe sted ennå. Det samme kan også gjelde andre ukrainere, altså andre enn dem som har biometrisk pass, og dermed har visum.

Jeg vil også minne om at UDI og UNE har suspendert utreiseplikten for ukrainske borgere, og UDI har lagt søknader om asyl på vent. Dette innebærer at ukrainske borgere som befinner seg i Norge uten oppholdstillatelse, ikke vil bli sendt tilbake til Ukraina.

Vi forventer og forbereder oss på at antallet ukrainske flyktninger til Norge vil øke betydelig framover. Vi kan antakelig også få se en økning i antallet russiske og hviterussiske asylsøkere. En situasjon med store ankomster på kort tid vil være krevende for alle involverte. Norge har gode rutiner for dette, og vi har et godt mottakssystem som har erfaring fra tidligere flyktningkriser. Vi gjør oss nå klare for at antallet mennesker som flykter fra Ukraina til Norge, vil øke.

Utlendingsdirektoratet, UDI, er allerede godt i gang med å bygge opp mottakskapasiteten for å kunne håndtere flyktningene som kan komme til Norge. I disse dager inngås det avtaler om ca. 8 000 mottaksplasser, og dette er et første steg. I tillegg har UDI nå gått ut med en ny konkurranse. Alle kommuner og aktører som har mulighet til å drifte mottak og gi kapasitet, er gjennom dette bedt om å melde seg. Målet er å øke kapasiteten ytterligere, slik at vi er forberedt. En oppskalering av mottakskapasiteten er nødvendig både for å tilpasse oss dagens situasjon og for å være forberedt på økte ankomster i tiden som kommer.

Asylmottak er ett av flere elementer for å kunne innkvartere potensielt mange tusen ukrainske flyktninger. Mottakene må sees i sammenheng med rask bosetting og bruk av private hjem som oppholdssted. Regjeringen tar i bruk alle deler av beredskapen for å kunne håndtere potensielt store mengder flyktninger som kan komme til Norge, og for at vi skal håndtere det på en god måte. Derfor vurderer vi nå en ordning som kan gjøre det mulig for asylsøkere i en begrenset periode å bo i private hjem og samtidig motta noe støtte til livsopphold.

Det er gode grunner til at dette ikke er en del av regelverket i en normalsituasjon. En eventuell unntaksordning for denne krisen må rammes godt inn, slik at det ikke fører til at flyktingene kan utnyttes. Det må ikke føre til at flyktingene ikke følges opp og ikke inkluderes, og vi må unngå at det gir store belastninger for enkeltkommuner. Dette jobber regjeringen nå med.

Vi vet at flyktningsstrømmen ut av Ukraina er enorm, men vi vet ennå ikke hvor mange som kan komme til Norge. Ankomstene er fortsatt på et stabilt nivå, men situasjonen er uavklart, og det kan endre seg raskt. Jeg er opptatt av at vi sørger for å ha god beredskap for betydelige ankomster i tiden framover.

Nasjonalt ankomstsenter i Råde klarer per nå å håndtere de flyktingene som kommer. Det er ikke kø, og de som kommer, ivaretas på en god måte. Men kapasiteten kan komme under press. UDI startet derfor tidlig arbeidet med å etablere akuttinnkvarteringskapasitet som tillegg til mottakssenteret. Flere mottak og akuttinnkvarteringsplasser er allerede tatt i bruk flere steder i landet. Dette sikrer at regjeringen er i forkant av situasjonen og møter dette med kontroll og ansvarlighet.

Politiet skalerer opp registreringen av ukrainere som kommer til Norge. Etter at det nye ankomstsenteret i Råde ble etablert under forrige regjering, skal alle asylsøkere til Norge som hovedregel registrere seg der. Regjeringen mener nå det kan være behov for å kunne registrere seg også andre steder i landet, og politiet vil om kort tid sørge for at ukrainere som allerede er i Norge, vil kunne registrere seg nærmere der de befinner seg. Det tas sikte på at registrering hos lokalt politidistrikt vil bli et alternativ til registrering på mottakssenteret, men detaljene i denne løsningen er ikke endelig avklart. En desentralisering av registreringen vil avhjelpe presset på ankomstsenteret i Råde og gjøre det lettere for de ukrainerne som allerede oppholder seg andre steder enn på Østlandet, å få registrert seg.

Jeg vil understreke at det er viktig at de som kommer til Norge, eller som allerede er her, registrerer seg. Dette har flere sider. En side er at myndighetene har behov for kontroll med hvem som er her. For det andre må personene registrere seg for å få et midlertidig personnum-

mer og for å kunne få tilgang på tjenester. Ukrainere som har biometrisk pass, har visumfrihet til Schengen i 90 dager. De kan på egen hånd oppholde seg her på turistvisum i denne perioden, men de må registrere seg for å få tilgang til oppfølging fra myndighetene.

Ettersom UDI nå oppretter mottak raskt, vil mange kommuner i løpet av kort tid kunne komme til å bli vertskommune for et asylmottak. Noen kommuner som ikke har mottak, kan likevel komme til å være vertskommune for flyktninger som bor i private hjem. For flyktingene som i mottaksfasen bor privat i en kommune som ikke har asylmottak, ser vi på hvordan vi skal unngå at dette belaster kommunen uforholdsmessig økonomisk.

Selv i den akutte situasjonen vi nå står i, tilstreber UDI å ha god dialog med alle vertskommuner. Hvis Norge skal lykkes med å ta imot flyktingene på en god måte, er vi helt avhengig av et godt samarbeid mellom stat og kommune. Statsforvalteren vil i denne sammenhengen spille en viktig rolle. Det samme vil frivilligheten gjøre.

Vi har en stor oppgave foran oss. Vi skal tilby innkvartering og oppfølging til alle asylsøkere som kommer til Norge. Ukrainske menn mellom 18 år og 60 år får normalt ikke reise ut av Ukraina nå. Derfor vil det være flest kvinner og barn som kommer, og det vil også kunne komme en god del eldre mennesker. Dette er ikke så vanlig i det «normale» ankomstbildet for asylsøkere. Tidligere har det typisk vært mange unge og gjerne enslige menn som har søkt om asyl. Dette arbeidet kommer til å kreve innsats fra flere sektorer og mange aktører. Jeg vil takke alle dem som nå strekker seg langt for at vi skal lykkes med dette.

Sivilforsvaret bistår UDI flere steder på Østlandet. De spiller en viktig rolle i den situasjonen vi nå er i. Sivilforsvaret følger situasjonen og er i god dialog med UDI for best mulig å planlegge og følge opp eventuelle nye bistandsanmodninger. Sivilforsvaret forventer ytterligere bistandsanmodninger fra UDI og senere fra kommunene. Også frivilligheten spiller en stor rolle. Røde Kors, Caritas, Flyktningshjelpen, Norsk Folkehjelp og mange andre frivillige organisasjoner har mobilisert både her i Norge, i nabolandene og i Ukraina.

Det er mange nordmenn som nå har lyst til å bidra. Det setter regjeringen uendelig stor pris på. Jeg vil oppfordre til at man tar kontakt med en frivillig organisasjon, som har gode systemer og erfaring med dette, for å finne ut hvordan man best kan bidra i den fasen vi er nå.

Å øke kapasiteten har en kostnadsside. I gjeldende budsjett er det gitt en fullmakt til å overskride bevilgningen knyttet til drift av asylmottak med inntil 900 mill. kr, dersom det er nødvendig for å innkvartere asylsøkere. Det foregår nå et arbeid med å vurdere om det er nødven-

dig å fremme en tilleggsproposisjon for Stortinget før den ordinære revideringen, også knyttet til dette.

Som kjent vedtok EU i en egen rådsbeslutning den 4. mars å aktivere EU-direktivet om midlertidig beskyttelse for personer som flykter fra Ukraina. Også andre land som ikke er bundet av direktivet – som Danmark, Island og Sveits – vurderer nå tilsvarende ordninger. Verken direktivet eller beslutningen er bindende for Norge, men vi har en egen bestemmelse i utlendingsloven § 34, om midlertidig kollektiv beskyttelse, som nå kommer til anvendelse. Norge anvendte midlertidig kollektiv beskyttelse på 1990-tallet i forbindelse med konfliktene i Bosnia og Kosovo. Mange tusen flyktninger ble da hentet hit, og mange reiste også hjem igjen når de kunne det. Ordningen er effektiv både for dem som kommer hit, og for dem som skal ta imot dem. Slik vi ser situasjonen utvikle seg nå, blir det viktig med effektive og gode løsninger som kan møte disse menneskene på en god og trygg måte.

Regjeringen besluttet, også den 4. mars, å innføre en ordning med midlertidig kollektiv beskyttelse for borgere av Ukraina i Norge. Ordningen innebærer et unntak fra utgangspunktet om at asylsøknader skal vurderes individuelt, og åpner for å gi midlertidig beskyttelse etter en gruppevurdering, f.eks. basert på statsborgerskap. Vi arbeider nå med detaljene i ordningen, med sikte på at den trer i kraft gjennom kongelig resolusjon i morgen, fredag.

Den midlertidige kollektive beskyttelsen legger til rette for at flyktningene raskt vil kunne bosettes i kommunene. Ordningen vil gi flyktningene mulighet til å jobbe mens de er her. Det betyr også at tiden i mottak vil kunne bli kortere enn det som er ordinært for flyktninger som kommer til Norge, og det er bra. Ansvar for bosetting av flyktninger ligger hos arbeids- og inkluderingsministeren. Vi har et tett samarbeid, og jeg vet at det jobbes hardt med bosetting og oppfølging av flyktningene etter at de har vært gjennom mottaksfasen.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har bedt kommunene melde inn sine muligheter for å bosette, og jeg vil oppfordre kommunene til å bidra til at flyktningene raskt kan bosettes i en kommune. Jeg setter veldig stor pris på de positive og velvillige signalene som allerede har kommet fra kommuner over hele landet. Rask bosetting er viktig for å få barna inn i skoler og barnehager, og for at de voksne kan jobbe og bli en del av lokalsamfunn rundt i landet, for den tiden de trenger beskyttelse og skal være her i Norge.

Jeg har inntrykk av at det er stor vilje blant nordmenn til å hjelpe ukrainere i denne veldig vanskelige tiden. Vi ser at folk åpner sine hjem. Vi ser at folk støtter de humanitære organisasjonene som jobber i Ukraina

og naboland, med penger, og noen reiser også til naboland for å hjelpe ukrainere med å komme hit.

Til det vil jeg si at vi er veldig glad for at folk vil hjelpe, men innvandringen til Norge bør skje i kontrollerte former. Flyktningene som har forlatt Ukraina, er trygge i nabolandene. De har klart å komme seg unna krigshandlingene. Det pågår en storstilt innsats for å sikre umiddelbar humanitær hjelp, og det er stor vilje i Europa til å ta imot flyktningene som reiser videre til andre land, der de f.eks. har venner, bekjente eller slektninger. Jeg mener det er viktig at henting av flyktninger og asylsøkere bør skje i nasjonal regi og i ordnede former.

Når det gjelder det å reise til et naboland for å ta med personer til Norge, skal man vite hva man gjør, og hvem man tar med seg. Primært fraråder vi at det organiseres private transporter av ukrainske flyktninger mellom europeiske land. I store kriser er det dessverre slik at det er mennesker som vil utnytte de situasjonene som oppstår. Der ligger det muligheter for mennesker som ikke nødvendigvis har gode hensikter. Det er fare for at de utnytter sårbare mennesker. I en uoversiktlig situasjon, med mange private initiativ, er det fare for menneskesmugling og menneskehandel. Det er også risiko for at mennesker som ikke har gode hensikter i Norge, vil ta seg hit i skjul av flyktningstrømmen. For flyktningene kan det være vanskelig å vite hvem som har gode intensjoner, og hvem som ikke har gode intensjoner. I fluktsituasjonen er dette en risiko som særlig kvinner, barn, enslige mindreårige og eldre står overfor. Det gjelder også i denne situasjonen. Dette vil vi unngå.

Jeg vil berømme og takke alle etatene innenfor berørte sektorer, statsforvalterne og kommunene som nå står på for at vi skal klare å ta imot ukrainere som kommer hit. Jeg vil også takke frivilligheten, de humanitære organisasjonene og enkeltmenneskene som står på. Den felles innsatsen er helt avgjørende.

Jeg mener det er viktig at vi fortsatt har tett dialog med EU og Høykommissæren for flyktninger om den videre utviklingen av denne flyktningssituasjonen. Jeg deltar selv aktivt inn i det europeiske samarbeidet. Jeg har deltatt på to justisministermøter de siste ukene, og jeg vil fortsatt ha god kontakt med mine europeiske kollegaer i tiden som kommer. Jeg er svært glad for at Høykommissæren for flyktninger tok seg tid til å reise hit og møte oss i denne situasjonen. Sammen med andre humanitære organisasjoner gjør de et viktig arbeid for å møte flyktningenes umiddelbare behov i nabolandene.

Vi står oppe i en massefluktsituasjon i Europa, og Norge er beredt til å stille opp. Vi skal stille opp for Ukraina, og vi skal stille opp for dem som flykter, i fellesskap med våre naboland. Vi må stå sammen i denne svært krevende situasjonen. Jeg håper at vi også her kan ha bred oppslutning om den jobben vi nå må gjøre for å

ta imot ukrainere som trenger beskyttelse, og for å ivareta vår egen sikkerhet. Norge skal sammen med andre land i Europa være en trygg havn for dem som søker hjelp. Vi skal stille opp med varme, med raushet og med omsorg – sammen.

Jeg vil avslutte med å si at selv om viljen og evnen til å hjelpe nå er stor, må vi forberede oss på at dette kan bli krevende. Det er bare 14 dager siden den russiske invasjonen. De siste to ukene har det skjedd en stor utvikling fra dag til dag og time for time. Mye tyder på at dette bare er begynnelsen. Hvis mange tusen flyktninger kommer til Norge på kort tid, skaper det også store utfordringer. Det kan legge press på tjenester, og det kan legge press på folk som strekker seg langt for å hjelpe. Til alle dere som nå står på: Husk å ta vare på dere selv, husk å ta vare på hverandre. Husk at vi ikke må strekke strikken så langt med en gang at den ryker. Vi må huske at dette ikke er et sprintløp. Dette kan komme til å bli en maraton, og vi skal holde ut over lang tid.

Regjeringen er derfor opptatt av at vi møter dette med ansvarlighet og kontroll. Når ikke alle spørsmål og detaljer kan besvares med en gang, er det fordi vi må gå grundig inn i de løsningene vi legger opp til. Det er viktig at de løsningene vi nå får på plass, står seg over tid. Vi må også være klar over at det å håndtere mange tusen mennesker på kort tid kan kreve at vi må håndtere ting raskere og med enklere løsninger enn det vi kan gjøre i en normalsituasjon. Vi skal møte flyktningene med varme, med omsorg og med inkludering, men vi skal også ha en realisme i hva dette betyr for det norske samfunnet.

Regjeringen vil rigge Norge for at vi skal klare dette sammen, for at vi skal ha kontroll, og for at vi skal møte hverdagen best mulig når den kommer.

Presidenten: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentar-runde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og avsluttende innlegg fra statsråden.

Lene Vågslid (A) [10:43:33]: Takk for ei svært god utgreiing frå statsråden. Europa står no overfor den største humanitære katastrofen sidan den andre verds-krigen, og det er vanskeleg å ta inn over seg kva dette faktisk kjem til å innebere. Det at to millionar ukrainarar allereie har flykta frå landet sitt, og at enormt mange er internt fordrevne, er frykteleg. Dei bileta me no ser av ungar og vaksne som oppheld seg i provisoriske bomberom, av dei som legg på flukt, og av familiar som blir splitta, gjer sterkt inntrykk på oss alle. Og me veit at talet vil fortsetje å auke.

Eg er glad me har ei regjering som så tydeleg seier at Noreg skal stille opp og gje hjelp til og beskyttelse for dei som no er på flukt. Det var ei viktig og riktig avgjerd å gå

for kollektiv beskyttelse – noko me òg har erfaring med frå 1990-talet.

Det er ingen som veit kor lenge krigen kjem til å vare, eller kor mange som kjem til å kome til Noreg. Det me veit for sikkert, er at me må mobilisere alle gode krefter. Me skal ta imot folk på ein god, men òg trygg måte, og eg er trygg på at regjeringa no sørgjer for god kontroll i ein både krevjande og omskifteleg situasjon.

Det er gledeleg, som justisministeren seier, å sjå korleis kommunane over heile landet no seier at dei skal bidra og vil ta imot flyktningar. Det vil bli behov for eit raskt og omfattande arbeid med å skalere opp mottakskapasiteten, og eg er glad for at me ser ein framoverlent justisminister og ei regjering som er godt førebudd.

Dei som no får innvilga kollektiv beskyttelse, har rettar knytte til både busetjing og introduksjonsprogram som kommunane må planleggje for. Heldigvis har kommunane erfaringar frå flyktningkrisa i 2015 – både gode og dårlege – som vil vere nyttige no.

Det er òg slik at introduksjonsprogrammet me har i dag, er langt meir fleksibelt enn det me hadde under den førre flyktningkrisa. På grunn av endringane som blei gjorde med ny integreringslov i 2020, har kommunane no anledning til å gjere individuelle tilpassingar ut frå kven som kjem, og kva behov dei har. Dei som har med seg relevant utdanning og arbeidserfaring frå heimlandet, vil kunne dra nytte av hurtigsporet me har i introduksjonsordninga, som legg til rette for ein rask veg ut i arbeidslivet. Eg synest det er viktig å seie, for eg ser det er ein pågåande debatt der ein er bekymra for at flyktningar kan bli «innelåste» i eit rigid introduksjonsprogram, men her ligg det god fleksibilitet i integreringslova frå 2020.

Det er heilt avgjerande no med tett dialog mellom myndighetene, kommunane og ikkje minst frivilligheita. Her er eg òg veldig glad for at justisministeren tidleg var tydeleg på at kommunane ikkje skal bli sitjande igjen med rekninga når ein no set i gang med å byggje opp nødvendig mottakskapasitet.

Saman med kommunane vil òg frivilligheita få ei avgjerande rolle. Det har me allereie sett at dei har. Her ligg det enorme resursar og moglegheiter mellom det offentlege og det frivillige. Det er særleg viktig då at ein klarer å koordinere dette på ein god måte, i tillegg til å mobilisere.

Det er i overkant av tusen ukrainarar som har søkt om beskyttelse i Noreg no. Me høyrer justisministeren tydeleg seie at ein har god kontroll. Me har mottakssenter på Råde og på Helsefyr, men me veit at det kan kome ganske mange fleire. Difor er det veldig viktig det justisministeren seier om at regjeringa no ser på desentraliserte løysingar for registrering.

Til slutt er eg glad for at partia på Stortinget er samla om korleis ein møter denne krisa. Me har god tradisjon

i Noreg for å samle oss om breie løysingar når det verkeleg gjeld, og no gjeld det.

Mari Holm Lønseth (H) [10:48:47]: La meg først få takke justisministeren for redegjørelsen.

Høyre sendte fredag et brev hvor vi også ba justisministeren komme til Stortinget, og vi er selvfølgelig glad for at hun gjør det, men jeg må ærlig innrømme at jeg hadde håpet at justisministeren var litt lenger framme i skoene enn det jeg har inntrykk av etter redegjørelsen.

Vi står overfor en ekstremt krevende situasjon. Det er den største flyktningstrømmen i Europa siden annen verdenskrig. Over to millioner mennesker har lagt på flukt fra Ukraina, og FN anslår at tallet kan komme til å passere ti millioner.

I 2015 kom i overkant av 30 000 flyktninger og migranter til Norge i løpet av et år. Det var en veldig krevende situasjon. Etter det har vi etablert flere beredskapsplaner, og Norge er bedre rustet nå til å håndtere en stor flyktningstrøm på kort tid, men nå må vi være forberedt på at det antallet som kan komme til Norge, kan bli høyere enn det vi opplevde i 2015.

Det er et større press på ankomstsentre nå, sammenliknet med hva det var i 2015. Gode planer og strukturer holder derfor ikke hvis ikke regjeringen har en klar og tydelig kriseforståelse. Per i dag kan jeg vanskelig se at regjeringen har den nødvendige kriseforståelsen. Det trengs en helt klar og tydelig strategi for hvordan Norge skal klare å ta imot mange på kort tid. Aktører på feltet og kommunene mangler en klar marsjordre som står seg mot de utfordringene som vi tydelig ser kan komme. Det er regjeringens og justisministerens ansvar. Det er ennå tid, men det haster.

La meg ta et eksempel. Kommunedirektøren i Trondheim etterlyser i Adresseavisen tydeligere nasjonale rammer. Han sier at alle storbyene er i samme situasjon, og at «det mangler klare føringer knyttet til både forventninger, økonomiske rammer og hva man ønsker vi skal bidra med». Han sier videre at det har vært full forvirring, og at det har manglet informasjon. Det er alvorlig, men det er ikke et unikt eksempel, og det stemmer også med mange andre eksempler som vi har fått innspill om de siste dagene. Det er helt nødvendig at regjeringen kommer med en klar strategi – og det synes jeg heller ikke redegjørelsen nødvendigvis bærer preg av – med klare ambisjoner og tydelige beskjeder til alle aktører som nå skal forberede seg på å ta imot mange, og som skal kunne etablere provisoriske løsninger hvis det blir nødvendig.

Høyre har tidligere også etterlyst mange tiltak som bør være en del av en helhetlig strategi. Blant annet trengs det en kraftigere oppskalering enn vi har sett tidligere. Det kan bli helt nødvendig å fravike plan- og byg-

ningsloven for å sikre midlertidige innkvarteringsløsninger. Det er noe Høyre har foreslått i Stortinget som vi håper at regjeringen kan komme etter med.

Asylmottakene kan bli fylt opp, og det kan bli helt nødvendig å avlaste mottakskapiteten. Derfor var det bra at Stortinget, etter forslag fra Høyre, ba regjeringen nettopp om å vurdere hvordan man kan gi stønad til livsopphold for dem som nå blir boende i private hjem. Det er selvfølgelig positivt at statsråden nå varsler at hun vil følge opp det vedtaket som er fattet i Stortinget, men det er også et spørsmål som regjeringen kunne ha avklart før Stortinget påla regjeringen å gjøre det.

Det trengs også raskere svar på hvordan man skal ta imot de flyktningene som nå kommer. Høyre mener at rask bosetting, det å få folk raskt ut i jobb, gi dem tilgang til norsk kurs og bygge opp moduler som gjør det mulig å få brukt kompetansen fra hjemlandet her i Norge, god matching av flyktningenes kompetanse med kommunenes behov, en sterk frivillighet og en sterk helsetjeneste vil være blant de viktigste.

Vi skal huske at de første som nå har kommet til Norge, er blant dem som er mest ressurssterke, og vi må forvente at de som kommer i neste runde, kanskje er mer preget av krigen, har stort hjelpebehov, er uten nettverk og uten engelskkunnskaper.

Det er godt å høre at regjeringen har noen flere planer for hvordan de skal håndtere dette, men jeg synes også redegjørelsen bærer preg av at det er kjent informasjon som igjen presenteres for Stortinget. Høyre mener at det trengs en tydeligere kriseforståelse og en tydeligere strategi for hvordan man skal håndtere dette. Det kan bli en ekstremt krevende situasjon, og det er flere spørsmål som må besvares, bl.a. hvordan man forankrer våre posisjoner og signalene som Norge nå sender til EU om en byrdefordelingsmekanisme.

Else Marie Rødby (Sp) [10:54:06]: Jeg vil også takke justisministeren for den veldig gode redegjørelsen.

Det er en alvorlig tid og en dramatisk situasjon vi ser i Ukraina, forårsaket av Russlands forferdelige krigshandlinger. FNs høykommissær for flyktninger melder om at det allerede er to millioner mennesker på flukt fra Ukraina, og Flyktninghjelpen melder at hvert sekund driver krigen et nytt menneske på flukt fra sitt hjem. Hvor mange av disse menneskene i nød som vil komme til Norge, er vanskelig å forutsi. Den uforutsigbarheten stiller store krav til beredskapen vår, for selv om de fleste av oss føler at situasjonen allerede har vart lenge, er det, som justisministeren var inne på, bare to uker siden krigen startet. Hvor lenge den vil vare, og hvordan den humanitære situasjonen vil utvikle seg, vil tiden vise. Men signalene fra justisministeren om at vi skal vise varme

og stille opp for ukrainere på flukt, er viktig og riktig og et signal mange helhjertet vil stille seg bak.

Samtidig er det viktig at vi som folkevalgte også husker på at det i situasjoner med krig og kaos alltid vil finnes krefter som ikke vil oss vel. Det er en ubehagelig sannhet som vi også må være rustet for. Vi deler derfor justisministerens syn på behovet for ordnede forhold og oversikt i denne situasjonen, og for at vi nå skaper ordninger og systemer for håndtering av flyktningstrømmen som vil stå seg over tid, og som vil kunne bære en langvarig belastning.

Mange av oss blir sterkt berørt av de utallige historiene som nå når oss fra mennesker som har mistet sine kjære og hjemmet sitt, og som er på flukt som følge av Russlands folkerettsstridige krigshandlinger. Det er vanskelig å fatte at det igjen er krig i Europa, og mange kjenner på uro og utrygghet.

Jeg tror det er flere enn meg som kjenner på en trygghet når vi hører justisministerens redegjørelse for det gode arbeidet som nå foregår i regjeringen. Det at vi har et godt og solid statsapparat, er viktig i tider hvor systemet vårt settes på prøve. Det at regjeringen så tydelig har uttrykt at Norge skal stille opp for Ukraina, har åpenbart gått direkte hjem i store deler av befolkningen. I det som for mange oppleves som en uvirkelig situasjon, reiser det seg en stor vilje til å hjelpe blant både innbyggere og frivillige organisasjoner og i norske kommuner. Det er utrolig fint å se den varmen og omsorgen som det norske folk nå viser for ukrainske flyktninger. Det at justisministeren nå vurderer å gjøre den private innsatsen til en del av beredskapen knyttet til mottak av flyktninger i Norge, er en viktig anerkjennelse av den viljen til å bidra som vi ser hos folk.

Det er også på sin plass med en takk til alle kommuner over hele landet der kommunestyret har vedtatt uttalelser til støtte for det ukrainske folk, og som nå stiller sitt apparat til disposisjon for ukrainere på flukt. Det er en styrke ved det norske systemet at vi har både kommuner, fylkeskommuner og en stat som kan mobilisere sammen på denne måten.

Jeg har lyst til å nevne noen eksempler på den viljen som er til å hjelpe, og som vi ser ute i kommunene nå. I Målselv kommune melder ordføreren at de bemanner opp helse- og omsorgstjenesten for å ta imot et antall flyktninger som tilsvarer 10 pst. av befolkningen, og lokalene står allerede klare. I Salangen kommune står mottak klare for flere hundre flyktninger allerede, også for den ekstra sårbare gruppen enslige mindreårige flyktninger. I min hjemkommune har man utsatt salget av et nedlagt helsetun for å kunne ta imot flyktninger, og det foregår nå en storstilt innsamling blant innbyggerne av klær, møbler, leker og annet nødvendig til etablering av flyktningmottak.

Jeg tror mange vil kjenne seg igjen i disse eksemplene, for dette foregår nå over hele landet. I dag vil det også avholdes et møte mellom statlige aktører og kommunene, nettopp for å sikre at alle kommuner blir fortløpende oppdatert på situasjonen. Det er avgjørende for den oppgaven som kommunene skal løse framover, og er et godt initiativ for dialog fra regjeringen.

Listen er lang over alle de tingene som nå gjøres for at ukrainske flyktninger skal få en trygg havn her i Norge. Det er en fin og viktig motvekt til alle de forferdelige bildene og beskrivelsene som daglig kommer fra de krigsherjede områdene i Ukraina.

Det som for meg står igjen som hovedlinjene etter justisministerens redegjørelse, er behovet for ansvarlighet og kontroll, og også for varme og omsorg. Det er en klok tilnærming i det store arbeidet som ligger foran oss.

Erlend Wiborg (FrP) [10:58:54]: Jeg vil begynne med å takke justisministeren for redegjørelsen. Jeg kunne riktignok ha ønsket at den var noe mer konkret på flere punkter, og jeg kommer litt tilbake til det.

Russlands brutale krig mot Ukraina og det ukrainske folk er forferdelig og totalt uakseptabel. Ukrainerne kjemper en heroisk kamp for sitt demokrati og for sitt land, og denne krigen – som andre kriger – fører til enorme lidelser, og vi har nå begynt å se starten på betydelige flyktningstrømmer. Det er mødre som flykter med sine barn, mens mennene deres er igjen for å beskytte sitt hjemland fra okkupasjonen. Eldre mennesker som i sin barndom opplevde nazistenes herjinger, for så å oppleve kommunismens brutalitet, er nå igjen på flukt.

Det er krig i Europa, mennesker er på flukt i våre nærområder, og Norge både kan og skal bidra. Fremskrittspartiet har alltid vært klare på at mennesker hjelpes best i sine nærområder. Det er til det beste for dem som er på flukt, og det gjør at man får mulighet til å hjelpe enda flere. Ukrainere på flukt tilhører samme kulturkrets som oss, noe som gjør integrering i samfunnet lettere. Det gjør at vi må og bør gjøre ting annerledes enn når vi får flyktninger fra andre steder i verden, da utfordringene, behovene og forutsetningene den enkelte flyktning har for å klare seg i det norske samfunnet, er forskjellig.

Gjennom mange år har europeere flyttet til Norge for å ta seg arbeid. Svensker, polakker og spanjoler har klart seg godt i det norske samfunnet, uten et introduksjonsprogram som skal lære dem norsk kultur og samfunnsforståelse. Det er meningsløst om vi nå skal passivisere ukrainere som kommer til Norge, med et toårig introduksjonsprogram. Det er derfor Fremskrittspartiet har vært klare på at ukrainerne nå heller må få et hurtigspor når de kommer til Norge. Arbeids- og oppholdstillatelsen må være der umiddelbart, sånn at de

som kan, kan komme seg rett ut i arbeid. Det vil sørge for raskere integrering og økte skatteinntekter og legge mindre beslag på ressursene i det offentlige. I dette hurtigsporet bør vi også tilby tilpasset norskundervisning for dem som trenger det, men da på en ubyråkratisk måte.

De siste ukene har vi sett at nordmenn ønsker å bidra for å hjelpe ukrainere på flukt fra Putins herjinger. Fremskrittspartiet vil derfor oppfordre regjeringen til å benytte seg av all den hjelpen enkeltpersoner, organisasjoner og bedrifter kan bidra med. Det offentlige trenger ikke stå for alt, private kan bidra med innkvartering, mat og norskundervisning, med å skaffe jobber og ikke minst med en helt nødvendig utvidelse av kapasiteten i norske skoler og barnehager. Derfor kunne jeg ønske at statsråden var litt tydeligere på hva hun har gjort for å sette norske kommuner i stand. Det gjelder både det kommunale apparatet og ikke minst å sette dem i stand til å benytte seg av all den private kapasiteten som er der.

Et mål må være at færrest mulig ukrainere som nå kommer, må være på norske asylmottak. Flest mulig bør vi få ut i det norske samfunnet raskest mulig. Men det er også slik at alle kan ikke jobbe – om de er barn, funksjonshemmede eller eldre. Det er derfor Fremskrittspartiet er klare på at den vedtatte flyktningkvoten nå bør forbeholdes ukrainere på flukt, for mange mennesker er på flukt i hele verden, og vi må da først hjelpe dem som er i våre nærområder. Så skal vi fortsatt hjelpe folk som lider under konflikter andre steder i verden, men da hjelper vi dem best i deres nærområder.

Det er Ukrainas naboland som nå får de største utfordringene i tiden fremover, og Norge bør bidra der også. Fremskrittspartiet har tatt til orde for å bevilge 5 mrd. kr til umiddelbar humanitær bistand og hjelp i nærområdene, til mat, til husly og så videre. Samtidig er vi også bekymret for at det finnes noen som ønsker å utnytte flyktningstrømmer som dette. Derfor ønsker Fremskrittspartiet at regjeringen umiddelbart sender Politiets utlendingsenhet og UDI ned til nabolandene, så de kan bidra og hjelpe til i registreringen og identifiseringen av de flyktningene som er der, for å unngå at andre mennesker med uærlige hensikter benytter denne kaotiske situasjonen til å snike seg inn i Norge.

Fremskrittspartiet er krystallklare: Vi skal bidra, vi har mulighet til å bidra, men da må vi også ta utgangspunkt i at dette er ukrainere som kan klare seg godt i det norske samfunnet.

Grete Wold (SV) [11:04:10]: Først takk til statsråden for en veldig god redegjørelse. Det var nyttig.

Vi ser en helt spesiell og akutt situasjon, og det krever også en helt spesiell tilnærming. SV er derfor veldig

fornøyd med regjeringens beslutning om at man nå ønsker å gi kollektivt opphold til mennesker som kommer fra et krigsherjet land. Krigen i Ukraina har allerede drevet over to millioner mennesker på flukt, og ifølge UDI er over 40 pst. av dem som nå kommer til Norge, barn. Det er det jeg derfor ønsker å fokusere litt på.

Det er helt avgjørende at vi sikrer et mottakssystem som er tilrettelagt for barn, for å kunne ivareta barnas særskilte rettigheter og behov. Barn på flukt er ekstra sårbare både fordi de er barn i utvikling, og fordi mange har opplevd skremmende og nå potensielt traumatiserende opplevelser. Barna som kommer til Norge fra Ukraina, er barn som har vært gjennom en ekstremt dramatisk og rask omveltning i livet, og for mange vil det utvilsomt være en stor påkjenning. Mange har måttet flykte raskt og måttet etterlate seg familiemedlemmer og venner i nabolaget sitt. I tillegg kan mange ha vært vitne til kamphandlinger, bombing, dødsfall og skader. Dette gjelder også for deres foreldre.

Etter en traumatisk hendelse som dette er det spesielt viktig å få bearbeidet hendelsen og ha trygge personer rundt seg. Det kan være vanskelig for foreldrene å vite hvordan de skal støtte sine barn og prate med dem om det som har skjedd.

SV mener det bør tilrettelegges for tidlig kartlegging av barnas og hele familiens behov, og det bør utvikles en plan for psykososial støtte, som begynner på ankomst- og akuttmottakene, og som fortsetter ute i kommunene etter bosetting. Det må også sikres et psykososialt tilbud til barna og familiene som bor privat, og som ikke innkvarteres på mottak.

I tillegg er det flere punkter vi ønsker å framheve for statsråden. Det er behov for tilstrekkelig med ansatte på mottakene, og det må være tilstrekkelig med barnefaglig kompetanse der. Det kan være krevende for mange kommuner å rekruttere.

Vi må også ha mekanismer og kompetanse for å identifisere og følge opp menneskehandel. Som statsråden sier, vil det i en akutt situasjon som den vi står i, også alltid være et rom for at mennesker med uærlige hensikter kan utøve handlinger vi ikke vil ha.

I tillegg må vi sørge for oppsporing og familiegjengforening. I en kaotisk situasjon, som flukt fra krig jo er, kan barn rives vekk fra sine nære. Det er derfor viktig at mottakssystemet i Norge er organisert på en slik måte at det prioriteres å søke etter og eventuelt kunne gjenforene barn med familiemedlemmer der det er mulig.

I tillegg vil mottakene kunne ta imot veldig mange på kort tid, og det krever også at vi må ha meningsfylte aktiviteter. Barn og familier i en slik akutt situasjon må ha noe å ta seg til. Her vil samarbeid med kommunene, lokalsamfunn og ikke minst frivilligheten spille en viktig rolle.

Det er viktig at mottakene gir skjerming. Det er viktig å sikre skjermede områder på mottakene, hvor barnefamilieene kan få ro. Barn som har opplevd å måtte flykte og har opplevd traumatiske hendelser, har ekstra behov for ro, hvile og trygghet rundt seg.

I tillegg må vi unngå unødvendige flyttinger. Det må sørges for at familieene og barna som har vært på flukt fra Ukraina, må flyttes minst mulig. Mange flyttinger var et av hovedproblemene vi så etter de økte ankomstene i 2015. Når barn må bytte mottak, blir skilt fra nye venner og får avbrutt skolegang, er det et tilleggstraume.

Informasjon og kommunikasjon – barn trenger informasjon og forståelse av hva som skjer i livet sitt. De må vite at de er trygge. Når vi nå vet at mange familier bosettes privat, hos ukrainske venner eller bekjente, vil det være viktig å sikre at også de får tilstrekkelig informasjon. Her kan vi ta læring av koronaepidemien og hvordan vi fikk informasjon ut til innvandremiljøene. Vi står nå i en situasjon som krever solidaritet og vilje til å hjelpe, og vi ser at det har vi.

Så er det som statsråden påpeker: Dette er ikke en sprint – dette vil vare over lang tid, og vi må sikre at vi følger opp med tilstrekkelige midler til kommunene og ikke minst ivaretaelse av fagpersoner over lang tid, og sørge for tilstrekkelig stimuli til frivilligheten, så vi kan gjøre denne oppgaven i fellesskap.

Tobias Drevland Lund (R) [11:08:55]: Jeg vil også starte med å takke statsråden for en god redegjørelse.

Europa står potensielt overfor den største flyktningkrisen siden annen verdenskrig, og det anslås at hele 10 millioner mennesker kan komme til å flykte fra Ukraina. Allerede har over to millioner mennesker forlatt sine hjem og sitt trygge liv, og mange har forlatt det kjæreste de har – ektemenn, fedre, mødre og venner. Det vi ser utspille seg i Ukraina, i grenseområdene til nabolandene, er grusomt. Rødt fordømmer på det aller sterkeste Russland og Putin-regimets grovt folkerettsstridige angrep på Ukraina.

Rødt gikk tidlig inn for å bruke § 34 i utlendingsloven, om kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon. Det fikk vi raskt støtte til fra de fleste partiene her i salen og i folket, og vi er veldig glad for at regjeringen fulgte opp dette raskt, og at man fra og med i morgen, slik jeg forsto statsråden, skal innføre dette. Det er også bra at Stortinget enstemmig på tirsdag ba regjeringen raskt vurdere hvordan flyktninger med midlertidig kollektivt opphold som bor utenfor asylmottak, midlertidig kan sikres stønad til livsopphold.

På tirsdag kunne FNs høykommissær for flyktninger, Filippo Grandi, advare under pressekonferansen sin her i Oslo om at den andre bølgen flyktninger vil være enda mer sårbar enn den første. Han sier at dersom kri-

gen fortsetter, vil vi begynne å se flere mennesker som ikke har ressurser eller kontakter. Situasjonen er allereide krevende for de umiddelbare nærområdene til Ukraina. Rødt forventer at regjeringen bidrar mer for å motvirke den humanitære katastrofen som man potensielt ser utspille seg i grenseområdene til Ukraina.

Regjeringen har hittil bevilget inntil 2 mrd. kr i humanitær støtte til arbeidet i Ukraina. Det synes Rødt er veldig bra. I nødhjelpsplanen som Flyktninghjelpen lanserte, ber de om 738 mill. kr for å hjelpe 800 000 mennesker inne i Ukraina og i nabolandene Polen, Romania og Moldova. Men som generalsekretæren i Flyktninghjelpen, Jan Egeland, helt riktig presiserer:

«Vi ber giverland om å grave dypt i lommene og finne nye penger for å hjelpe dem som nå er rammet av krisen i Ukraina, og ikke ta ressurser fra andre kriser».

Etter innlegget til representanten Wiborg er det kanskje verdt å minne denne salen på at en flyktning er flyktning, uansett om vedkommende kommer fra Ukraina eller Afghanistan. Det kan være verdt å minne om.

Vi må heller ikke glemme at det er en gruppe mennesker på den andre siden av frontlinjen som nå også har behov for vår solidaritet, og det er russiske fredsaktivister. Det er journalister, regimekritikere, desertører og militærnektere. Vi vet at lav kampmoral er det svake punktet til den russiske invasjonsstyrken, og det å bidra til at enda flere russiske soldater deserterer fra militæret, kan være et effektivt virkemiddel for å svekke Putins krigsmaskineri enda mer. Flere titalls mennesker har allerede blitt arrestert for å ha demonstrert mot krigen på russisk side, og kampen den russiske fredsbevegelsen nå står i og kjemper, er sentral for å svekke Russlands krigføring. Dette inkluderer ikke minst de soldater som legger ned våpnene.

I det autoritære diktaturet Russland er det ingen grunn til å tro at de som viser tydelig motstand, blir tatt på med silkehansker. Derfor mener Rødt at vi burde se på muligheten for i større grad og raskere å gi politisk asyl til dem som kjemper mot Russland og Putins regime, om det så er kunstnere, journalister, forfattere, musikere, opposisjonelle eller andre.

Det er også viktig å få ned behandlingstiden for visumsøknader for disse, alle de som nå befinner seg i livsfare, både i Russland og Hviterussland, og da håper vi at Norge kan hjelpe raskere og så raskt som mulig.

Mange ukrainere har flyktet eller blitt hentet til Norge av venner og familie og er allerede bosatt i Norge, og de er i den forstand allerede i en integreringssituasjon og et nettverk. Det er viktig at flyktninger som kommer hit, og som har mulighet til det, kommer raskt ut i arbeid og får muligheten til å bidra så raskt som mulig. I

dag koster gebyret for å søke om arbeidstillatelse over 6 000 kr, og det kan være en høy terskel. Derfor har Rødt ment at vi kanskje burde se på muligheten for å ha en dispensasjon fra dette gebyret i den perioden vi er i nå, for å sikre en raskere integrering.

Til slutt vil jeg si at det viktigste nå er ikke å krangle om praktiske detaljer. Det får komme etter hvert. Her må vi praktisere smidighet. Vi må hjelpe raskt. Og som statsråden sier: Dette er tiden for å stå sammen.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:14:13]: Jeg vil begynne med å takke justisministeren for at hun kommer til Stortinget og redegjør om hvordan regjeringen følger opp situasjonen for ukrainere på flukt. Jeg tror at det er veldig verdifullt at regjeringen synes å legge seg på en linje hvor de er åpne for å vurdere tiltak etter innspill fra Stortinget, og jeg tror vi som folkevalgte har et stort ansvar for å gi regjeringen ryggdekning for at de skal kunne gjøre så mye som mulig for å bistå ukrainere på flukt. Jeg tror også det er viktig at vi i opposisjonen kan bidra konstruktivt med forslag for å løse de konkrete problemstillingene og utfordringene som ukrainske flyktninger vil stå overfor, i en allerede svært vanskelig situasjon.

Det er fantastisk å se den innsatsen som enkeltpersoner, organisasjoner og virksomheter i Norge legger ned for å hjelpe ukrainere på flukt. Det er rørende å se hvordan vi som nasjon samles rundt et felles prosjekt om å hjelpe mennesker i den ytterste nød. Reisen fra den ukrainske til den norske grensen er lang, og den er fylt med byråkratiske hindre. Det er viktig at Norge går i front og fjerner disse hindrene som flyktningene møter når de ankommer Norge. Derfor er det svært positivt å høre at kollektiv beskyttelse trer i kraft fra i morgen, så vidt jeg forsto. Det er veldig gode nyheter.

I 1999 ble det opprettet en luftbro fra Makedonia til Norge. Vi kan gjøre noe tilsvarende nå ved å opprette en luftbro mellom Polen og Norge. Her kan vi være proaktive. Vi trenger ikke å vente på en europeisk enighet om ansvarsfordeling mellom landene. Vi vet ikke akkurat hvor mange som kommer hit, men vi vet at det vil bli mange. Det vil komme til å ta tid å rigge en luftbro, og derfor er det viktig at det arbeidet starter nå, sånn at vi kan sette det i verk straks det foreligger en europeisk avtale om ansvarsfordeling.

Jeg er veldig glad for å høre at det er dialog med kommunene om mottaksplasser. Venstre oppfordrer regjeringen til å ha en fortsatt god og tett dialog med kommunene om dette, men det gjelder også kapasiteten i barnehage, skole og bosetting og andre velferdstjenester som flyktningene vil ha behov for å benytte seg av. Det er viktig at denne dialogen er tett, og at det er tydelige beskjeder som kommer fram til kommunene.

Ukrainske flyktninger vil ha behov for både fysisk og psykisk helsehjelp. Her trenger vi også å ruste opp kapasiteten. Målselv kommune tjener som et forbillig eksempel på hvordan dette kan gjøres. Der oppbemannet de med sykepleiere, helsesykepleiere og ansatte i psykiatritjenesten, for å være klare til å ta imot ukrainske flyktninger. Det er viktig at regjeringen legger til rette for at dette kan gjøres på en god måte også i flere kommuner.

Venstre merker seg med glede at regjeringen nå jobber med et forslag om en midlertidig lov som skal sikre fortgang i integreringen av ukrainske flyktninger, også før de er bosatt i en kommune. Det er gledelige nyheter at loven skal gjelde for personer både i mottak og i private hjem. Det er også flott at regjeringen vil sørge for at ukrainske barn kan starte raskt i barnehage og skole, at ukrainske studenter skal kunne fortsette studiene sine i Norge, og at voksne skal komme raskt ut i jobb.

Det er viktig og riktig at Norge tar en ledende rolle i håndteringen av flyktningstrømmen fra Ukraina, sånn at vi kan komme godt i gang her, men også sånn at andre europeiske land skal kunne følge etter. Det er veldig viktig at man samarbeider med EU, men det er heller ingen grunn til at vi skal sitte og vente på initiativene kun fra EU.

Samtidig som vi fokuserer på ukrainerne, må vi ikke glemme at det pågår kriger i flere land i verden. Vi vet at krig, naturkatastrofer og menneskerettighetskrenkelser gjør at flere mennesker rundt omkring i verden trenger vår bistand. Med situasjonen i Ukraina ser vi nærmere enn noen gang hva det er mennesker flykter fra. Norge må ta sitt ansvar på alvor og bistå med beskyttelse av mennesker på flukt, særlig barn, fordi vi vet at menneskerettighetene og friheten ikke stopper ved Norges landegrens. Jeg håper at vi i større grad klarer å møte flyktninger fra andre steder med samme grad av medmenneskelighet og hjelpevilje som vi ser fra Norge i denne situasjonen. Jeg tror også at vi må belage oss på at det kan komme en del mennesker med beskyttelsesbehov fra Russland i tiden framover. Jeg mener at det er selvsagt at de også må kunne forvente beskyttelse av Norge, for det er nettopp i krisesituasjoner vi må holde på prinsippene våre, og det gjelder spesielt menneskerettighetene.

Jeg håper at vi holder denne internasjonale solidariteten levende, og jeg håper at Norge kan gå foran og gjøre situasjonen for de flyktningene som kommer nå, så god som mulig, gjennom å fjerne byråkratiske hindre og sette kommunene bedre i stand til å kunne tilby gode tjenester til dem som flykter.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:19:31]: På vegne av Miljøpartiet De Grønne vil jeg takke justisministeren for redegjørelsen.

Regjeringen har tatt flere viktige grep på dette feltet. Det er bra at kommunenes utgifter til å ta imot flyktninger fra Ukraina blir dekket, og at regjeringen gir midlertidig kollektiv beskyttelse til flyktninger fra Ukraina.

Det som skjer i Ukraina, er en masseflukt – den raskest voksende flyktningstrømmen vi har sett i Europa siden andre verdenskrig. Over to millioner mennesker har flyktet fra landet. Halvparten er barn. Mange flere er internt fordrevet i et Ukraina der det fortsatt er vinter, og der Russland fører en brutal og hensynsløs krig som rammer mange sivile. Mennesker som levde et helt vanlig liv for to uker siden, er nå uten grunnleggende trygghet og frihet. Mange har mistet alt. Kvinner og barn på flukt er enkle ofre for kyniske menneskehandlere.

Jeg er glad for at det er bred enighet om at vi nå må mobilisere massivt for å hjelpe, men jeg vil gjerne ta opp enkelte problemstillinger som jeg håper at regjeringen vil ta med seg.

Veldig mange av dem som kommer til Norge de neste dagene, er familier som har reist fra ektemenn og fedre. Vi mener det er viktig at regjeringen legger til rette for at menn i Ukraina effektivt og enkelt får familiegjenforening med sin familie når de vil trenge det.

For det andre vet vi at både kvinner, barn og seksuelle minoriteter er særlig utsatt for utnyttelse og vold på flukt. Jeg vil oppfordre regjeringen til å jobbe internasjonalt og gjennom det norske nødhjelpsapparatet med å forebygge diskriminering av folk i en ekstremt sårbar situasjon. Det er ofte de mest ressurssterke som kommer seg i trygghet på egenhånd.

Krigen i Ukraina har brakt en flyktningkrise nærmere Norge enn vi har sett på veldig lenge, men vi må ikke glemme resten av verden. Over 80 millioner er på flukt – de fleste kvinner og barn. Med dette som bakteppe må Norge ikke kutte i tallet på kvoteflyktninger fra andre land som følge av Ukraina-krisen. Vi må også fortsette å komme med friske midler til Ukraina, og vi må ikke kutte i nødhjelp og bistand til resten av verden for å finansiere våre bidrag i Ukraina.

Vi går inn i en tid der vi dessverre ikke er forunt å kunne håndtere kun én krise av gangen. Vi har dårligere tid enn noensinne for å løse klimakrisen. Millioner er på flukt i Europa og i verden. Og nå, når en av verdens største kornprodusenter står i brann, blir sårbare land i sør rammet. Økte matvarepriser kan rokke skjøre samfunn ut av balanse. Enda flere kan stå i fare for å sulte, og enda flere kan se seg nødt til å forsøke å ta den farefulle veien gjennom Libya og over Middelhavet, der tusenvis allerede drukner fordi vi har forsøkt å gjøre det så vanskelig som mulig å komme til Europa.

Det er godt å se den solidariteten vi ser i møte med flyktningene fra Ukraina. Det er viktig for oss som mennesker å ta imot mennesker på flukt med åpne armer og

hjertervarme – slik vi selv ønsker å bli møtt. Det håper jeg vi tar med oss videre til alle flyktninger uansett hvor langt unna de kommer fra. De som nå kommer fra Ukraina, kommer til å trenge hjelp fra oss alle. Det offentlige må lage gode systemer, men også legge til rette for frivilligheten. Det blir viktig at kommunene har åpne kanaler til statlige myndigheter for å kunne utløse hele potensialet i den solidariteten vi alle kjenner på.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [11:23:31]: Knuste kuvøser, fødende kvinner drept. De som søkte dekning i sykehusets bomberom, er fortsatt fanget i infernoet. Massegraver blir fylt i det korte øyeblikket bomberegnet tar pause. Vi hører nå at det er mer enn 1 000 drepte bare i Mariupol.

Putin – en feig despot, en massekiller, en krigsforbryter. Historiens dom over Putin vil bli knusende. Det vi nå ser fra Mariupol, er ren ondskap, og den ansvarlige er Putin. Vi ser bilder, men forstår vi virkelig rekkevidden av de brutale, groteske overgrepene? I tillegg er tusenvis helt uten mat, vann, strøm, uten kontakt med omverdenen, midt i kryssilden. Vi får inn rapporter og verifiserte filmer, takket være media, også norske journalister, som tar stor risiko og likevel er til stede.

Historiens dom kommer til å bli knusende. Midt i dette beundrer jeg innsatsen til humanitære organisasjoner som nå står på, f.eks. Flyktninghjelpen, Røde Kors og andre organisasjoner som er på bakken i Ukraina. Caritas, med sitt store nettverk i Polen, har ifølge FNs høykommissær for flyktninger og andre rapporter bidratt helt enormt. Kirkens Nødhjelp har også sterke nettverk, som de mobiliserer. Nå må vi utruste dem for å møte de store behovene for psykososial støtte og hjelp til mange av dem som nå er på flukt fra krigens grusomheter.

Husk flyktningkrisen i 2015 – det var en million som kom på ett år til hele Europa. Nå har Polen snart tatt imot en og en halv million på litt over en uke. Polen og polske innbyggere gjør en fantastisk solidarisk innsats. De stiller allerede opp både med husrom, skolegang og helsehjelp. Vi forstår alle at det er ikke bærekraftig at nabolandene skal stå alene om den innsatsen, så Norge må støtte Polen og andre naboland økonomisk i den situasjonen. Her er det mange spørsmål som en kunne ønske å stille. Det var en god redegjørelse, men har regjeringen mer konkrete planer om hva Norge vil bidra med, vi som har fått mangedoblet inntektene våre på grunn av skyhøye olje- og gasspriser? Hvem skulle bidra hvis ikke vi kan gjøre det nå?

Moldova – 3,5 millioner innbyggere, Europas fattigste land, er tett på krigsgrensen. Utvikler ting seg videre nå i Odesa, vil det komme en ny strøm nettopp mot Moldova og Romania de neste dagene. Derfor haster det å få i gang et koordinert og organisert uttak – ansvarsfor-

deling. Vi hørte det ble referert til Nansen. De fikk det altså til for 100 år siden. Vi må klare å få det til og ikke bruke to eller tre uker på det.

Jeg har lyst til å gi ros til statsråd Mehl og teamet rundt. De har vært aktive helt fra starten og engasjert seg veldig tydelig og direkte for å få på plass nettopp den europeiske ansvarsfordelingen. Men vi vet at slik enighet tar tid, tid vi ikke har, og tid de som er utsatt for og rammet av de brutale krigshandlingene i Ukraina, ikke har.

Det er ikke trygt for alle i nærområdet nå. Risikoen øker for at de destruktive strømningene som vi vet finnes i Polen og andre naboland, vil kunne styrke seg og komme sterkere til overflaten igjen. Vi kan ikke la det skje fordi vi ikke handler, men venter på enighet. Det er risiko for at enda flere jenter og kvinner blir utnyttet og tatt, for det er akkurat det som skjer, kriminelle som utnytter situasjonen og sårbare, og menneskesmugling og menneskehandel. Så det haster å få på plass en slik organisert aksjon – ja, få dem til Norge også.

Ingen skal gjøre noe før alle gjør noe, blir det ofte sagt. Nei, det er ikke slik det fungerer. Ingen kommer til å gjøre noe før noen går foran. La oss være blant dem som går foran og bidrar til å lette det enorme trykket som er på grensen, og det som kommer til å utvikle seg de neste dagene, som også kan komme til å bli uhåndterlig. Nå skal justisministeren raske på, og det er bra at en jobber med å få på plass de felleseuropeiske løsningene. Den krisen vi står overfor nå, må være koordinert, men noen må gå foran. Hva slags signaler og fullmakter har regjeringen hatt i møter i Europa? Er det mulig med et felles nordisk initiativ som viser vei? Hvor lenge mener regjeringen det kan ta før en felles innsats er på plass? Jeg har stor respekt for at det er krevende å organisere det som vi nå står overfor her hjemme, men vi får meldinger fra mange frustrerte og utålmodige kommuner som ikke har fått høre at de skal sette krisestab og være forberedt, og hva de skal være forberedt på.

Vi får ikke stoppet krigen herfra i dag, men situasjonen for flyktninger kan vi gjøre noe med, og vi skal klare det.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Emilie Mehl [11:29:04]: For 15 dager siden var verden annerledes. Da vi sto opp torsdag 24. februar, var det til et Europa der det hadde brutt ut krig i et av de europeiske landene. Sikkerhetssituasjonen hadde endret seg, og vi så konturene av det som nå har blitt en enorm flyktningkrise, som bare kan komme til å bli større i tiden som kommer.

Jeg er veldig takknemlig for den brede støtten som partiene her har vist til mobiliseringen regjeringen iverksatte da det ble krig i et av de europeiske landene i

våre nærområder. Det er godt at det er utålmodighet, og det er godt at man spør hvordan vi skal gjøre dette. Når vi oppskalierer mottakskapiteten, går bredt ut, tar i bruk private hjem og jobber med en midlertidig lov for raskere bosetting og med hvordan asylsøkerne kan registrere seg – ikke bare der man vanligvis kan gjøre det, men også bredt i landet, fordi vi vet de er i hele landet – da er det godt å vite at det er bred oppslutning i Stortinget om å håndtere dette raskt.

Jeg vil også takke for innspill og problemstillinger som har blitt løftet, og som vi kan ta med oss inn i den jobben vi skal fortsette med, og det vi skal gjøre framover. Som jeg sa i min redegjørelse, blir det nå helt avgjørende at vi drar sammen. Vi er på vei inn i en tid som kan bli krevende også for Norge. Jeg vil være helt ærlig på at det kan være utfordringer som ligger foran oss, belastninger på enkeltmennesker, på kommuner, på systemer, som blir krevende å håndtere hvis det blir store ankomster til Norge. Nå ser vi at ankomstene ligger på rundt 1 000 flyktninger som har registrert seg så langt, men de kan øke. De kan øke raskt, og det er derfor regjeringen er så opptatt av at vi nå forbereder oss på den økningen.

Det er et enormt apparat som nå er mobilisert, og for hver dag som går, får vi også flere svar. I denne situasjonen må vi ha med oss hele samfunnet – fra Stortinget, gjennom etatene, ut til frivilligheten, Sivilforsvaret og ikke minst alle enkeltmenneskene, alle innbyggerne i Norge, som kommer til å merke dette. Regjeringen har vært opptatt av å gjøre ting så raskt som overhodet mulig, med ansvarlighet og kontroll. Derfor er det viktig at vi tar oss tid til å ramme inn ordninger vi skal lage, finne løsninger som står seg over tid, som gjør at når den praktiske hverdagen kommer, blir dette gode løsninger for både de ukrainske flyktningene vi skal hjelpe, og for det norske folket, som vi er helt avhengige av for å klare å hjelpe dem.

Departementer, etater, kommuner, frivilligheten, statsforvalterne: Det er nå mange som gjør en formidabel innsats. Regjeringen er opptatt av at vi koordinerer denne innsatsen godt. Mange av de spørsmålene som har blitt tatt opp i dag, er også spørsmål som handler om bosetting og integrering. Derfor er jeg veldig opptatt av at jeg som ansvarlig for mottak og ankomstene har et godt samarbeid med arbeids- og inkluderingsministeren, som igjen har et godt samarbeid med de etatene og de departementene som skal levere tjenester i kommunene, kunnskap og helse. Her er det mange som må dra sammen.

Det kommer til å bli en krevende tid framover, men jeg har fått styrket tro på at vi skal håndtere dette når jeg opplever et så samlet politisk landskap om at vi skal bidra – og vi skal gjøre det nå. Takk.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at justis- og beredskapsministerens redegjørelse om Ukraina-situasjonen vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [11:34:29]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 182 S (2021–2022))

Første visepresident Svein Harberg (H) [11:34:49] (ordfører for saken): I Innst. 182 S legger presidentskapet fram innstilling om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer. Innstillingen er enstemmig.

De siste ti årene har det ved behandlingen i Stortinget vært lagt til grunn at lønnsutviklingen for høyesterettsdommere bør følge nivået og lønnsutviklingen i det øvre sjikt av statlige lederlønninger. Presidentskapet har derfor vektlagt den faktiske lønnsutviklingen for lederne i statens lederlønnssystem året før og utviklingen for dommerne i første og andre instans. Samtidig mener presidentskapet at det også er riktig å se noe hen til den alminnelige lønnsutviklingen.

Et samlet presidentskap viser til lønnsutviklingen for Høyesterett over tid og innstiller på en lønnsøkning på 2,7 pst. Det tilsvarer lønnsøkningen for dommere i ting- og lagmannsrett per 1. oktober 2021 og frontfagsrammen for 2021.

På denne bakgrunn anbefaler presidentskapet at lønnen for Høyesteretts dommere med virkning fra 1. oktober 2021 fastsettes slik:

- høyesterettsjustitiarius: 2 280 600 kr
- høyesterettsdommer: 1 967 100 kr

Presidentskapet er av den oppfatning at dagens lønnsnivå for Høyesteretts dommere ivaretar hensynet til rekruttering på en tilfredsstillende måte. Det er samtidig på sin plass å minne om at det er satt i gang et arbeid med å se på lederlønningene i staten, og dermed grunnlaget for fastsetting av lønnen for Høyesteretts medlemmer i de kommende årene, men i dag forholder vi oss til det som er grunnlaget dette året.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:36:50]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022 (Innst. 180 S (2021–2022), jf. Dokument 8:100 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Margret Hagerup (H) [11:37:43] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for rask behandling av et forslag som både engasjerer og omhandler mange.

Den 11. februar besluttet regjeringen å avlyse alle vårens eksamener for elever i grunnskolen og videregående opplæring. Avgjørelsen var basert på Utdanningsdirektoratets utredning, hvor de vektla særlig tre hensyn: hensynet til likebehandling av elevene, hensynet til en rettferdig sluttvurdering og hensynet til elevenes motivasjon og trivsel. I tillegg har direktoratet vurdert hva som var praktisk gjennomførbart.

Komiteen har merket seg at søkere til høyere utdanning er urolige for at avlysning av skriftlig eksamen for årets avgangskull igjen vil kunne påvirke konkurransesituasjonen mellom de kullene som har avlagt eksamen, og de som kun har standpunkt karakterene på vitnemålet. På spørsmål om eksamen bør gjennomføres, deler komiteen seg, så jeg vil dermed i det videre redegjøre for Høyres standpunkt i saken.

Det er ingen enkel avgjørelse å avlyse eksamen, og det skal det heller ikke være. Avlyste eksamener har store konsekvenser både for de elevene som ikke får gjennomført eksamen, og for opptaket til høyere utdanning og konkurransesituasjonen mellom kull. Det er også bekymringsfullt at skolen mister et viktig virkemiddel som bidrar til å sikre elevene en totalt sett mest mulig rettferdig karaktersetting. Eksamen er et viktig instrument for kvalitetssikring av vurderingspraksisen og karaktersettingen til lærerne. Eksamen er også en elevrettighet som sikrer at elevene får en nøytral vurdering – som gir elevene blanke ark til å prestere uavhengig av andre inntrykk.

Høyre er spesielt bekymret for avgangselevenene, og vi støtter Lektorlagets innspill til Kunnskapsdepartementets forslag, hvor de mener det ikke bør være umulig å finne løsninger som sikrer at flest mulig elever får en ekstern vurdering av sin kompetanse gjennom å gjennomføre en eksamen. En stor andel elever går nå snart ut av ungdomsskole og videregående uten å ha hatt en eneste ordinær eksamensperiode. Det gir manglende erfaring med en viktig vurderingsform for mange.

Høyre hadde håpet at en kunne gjennomføre eksamen så langt det lot seg gjøre, og at en i tilfelle avlysnin-

ger likevel prioriterte gjennomføring av skriftlig eksamen for avgangselevene i 10. klasse og på vg3. Når alle eksamener nå er avlyst, framhever vi viktigheten av å opprettholde læringstrykket fram mot sommeren og samtidig sørge for at elevene blir vurdert på et best mulig grunnlag.

I sin begrunnelse for å avlyse eksamen skriver kunnskapsministeren at avlysningen gjør at elevene får mest mulig ut av resten av skoleåret, og at lærerne får best mulig grunnlag til å sette standpunktkarakter når situasjonen er som den er i dag. Vi håper kunnskapsministeren gjør det hun kan for å sørge for at dette skjer, for det er mange elever som vil trenge grundige vurderinger nå.

Med det tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Margret Hagerup har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Elise Waagen (A) [11:40:48]: Representantforslaget som vi behandler her i dag, handler om hvorvidt eksamen skal avlyses nå for våren 2022. Den 11. februar avholdt kunnskapsministeren pressekonferanse med anbefaling om å avlyse eksamen for elever på 10. trinn og videregående. Forslaget innebar at privatisteksamen, eksamen i fag der det er krav til eksamen for å få vitnemål, og fag med svenneprøver, går som normalt. Forslaget ble sendt på en kort høring med frist 20. februar, før endelig beslutning ble fattet – og endelig beslutning er fattet: Den 28. februar ble forskrift om avlysning av eksamen fastsatt.

Bakgrunnen for avlysningen av eksamen er at elevene har vært sterkt preget av pandemi i hele tre skoleår. Avlysningen vil gjøre at elevene får mer ut av resten av skoleåret, og at læreren får best mulig grunnlag for å sette standpunktkarakter når situasjonen er som den er i dag.

Pandemien har ført til store forskjeller i elevenes skolehverdag. Noen elever har opplevd lange perioder med strenge tiltak, mens andre har hatt en mer normal skolehverdag. Ulikhetene gjør at det er vanskelig å gjennomføre en eksamen på rettferdig vis.

Et viktig spørsmål når det handler om hvorvidt vi skal gjennomføre eksamen eller ikke, er hvordan vi best mulig nå bruker tiden som er igjen av skoleåret. Hvordan skal vi sørge for mest læring i månedene og ukene vi nå står igjen med? Det har vært et viktig grunnlag i regjeringens vurdering. Som grunnlag for vurderingen som er gjort, er det hentet inn faglige råd fra Utdanningsdirektoratet. Direktoratet har levert en grundig utredning der ulike alternativer er vurdert, og deres anbefaling er som kjent at eksamen bør avlyses.

Høyre fremmer egne forslag i denne saken, bl.a. om å sikre en ordinær eksamensgjennomføring så langt det er mulig. Jeg vil rose statsråden for å ha sett på ulike mel-

lomløsninger for å se om dette er mulig. Det er ikke med lett hjerte Arbeiderpartiet stiller seg bak en avlysning av eksamen, men det er en anerkjennelse av den situasjonen skolen har vært i nå i flere år. En mellomløsning ville ikke ha gitt den gevinsten vi nå legger opp til. En full avlysning gir skolene muligheten til å jobbe helhetlig, faglig og sosialt fram mot sommeren.

Jeg støtter statsrådets oppfordring: Avlysning av eksamen skal ikke tolkes som en hvilepute og en mulighet til å slappe av, heller tvert om – nå ryddes det mer plass til læring og mer tid til å være sammen. Jeg er glad for at vi fikk denne beskjeden fra statsråden i tide, slik at skolesektoren har mulighet til å tilpasse seg.

Torleik Svelle (Sp) [11:44:09]: Av hensyn til elevers forutsigbarhet og et prinsipp om at alle skal ha de samme mulighetene i skolen uansett hvor en bor, og uansett hva slags trafikkløys skolen har hatt på startstreken opp mot eksamen, er jeg glad for at regjeringen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet lytter til elevene, sikrer forutsigbarhet og avlyser eksamen.

Senterpartiet deler bekymringene som representanten Bae Nyholt har knyttet til gjennomføringen av årets eksamener. Ikke bare er dette bekymringer som er ytret av representanten Bae Nyholt, men også bekymringer som er ytret av fagmiljøer og av elever. Vi har valgt å lytte til Utdanningsdirektoratet. Vi har også valgt å lytte til KS, fylkeskommuner, statsforvaltere, Elevorganisasjonen og lærernes organisasjoner.

Regjeringen har vurdert det slik at når et samlet fagmiljø, med elever og lærere, ønsker å avlyse eksamen og sikre en rettferdig gjennomføring og vurdering, da gjør vi det. Dette står i skarp kontrast til hvordan regjeringen Solberg og Venstre håndterte denne saken i fjor. Da ble eksamen avlyst 27. mai, bare et titalls dager før eksamen skulle gjennomføres. Det var også noen elever som hadde hatt eksamen da beskjeden fra regjeringen Solberg kom om at eksamen ble avlyst. Det skapte både uforutsigbarhet og usikkerhet, og vi tror at hvis man skal ha et trygt læringsmiljø og en god læringssituasjon for elevene, ja, da må vi sikre forutsigbarhet.

Forskjellen fra én regjering til en annen kunne ikke vært større enn den er i denne saken. Etter en periode i fjor med mye mer korona og flere nedstengninger enn i år har vi nå valgt å avlyse eksamen i god tid for å sikre at elevene får den forutsigbarheten de skal ha, og det er jeg glad for. Det gir en bedre læringssituasjon for elever og lærere enn når eksamen avlyses i tolvte time.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:47:09]: Pandemien har utfordret skolen på mange måter. Blant annet har det blitt lite hensiktsmessig å gjennomføre eksamen sånn som før i disse pandemiårene. Tiden må heller bli brukt på læring, til å ta igjen det tapte og å komme sam-

men. Ikke minst ville det å gjennomføre eksamen nå rammet urettferdig, nettopp fordi vi vet at det har vært store forskjeller i landet i løpet av disse årene med pandemi i hvor stor grad elevene har fått redusert sitt tilbud på skolen.

Derfor er vi i SV helt enige med forslagsstillerne om å avlyse sentralt gitt eksamen denne våren. SV tok til orde for det tidlig i år. Det er gledelig at denne regjeringen brukte kortere tid enn den forrige på å komme fram til beslutningen, men likevel sto skolene i en veldig vanskelig situasjon fram til beslutningen ble tatt. Det førte til usikkerhet for elever og lærere som skulle planlegge våren. Det er en lærdom norsk skole har trukket flere ganger nå, og det er synd at det skal fortsette å være så krevende. Heldigvis kom beslutningen om avlysning til slutt. Det er vi glad for, og det støtter vi.

Jeg vil legge til: Mange sier nå at vi ikke bare skal tilbake til hvordan alt var før, at det er den nye normalen vi er i gang med nå, og det bør også gjelde skolen. Vi har gjort oss mange erfaringer gjennom to år med pandemi, og elever og skoler bærer også fortsatt konsekvensene av hjemmeskole og smittevern med seg. Derfor blir det også ekstra viktig i tiden framover – selv om dette forslaget ikke handler om det – å ruste opp støtteressursene i skolen for å følge opp elever som sliter. Vi bør se på innholdet i skolen i lys av de erfaringene vi har gjort oss, f.eks. rundt dagens eksamen som sluttvurderingsform, nå som vi gjennom pandemien har sett hvordan den sårbarheten i systemet slår ut. De spørsmålene må vi gå inn i, særlig i lys av fagfornyelsen. Hva er den mest rettferdige og læringsfremmende sluttvurderingsformen, som passer overens med fagfornyelsens krav om tverrfaglighet, læring i dybden, kritisk tenkning? Alt det må vi gå inn i framover, men nå har vi i hvert fall fått avklart at eksamen for denne våren er avlyst, og det er noe SV støtter.

Hege Bae Nyholt (R) [11:49:55] (komiteens leder): På lørdag er det to år siden Norge stengte ned – i hvert fall mesteparten av Norge. Selv våknet jeg opp til at rektor ved Olav Duun videregående skole i Namsos avlyste avtalen vår. Det var starten på to annerledes, rare og tidvis vanskelige skoleår for lærere, for elever og for foresatte.

Vi vet at det er ulikt hvordan pandemien har påvirket skolesituasjonen rundt om i landet. Noen steder har undervisningen vært nesten normal, andre steder har man sittet mest foran en skjerm. I går hadde jeg gleden av å snakke med en veldig hyggelig frisørlærling. Hun fortalte at veldig mange i hennes klasse valgte ikke å gå videre som lærling etter to år på skolen med altfor lite praktisk undervisning i skolehverdagen før de skulle ut i lærlingløpet.

Denne pandemien har konsekvenser her og nå og konsekvenser som kommer til å prege oss i lang tid framover. Det er erfaringer som våre skoleelever kommer til å ha med seg ut i yrkeslivet og i videre utdanningsløp framover. Derfor ville det å gjennomføre en eksamen vært urettferdig, fordi grunnlaget for eksamen ville vært så ulikt. Det er veldig gledelig at regjeringen også deler dette synet, men jeg opprettholder og fremmer herved Rødts forslag.

Presidenten: Da har representanten Hege Bae Nyholt tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:51:52]: Avlysningen av eksamen de foregående to årene ble gjort på grunn av smitterisiko og sykefravær på skolene. Våren 2020 og våren 2021 hadde vi ingen eller begrenset tilgang på vaksiner, en situasjon som er veldig annerledes enn den vi er i nå.

Årets sentralt gitte eksamener avlyses ikke på grunn av smitterisiko, men på grunn av smitteverntiltakene, som i løpet av skoleåret har gitt elevene ulikt grunnlag for å gjennomføre eksamen. Det er et helt annerledes grunnlag enn de foregående årene, hvor situasjonen også var langt mer uoversiktlig og i større endring, så det blir merkelig å sammenligne de to tilfellene, slik som det blir forsøkt gjort fra salen her.

Det er bekymringsfullt om grunnen til avlysning av eksamen er at elevene ikke har lært nok på grunn av pandemien og smitteverntiltakene. Det betyr at vi ikke har lykkes med noe så grunnleggende som å gi elevene den opplæringen som de har krav på. Da blir eksamen en urettferdig vurderingsform.

Om vi ikke har klart å gi elevene god nok opplæring under pandemien, må det kompenseres for, raskt og kraftfullt, slik at elevene ikke går videre i utdanningsløpet med kunnskapshull og manglende motivasjon. Alternativet er at elevene tar med seg de problemene som pandemien har skapt, videre i livet og i utdanningsløpet.

Venstre støtter derfor flertallet i denne saken, da vi tror det beste vi kan gjøre for økt læring nå, er en god sluttvurdering, og at skolene bruker tid på å finne gode grunnlag for standpunkt karakterer.

Regjeringspartiene og SV kuttet dessverre i potten som skulle gå til elever med tapt læring, i budsjettavtalen før jul. Etter kuttet igangsatte regjeringen en ny nasjonal nedstengning, hvor videregående skoler igjen ble satt på rødt nivå, i en hel måned.

Venstre mener at det er større behov for å hjelpe elever med tapt læring i 2022 enn det det så ut som ved gjenåpning høsten 2021. Vi har derfor i vårt budsjett foreslått 200 millioner nye kroner til slike tiltak, i tillegg til

de 300 mill. kr til sommerskole som skulle ha foregått til sommeren i år.

Utdanningskomiteen har nå et forslag til behandling fra Venstre og Høyre som dreier seg om å ta igjen den tapte faglige og sosiale læringen og tette kunnskaps-hull i norsk skole som en følge av pandemien. Jeg håper at regjeringen kommer på banen med tiltak for å styrke læringen i god tid før sommeren, slik at elevenes rett til opplæring igjen kan oppfylles. Det er en nødvendighet.

Statsråd Tonje Brenna [11:54:53]: Jeg har aldri sagt, og kommer heller aldri til å si, at eksamen er avlyst fordi elevene ikke har lært nok. Vi vet for lite om hva elevene har gått glipp av rent faglig, og derfor har jeg satt i gang mange prosjekter for å finne ut av nettopp det. Men det er altså ikke begrunnelsen for avlysningen av eksamen i år.

Det pandemien derimot har vist oss veldig tydelig, er hvor avhengig elevene er av å være sammen for å kunne lære sammen. De fleste i denne salen er enige om at eksamen er en viktig del av skolen og det norske sluttvurderingssystemet. Eksamen er bl.a. en mulighet til å få en vurdering av en ekstern sensor, og det gir viktig trening for elevene. Det var derfor ikke en enkel beslutning å ta da vi avlyste årets eksamener.

Selv om eksamen er viktig for både elever og lærere, var Utdanningsdirektoratet tydelig i sin anbefaling om å avlyse vårens eleveksamener. Pandemien har skapt så store forskjeller i elevenes skolehverdag at en eksamensgjennomføring og en slik vurderingsform ikke ville ha vært rettferdig eller likeverdig nok.

Utdanningsdirektoratets rapport var i stor grad basert på innspill fra skoleeierne og organisasjonene i skolesektoren. Selv om det var flere som ønsket å ha en delvis eller fullstendig gjennomføring av eksamen, viste et flertall forståelse for at en avlysning var riktig. Vårt forslag om å avlyse de fleste av vårens eksamener ble sendt på en kort høring før beslutningen ble tatt, og vi så det samme mønsteret der. Avlysningen av de fleste av årets eksamener har støtte blant mange i skolesektoren. Privatisteksamener og eksamener i fag med krav om eksamen for å få vitnemål skal allikevel gjennomføres.

Pandemien har gjort det svært vanskelig å drive skole i perioder, også i år. Både elever og lærere har vært preget av smittevernrestriksjoner og høyt sykefravær. Eksamensperioden gjør at skolen må gjøre seg ferdig med standpunktvurdering tidlig, og at mye undervisningstid mot slutten av året også forsvinner. En tidlig beslutning om å avlyse eksamen gjør det mulig for skolene å utnytte tiden på slutten av året bedre. Da kan lærere fortsette med normal opplæring lenger ut i skoleåret og også skaffe seg bedre grunnlag for å sette standpunkt karakter til hver enkelt elev.

Eksamen er viktig og skal fortsatt være en del av skolen i framtiden. Men i år, som i de to foregående pandemiårene, er det viktig at eksamen blir riktig og rimelig, og derfor vil vi også i år avlyse eksamen – både fordi en gjennomføring ville ha vært urettferdig for mange elever, og fordi en avlysning kan gi skolene og elevene sårt tiltrengt ro og forutsigbarhet mot slutten av et veldig spesielt skoleår.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Margret Hagerup (H) [11:58:09]: I begrunnelsen for å avlyse eksamen pekte kunnskapsministeren på at dette nå gjør at elevene får mest mulig ut av resten av skoleåret, og at lærerne får best mulig grunnlag til å sette standpunkt karakterer. Det er viktig at vi nå fokuserer på at elevene skal få mest mulig læring ut av det som er igjen av skoleåret, men Utdanningsdirektoratets risikoanalyse for gjennomføring av eksamen våren 2022 viser at erfaringen fra tidligere år er at en har slitt med å oppfylle ambisjonen om økt læring på grunn av manglende motivasjon hos elevene, og at standpunkt karakteren allikevel må settes tidsnok til at elevene får en eventuell etterprøving og kan rekke opptaket til høyere utdanning.

Mitt spørsmål er derfor: Hvordan vil statsråden følge opp at ambisjonene om økt læring ut skoleåret forblir mer enn ambisjoner, og at det faktisk følges opp?

Statsråd Tonje Brenna [11:58:56]: Jeg tror det viktigste vi gjorde, var tidlig å være tydelig på at den blir avlyst, sånn at skolene også kunne planlegge for hvordan man bruker tiden fram mot ferien.

Så vil jeg, siden dette er et spørsmål som jevnlig kommer opp, bare uttrykke veldig klart at det ikke er sånn at selv om det ikke blir eksamen, foregår det ikke læring i norsk skole. Det er ikke sånn at fordi eksamen er avlyst i år, slapper elever og lærere av og jobber ikke. Tvert imot jobber våre lærere beinhardt hver eneste dag, spesielt under pandemien, for at elevene skal lære det de skal. De følger også tett opp elever som har ekstra behov for det, og sørger for at det foregår læring i det enkelte klasserom hver eneste dag.

Jeg tror at det å ha tett dialog om dette, både å lytte inn mot vurderingen om hvorvidt man skulle avlyse eller ikke, og også i tiden etterpå være helt tydelig på nettopp den tidsbruken som jeg er så opptatt av, er det viktigste jeg kan bidra med. Jeg har stor tillit til lærerne, stor tillit til skolene våre og er veldig tydelig på at de må bruke denne anledningen og utnytte tiden til fulle.

Margret Hagerup (H) [12:00:00]: Det er godt å høre at dialogen er god.

Eksamen er en viktig del av skolehverdagen. Når den nå er avlyst med begrunnelsen at elevene har lært for lite på hjemmeskole, og at læringsutbyttet har vært ulikt rundt om i landet, er det bekymringsfullt. Så langt i pandemien har det blitt delt ut rause tiltakspakker, men regjeringen og SV har ennå ikke valgt å øremerke friske midler til tapt læring og sommerskole. Høyre og Venstre foreslo å øremerke midler til tapt læring og sommerskole i forbindelse med krisepakken som ble vedtatt tidligere, og sammen har vi også fremmet et eget forslag med tiltak for å bidra til å ta igjen tapt læring og tette kunnskapshull. For Høyre er det viktig at dette blir mer enn prat og gode intensjoner, og da må det faktisk øremerkes midler til dette. Statsråden vil antakeligvis peke på økningen i rammen til kommunene og at det er utredninger som en venter svar på, men øremerking vil i dette tilfellet være en tydelig og klar prioritering, og det er allerede mer enn nok kunnskap i bunn til å sette inn dette.

Mitt spørsmål er derfor: Vil statsråden komme med bevilgninger og tiltak til å ta igjen tapt læring, og når skjer det eventuelt?

Statsråd Tonje Brenna [12:01:03]: Jeg gjentar det jeg sa tidligere, nemlig at det at elevene har lært for lite i løpet av skoleåret, ikke er begrunnelsen for avlyst eksamen. Hele grunnlaget for eksamen er at man skal ha en lik vurdering etter et forholdsvis likt skoleår, og skoleåret har ikke vært likt fordi det i deler av landet har vært veldig strenge tiltak over lang tid. Derfor er det ikke rimelig å legge den like eksamensformen på så ulike skoleår.

Så er jeg opptatt av at hvis vi skal si at vi reelt skal kompensere for hull som finnes, må vi vite hva de hullene er. Derfor har jeg satt i gang fire større prosjekter for å avdekke nettopp det: ett for småtrinnet, ett for ungdomstrinnet, ett for å se på spesielt hvordan pandemien har rammet sårbare elever, og ett for å se på de tiltakene som allerede er gjennomført, og hvorvidt de har virket. Dersom representanten fra Høyre vet noe jeg ikke vet om akkurat hvor det er man trenger å sette inn tiltak, tar jeg gjerne imot innspill på det. Vi kommer til å gjøre det vi kan for å kompensere dette, men vi må vite hva behovet er, før vi setter inn tiltak.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:02:15]: Vi er svært glad for at statsråden tok den nødvendige beslutningen og avlyste eksamen for denne våren. Vi vet, som også flere har vært inne på i innlegg og replikker, at konsekvensen av disse pandemiårene kommer til å hefte ved norske elever, lærere og andre ansatte i skolen framover, og vi er glad for at statsråden har satt i gang prosesser for å finne ut hvilke hull som skal tettes. Et hull jeg tror statsråden er enig med oss i SV om at vi allerede er veldig klar over og ser, er bemanningssituasjo-

nen i skolene og ikke minst i barnehagene. Vi har sett og ser fortsatt, med et veldig høyt sykefravær, hvor kritisk lav bemanningen er. Derfor har SV pekt på rekrutteringstiltak for pedagoger, men også det å rekruttere og ansette flere i det såkalte laget rundt eleven – støttepersonell, miljøterapeuter, barne- og ungdomsarbeidere osv. – som noe av det vi nå sannsynligvis bør sette i gang med for å ruste opp skolen. Er det noe statsråden vurderer?

Statsråd Tonje Brenna [12:03:22]: Jeg er enig med representanten i at laget rundt eleven er enormt viktig, og at vi alltid må fokusere på å ha tilstrekkelig med kompetente ansatte i våre skoler og barnehager.

Det er kommunene som har ansvar for å ansette lærere. Det er ikke noe jeg sitter og driver med på mitt kontor. Det er det opp til kommunene å gjøre. Derfor er det kjedelige, men helt ærlige svaret at kommunenes budsjettammer er noe av det aller viktigste vi kan bidra med for å sørge for tilstrekkelig med ansatte i skoler og barnehager.

Vi har sagt i regjeringens plattform at vi skal gå igjennom de normene vi har, om de slår riktig ut med tanke på bemanning i både skole og barnehage. Jeg er likevel opptatt av å si at det er kommunenes ansvar å ansette tilstrekkelig med lærere. Der gjør også kommunene en god jobb. Det er flere lærere per barn i dag enn det var for bare noen få år siden i Norge. Det er jeg glad for. Så tror jeg det akutte tillegg handler om det sosiale for elevene, og da er å ikke lempe inn mange nye fikse ideer i skolen, men tvert imot å gi arbeidsro, noe av det viktigste vi kan bidra med.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:04:26]: Det er jeg veldig enig i – arbeidsro trengs nå. Man skal ikke kaste mange baller opp i luften, men man skal vel heller prøve å ha flere folk til å ta imot de ballene som nå er på vei ned. Det tror jeg trengs. Det tror jeg i hvert fall mange i skolen kjenner seg igjen i. Det er sant som statsråden sier, at det er kommunenes ansvar å ansette lærere, men både SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet har tidligere stått sammen om å etterlyse bedre rekrutteringstiltak for pedagoger i både skole og barnehage, så det kunne være interessant å høre hva statsråden mener om det likevel.

Statsråden nevnte også det med normer. Et konkret krav som er frontet bl.a. av Fellesorganisasjonen, er det å få på plass et krav om miljøterapeuter/miljøveiledere i skolen. Det er slikt som vi fra sentralt hold kan gi retningslinjer for – laget rundt eleven i skolen – som så løses lokalt ut fra de lokale behovene. Er det noe også regjeringen og statsråden vurderer?

Statsråd Tonje Brenna [12:05:26]: Jeg er enig med representanten i at laget rundt eleven kan bestå av

mange ulike yrkesgrupper – det bør det også gjøre. Miljøterapeuter er en av dem. I tillegg er jeg opptatt av at PP-tjenesten får både de ressursene og den oppmerksomheten som PP-tjenesten trenger.

Vi ser på ulike tiltak for å sørge for at laget rundt eleven styrkes. Det handler om at kommunene skal ha rammer til å ansette flere lærere, flere miljøarbeidere, flere terapeuter av ulike slag og å styrke PP-tjenesten. Men det handler også om å komme litt dypere ned i hva som er den beste oppskriften på dette laget rundt eleven, for vi vet at det kan være tilløp til profesjonskamp mellom de ulike profesjonene som jobber rundt barn og unge, og vi vet også at alle mener godt, men at vi må få en måte å jobbe på som gjør at de ulike yrkesgruppens innsats kan styrke hverandre, slik at hver enkelt elev får det vedkommende har rett på. Dette er et arbeid vi holder på med, og jeg ser fram til å diskutere det videre med Stortinget.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Hege Bae Nyholt (R) [12:06:47]: Jeg må innrømme at jeg er både lærling og nybegynner i dette og innser at jeg har gjort en feil, og da må man være så pass stor at man sier det. Når eksamen er avlyst, skal jeg selvfølgelig heller ikke opprettholde vårt forslag og trekker det. Jeg tror det heter en inkurie, men er ikke helt sikker. Takk!

Presidenten: Da har representanten Hege Bae Nyholt trukket forslag nr. 3, fra Rødt.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:07:25]

Interpellasjon fra representanten Tone Wilhelmsen Trøen til helse- og omsorgsministeren:

«Antibiotikaresistens (AMR) blir kalt «helsetjenestens klimakrise». Ifølge WHO dør minst 700 000 mennesker hvert år av sykdom som er motstandsdyktig mot antibiotika. Hvis det ikke utvikles nye typer antibiotika, og hvis antibiotikaresistensen øker, vil dette tallet øke dramatisk, og selv de enkleste infeksjoner kan i verste fall bli dødelige. AMR er en «stille pandemi», som kan få mye større følger enn covid-19. Vi vet at en global krise krever global ledelse og internasjonalt samarbeid. Tettere nordisk samarbeid i kampen mot AMR og en felles nordisk handlingsplan kan sikre våre innbyggere bedre beredskap, slik at vi blir bedre rustet når vi skal håndtere nye epidemier. Vil regjeringen følge opp anbefalingene i Nordisk råds hvitbok om en felles nordisk handlingsplan mot AMR med finansiering, rapportering og politisk kontroll?»

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:08:44]: I dag er antibiotika medisiner som man i mange sektorer tar for gitt, om man er en pasient som blir behandlet for lungebetennelse, eller om man er bonde og behandler dyr med antibiotika for å slå ned sykdommer. Slik har det imidlertid ikke alltid vært, og slik kommer det heller ikke til å fortsette, hvis utviklingen av antibiotikaresistens får fortsette.

En eskalerende og signifikant stigning i forbruk av antibiotika har resultert i at verden står overfor voksende og store utfordringer med resistente bakterier og mikrober innenfor mange ulike områder. Hvis vi ikke tar de riktige grepene, kan det gå riktig galt de kommende tiårene. Ifølge en nylig publisert studie i The Lancet krever antibiotikaresistens på verdensbasis en million dødsopfre hvert år. Antimikrobiell resistens, forkortet til AMR, er en stor trussel mot den globale helsesikkerheten. Nordisk og internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å redusere resistens og antallet som dør knyttet til antibiotikaresistens.

I Norge har vi hatt ambisiøse mål for redusert bruk av antibiotika, og vi har nådd målene. I 2015 satte den forrige regjeringen mål om 30 pst. reduksjon av antibiotika innen utgangen av 2020. Tallene fra NORM 2020, Norsk overvåkingssystem for antibiotikaresistens hos mikrober, viser en reduksjon på 32 pst. Det er utrolig gledelig og viktig at målene nås.

Det er ingen tvil om at Solberg-regjeringens strategi med tydelige tiltak har bidratt til at Norge fortsatt er blant landene i verden som har lavest forbruk av antibiotika, og det er mange som har bidratt til å få til dette. God og tett innsats fra legene som forskriver medisiner, har gjort at vi har nådd målet om 20 pst. reduksjon i antibiotikabruk ved luftveisinfeksjoner. At forbruket av antibiotika for norske tenåringer nå er under en tredjedel av hva det var i 2019, skyldes også det samme. Vi har oppnådd å holde andelen av resistente gule stafylokokker, både på sykehus og i primærhelsetjenesten, svært lav, og for å følge nøye opp det siste måles nå antibiotikabruken i sykehjem årlig. Disse viser en jevn nedgang i registrerte infeksjoner, og det er jo dette som er viktig for å få ned antibiotikabruken.

Tiltak for å redusere bruk av antibiotika er ikke bare viktig i helsetjenesten. Også i landbruket har vi lyktes svært godt i Norge de siste årene, bl.a. ved at narasin brukt i kyllingproduksjon ble faset ut i 2016, og målet om å redusere antibiotikaforbruket til kjøledyr og matproduserende landdyr ble oppnådd allerede i 2017. Med tydelige tiltak og strategier nytter det å redusere bruken av antibiotika.

Er det likevel noe pandemien har vist oss, er det at vi ikke lever isolert fra resten av verden, ei heller når det gjelder resistensproblematikken. Derfor kan vi aldri si at

vi er i mål, heller ikke her i Norge. Det er alltid en mulighet for å forbedre, og da også redusere bruk av antibiotika. Selv om vi i Norge når våre mål, er det ikke på noen måte gitt at andre land i verden klarer det samme, eller at de setter seg de samme målene. Derfor må vi jobbe sammen, land, regioner og hele verden, for å gjøre alt som står i vår makt for å håndtere denne helsetjenestens klimakrise som antibiotikaresistens representerer.

Norge har lang og god tradisjon for samarbeid om disse spørsmålene, også i Nordisk råd. Kampen mot antibiotikaresistens er et av områdene Nordisk råd har pekt på at det er naturlig å samarbeide mer om i Norden. I april 2017 vedtok Nordisk råd en rapport kalt «Man dør vel ikke av lungebetennelse». Rapporten beskriver en strategi med sju overordnede mål som følges opp med tolv kvalifiserende og faglig funderte anbefalinger, som viser hvordan en politisk strategi kan oversettes til konkrete tiltak. Nordisk råd har altså samlet seg bak disse forslagene og anbefaler Nordisk ministerråd å igangsette initiativene.

Mitt spørsmål blir da: Vil regjeringen følge opp anbefalingene i Nordisk råds hvitbok om en felles nordisk handlingsplan mot antibiotikaresistens med finansiering, rapportering og politisk kontroll?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:13:46]: Antibiotika er av våre viktigste legemidler i kampen mot infeksjonssykdommer. Antibiotika redder liv hver eneste dag. For at vi i fremtiden fortsatt skal ha tilgang til antibiotika som virker, er det helt sentralt at vi bruker riktige antibiotika, at vi bruker riktig mengde antibiotika, og at vi begrenser bruken av antibiotika til de sykdommene hvor antibiotika faktisk er nødvendig. Disse prinsippene er viktige både for menneskers helse, for dyrs helse og for miljøet vårt.

Mange liv går i dag tapt på grunn av infeksjoner som ikke kan behandles på grunn av resistens. I en studie som nylig er publisert i det anerkjente tidsskriftet *The Lancet*, regnet forfatterne ut at antibiotikaresistens står for 1,27 millioner dødsfall hvert år, men tallene kan være langt høyere enn dette. Studien viser også at det er lavinntektsland som har den høyeste sykdomsbyrden knyttet til antibiotikaresistens, og det er lungebetennelser som står for langt de fleste dødsfallene.

I 2017 var antibiotikaresistens et tema som ble behandlet i Nordisk råd, og det ble foreslått en tolvpunktsplan for nordisk samarbeid om antibiotikaresistens. I etterkant ble planen gjennomgått av en ekspertgruppe som vurderte de enkelte punktene. Ekspertgruppen støttet i hovedsak initiativet, men påpekte at det foregår veldig mange initiativer i regi av EU og Verdens helseorganisasjon, og at dobbeltarbeid bør unngås. En viktig

innsigelse var også at tolvpunktsplanen ikke belyste det miljømessige aspektet.

Denne regjeringen er opptatt av å begrense antibiotikaresistens. I Hurdalsplattformen slår vi fast at den nasjonale strategien mot antibiotikaresistens må revideres. Antibiotikaresistens er ikke et isolert problem for helsesektoren – tvert imot. Arbeidet med den norske strategien må være et samarbeid på tvers av fagfelt, hvor både landbruks-, fiskeri- og havbrukssektoren og ikke minst miljøsektoren inngår.

Et nordisk samarbeid om tilgang til antibiotika er allerede godt etablert. Helsedirektoratet har tidligere anbefalt å se nærmere på muligheten for å produsere smalspektret antibiotika i Norge, og direktoratet gjennomfører nå en mulighetsstudie knyttet til antibiotika-produksjon. Det har vært dialog mellom de nordiske landene i dette arbeidet. Det er også inngått intensjonsavtaler mellom Norge, Danmark og Island om styrking av nordisk legemiddelsamarbeid, sikker forsyning av etablerte forsyningskritiske legemidler og rask innføring av nye effektive legemidler til en riktig pris. Som ledd i dette samarbeidet er det gjennomført flere felles anbud, bl.a. knyttet til antibiotika.

I arbeidet med revisjon av strategien vil også Nordisk råds hvitbok og de tolv punktene bli vurdert. Resistensproblematikken er i høyeste grad internasjonal, noe som krever samarbeid utover egne landegrenser. Studien i *The Lancet* peker imidlertid på at det er de fattigste landene som er hardest rammet av antibiotikaresistens. I internasjonal sammenheng er de nordiske landene veldig godt stilt med lav forekomst av resistente mikrober og lavt forbruk av antibiotika.

Et nordisk samarbeid vil fortsatt være viktig, men enda viktigere vil arbeidet utenfor våre nærmeste naboland være. Kampen mot antibiotikaresistens kan bare lykkes i et globalt samarbeid hvor også de som er hardest rammet, involveres.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:18:27]: Takk til statsråden for gode svar.

Jeg må si jeg er veldig glad for at helseministeren er så tydelig på at man vil revidere den norske strategien, og at man vil se til de tolv forslagene som ligger i hvitboken fra Nordisk råd, og vurdere dem i arbeidet. Selv om det kan være sider ved disse tolv konkrete tiltakene som en trenger å vurdere i en nasjonal strategi – men også i en større sammenheng – vil jo ikke det si at ikke enkelte av disse konkrete tiltakene kan være viktige for å styrke den nordiske samhandlingen om dette temaet. Det kan også være noe vi i Norge kan lære av.

Vi samarbeider nesten ikke tettere med andre land enn vi gjør i Norden. Vi er tett sammenvevd. Vi har helsepersonell som jobber på tvers, og vi har en befolkning

som i stor grad beveger seg på tvers av grensene – i hvert fall når vi ikke har en pandemi som stenger grensene mellom oss.

Det er også sånn at de nordiske statsministre har en veldig tydelig visjon om at vi skal være verdens mest bærekraftige og verdens best integrerte region. Det er viktig at det også gjennomsyrrer alle de sektorene og områdene hvor vi har mye felles, hvor vi kan samarbeide godt, og hvor vi kan lære av hverandre og hverandres arbeid.

Jeg vil videre følge opp dette området veldig tett, og jeg opplever at det er stor tverrpolitisk enighet om at dette er et arbeid vi må ta på alvor i Norge, i Norden og i verden. Det å ha en god nasjonal beredskap betyr ikke at vi ikke skal ha det samme sammen med dem som geografisk sett er nære oss.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:21:06]: Jeg vil takke interpellanten for et engasjement som både jeg og regjeringen deler. Jeg tror det er det bidraget som Norge kan løfte internasjonalt som også kan være til nytte for andre. Våre nordiske land er alltid nære allierte når vi går lenger ut i verden og prøver å løfte initiativ.

Jeg tror faktisk interpellanten og jeg var på en felles komitéreise for noen år siden hvor vi bl.a. fikk et møte med lord Jim O'Neill, som sto bak den for en del år tilbake ganske banebrytende rapporten «The Review on Antimicrobial Resistance», hvor økonomene endelig fikk regnet på hva dette har av potensielle kostnader for verdenssamfunnet. Hvis vi ser lite grann i bakspeilet, vet vi at i klimaarbeidet var det først da vi fikk opp og fikk kartlagt de økonomiske konsekvensene at vi også fikk forpliktende internasjonale avtaler på plass. Vi tror vi må gå den samme løypa.

I Norge har vi Antibiotikasenteret i primærhelsetjenesten. Jeg har lyst til å løfte fram dem, fordi kommunehelsetjenesten er sentral her. De fokuserer spesielt på opplæring og informasjon til fastleger og andre i primærhelsetjenesten, hvor de også forsker på resistens. Vi har også Nasjonal kompetansetjeneste for antibiotika- bruk i spesialisthelsetjenesten, vi har FHI, vi har veldig mange som passer på at vi har en riktig og god utvikling i Norge, og vi har det også tverrsektorielt.

Så gjelder det å ta med seg disse initiativene i de internasjonale prosessene som nå foregår. Det forhandles nå for fullt internasjonalt, både i WHO og i EU, for å følge opp internasjonale forpliktelser rundt pandemiberedskap. Da jobbes det også med forslag om mer bindende regelverk og traktater, som gir en annen forpliktelse mellom de deltakende landene. Det å jobbe inn i disse prosessene, også med problemstillingen om AMR, tror vi er riktig og en mer fruktbar vei enn kanskje å løfte de egne initiativene – nå når verden fokuserer veldig mye

på pandemihåndtering og andre globale kriser, som det vi ser i Ukraina, og hvor denne helseresponsevnen blir veldig knyttet mot de pågående krisene.

Det å jobbe med forpliktende avtaler mellom land er også et viktig spor for å få til forpliktende avtaler om å bekjempe antibiotikaresistens, AMR.

Truls Vasvik (A) [12:24:25]: Først takk til komitéleder Trøen for å ha løftet dette viktige temaet, som vi sammen i stor grad fokuserer på i Nordisk råd. Bekjempelse av antibiotikaresistens har i lang tid vært og er høyt oppe på agendaen i velferdsutvalget, der både representanten Trøen og jeg sitter.

Realiteten er at antibiotikaresistens er en av våre aller største utfordringer på helsefeltet globalt. Pandemien har nok en gang vist oss at sykdom ikke kjenner landegrensener, og derfor er det viktig at vi ikke lar jobben med forebygging stoppe innenfor våre egne grenser. Arbeiderpartiet har lenge tatt til orde for at Norge bør ta en ledende rolle i arbeidet mot antibiotikaresistens. Norge har ekspertisen, erfaringene og ressursene som gjør at vi har et unikt utgangspunkt, i tillegg til at Norge har høy tillit globalt. Allerede Stoltenberg II-regjeringen satte ned en ekspertgruppe, med folk fra Helse- og omsorgsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet, for å redegjøre for antibiotikaresistens. Det endte med sluttrapporten «Antibiotikaresistens – kunnskaps- hull, utfordringer og aktuelle tiltak», som ble ferdigstilt i 2014. En revidert utgave finnes oppdatert fra 2020.

Det er riktig som det er sagt, at de siste årene har bruken av antibiotika blitt kraftig redusert i Norge, både for mennesker og for dyr. Det er bra. I tillegg er vi i Norge flinke til å bruke smalspektret antibiotika når det trengs, mens store deler av verden bruker en mye mer bredspektret antibiotika. For å si det på norsk: Vår antibiotika- bruk er mer målrettet enn den i mange andre land. Likevel er det særs viktig å ha dette på radaren både i Norge og Norden, for som FHI sier på sine nettsider:

«I Norge har vi så langt kunnet kontrollere forekomsten av antibiotikaresistens, men smittepresset kan etter hvert bli så stort at smitteverntiltakene i og utenfor helsetjenesten ikke lenger er tilstrekkelige.» Da er det alvor. Videre påpeker FHI i sin siste rapport om antibiotikaresistens:

«De sentrale tiltakene vil fortsatt være knyttet til å redusere behovet for antibiotika, øke treffsikkerheten ved antibiotikaforskrivning og hindre spredning av resistente bakterier. Vi har imidlertid ikke nok kunnskap om hvordan vi skal oppnå dette på en best mulig måte.»

Det er behov for nye grep også for å sikre at vi har tilgang på effektive antibiotika i framtiden. En av de store

utfordringene i dagens marked for antibiotika er at de ikke fungerer. Både Verdens helseorganisasjon, EU og norske helsemyndigheter er bekymret for det. Eldre antibiotika uten patent forsvinner fra markedet fordi det ikke lenger svarer seg å produsere og markedsføre dem. Dette er et særlig problem for Norge som da er ett av de få landene som faktisk bruker mye smalspektret antibiotika.

Derfor er jeg glad for at statsråden er så tydelig i sitt svar og anerkjenner den store utfordringen med antibiotikaresistens, og at Hurdalsplattformen tar dette innover seg i sin fulle bredde. For det er noen «obs-er» der framme, og en av dem er at akkurat nå sprer den antibiotikaresistente bakterien *Shigella* seg i Europa. Siden september er det i Norge påvist blant seks personer. Alle disse tilfellene i Norge er påvist blant menn som har sex med menn, melder Helseutvalget. Det betyr at dette er ikke en problemstilling som kun er aktuell langt utenfor våre grenser, men det skjer i Norge akkurat nå. Derfor er det viktig at vi til enhver tid er dette bevisst.

Et annet viktig moment, som vi også har fått høre via våre kolleger i Nordisk råd, er at det kan synes å være en større tilbøyelighet til å skrive ut antibiotika ved digitale legekonsultasjoner, og særlig knyttet til det private legemarkedet. Om det er like aktuelt her til lands, vet jeg ikke, men det er et viktig aspekt å ta med seg nå som også digitale legetjenester øker i Norge.

Norge og Norden har god historikk å vise til når det gjelder internasjonalt arbeid innenfor helsefeltet, særlig når det gjelder spredning av vaksiner i fattige land. Derfor bør det være naturlig for Norge og Norden å ta en ledende rolle i arbeidet med å bekjempe antibiotikaresistens globalt. Det er jeg glad for at regjeringen sier den vil følge opp, og jeg er glad for at regjeringen også sier at vi skal gjøre det i samarbeid med våre nordiske venner.

Sveinung Stensland (H) [12:28:54]: Takk til interpellanten, som tar opp undertegnede s yndlingstema. Etter at Kjersti Toppe ble ofret inn i regjering, er det jo ingen som snakker om dette lenger, men nå er vi i gang igjen. Dette er en sak vi ikke blir ferdig med.

Verden trenger nye antibiotika, men vi mangler ordninger for å åpne for forskning, utvikling og produksjon, og vi må tenke nytt. Realiteten er at utviklingen må snus, hvis ikke risikerer vi å stå uten effektive virkemidler mot farlige bakterier. Det har blitt nevnt infeksjonssykdommer som kan ta knekken på oss, men en annen side av dette er at moderne kreftkirurgi, moderne kirurgi generelt, transplantasjonsmedisin – veldig mange slike felt – kan vi bare slutte med. Vi kan slutte med moderne kreftkirurgi uten virksomme antibiotika.

Jeg har flere ganger uttalt at jeg er mye mer redd for antibiotikaresistens enn for korona, og tallene i The

Lancet-artikkelen det har blitt henvist til to ganger, er tydelige: Selv under korona har vi mistet flere liv til antibiotikaresistens enn til korona.

Jeg mener at denne kampen må føres på tre fronter. Vi må ha riktig og begrenset bruk – det har vi fått i Norge, i Nederland og i et par andre land. Vi må ha økt satsing på vaksiner, både mot sykdommer som ofte utløser behov for antibiotikabehandling, og mot spesifikke bakterier. Vi må også utvikle nye medikamenter som virker på resistente bakterier, både nye antibiotika og ikke minst bakteriofager, altså virus som angriper bakterier. Her blir våre fienders fiender vår venn. Der har vi et eksempel på Leknes, STIM, som er verdensledende på bakteriofager mot laksesykdom. Det er prinsipper som ble brukt i østblokkland i stor grad, som ikke hadde så stor tilgang på antibiotika da jernteppet var nede. Polen bl.a. er langt fremme på bakteriofager, som jeg selv har veldig stor tro på.

Jeg deler ikke pessimismen til enkelte om at det ikke nytter å utvikle nye antibiotika fordi smarte bakterier raskt vil utvikle resistens. Det er viktig å oppmuntre til utvikling av nye antibiotika.

I dette spørsmålet skal vi ikke se oss blinde på situasjonen vi står i, for vi har klart oss bedre enn de fleste andre land. Like mye som vi beveger oss rundt i verden, gjør mikrobene i og rundt oss det samme.

Det er en svakhet i det norske systemet at det er lite fleksibilitet i modellene for innkjøp av medikamenter. Pris og volum blir bestemmende faktorer, og innovasjon og utvikling belønnes eller vektlegges i for liten grad. Det er noe som irriterer meg, for dette er i strid med de legemiddelpolitiske målene, som skal vektes likt. Dette gjør det krevende å få noen til å utvikle legemidler, da bruken vil være begrenset, men betydningen for beredskapen vil være stor.

Derfor må vi finne nye og annerledes ordninger som gir bedre insentiver til å utvikle nye legemidler. Jeg har tidligere introdusert tanken om en ordning lignende den såkalte leterefusjonsordningen, som har vært en suksess for norsk oljeindustri. For oljeindustrien har staten tatt ned utviklingsrisikoen ved å refundere skattefradrag ved letekostnader raskt, samtidig som skattleggingen av overskuddet er høyt.

Jeg mener det er mulig å anvende dette prinsippet også for legemiddelindustrien, selvsagt med en tilsvarende deling av en eventuell gevinst. Der kan vi se til Israel, som har denne typen modeller allerede i dag innen livsvitenskap. En refunderer altså kostnader, og så tar en en «cut» av overskuddet i prosjekter som når markedet.

En medvirkende årsak til at så mange ulike selskaper har satset på utvikling av vaksiner mot covid-19, var at en tidlig både i EU, i USA og i en del andre land fant ordninger som tok ned risikoen for dem som satte i gang

vaksineutvikling. Det er over 50 forskjellige vaksinekanidater som er under utvikling, mesteparten av det er det kommersielle selskaper som driver, men så har myndighetene vært så tydelige på at de vil kjøpe produktene, at de har tatt en del av risikoen. Når vi vet at resistens er et større problem for verden enn korona, indikerer det hvor enorm denne utfordringen er, og når vi har klart i verdenssamfunnet å finne ordninger og finansieringsmodeller for vaksiner, må det være mulig også på andre områder.

Noen utviklingstrekk gir optimisme. Vi ser en trend der utvikling av bruk av legemidler kommer høyere på den politiske dagsordenen. Det arbeides med modeller langs sånne linjer både i Norge og internasjonalt, noe også statsråden var inne på. Det er et arbeid som ble satt i gang for noen år siden. Den nye britiske modellen – da tenker jeg ikke på Lord O'Neills rapport – der verdsetting av nye antibiotika også baseres på beredskapsverdien den har for samfunnet, er interessant, og jeg vil oppfordre helseministeren til å se nøye på den, for der er det også mulighet for forretningsutvikling i Norge.

Vi må lære og la oss inspirere av hverandre. Det er bra at Nordisk råd engasjerer seg i dette, for problemet er globalt, og det må løses internasjonalt.

Sara Hamre Sekkingstad (Sp) [12:34:08]: Antibiotikaresistens er ein global trussel mot helse og velferd. Både for menneske og for dyr kan antibiotikaresistens føre til at sjølv enkle infeksjonar vert livstruande.

Sjukdomar som for hundre år sidan kunne vere ein dødsdom, vert i dag lækte med ein pillekur. Dei fleste av oss er heldige som slepp at eit kutt eller eit sår utviklar seg til ein infeksjon og at vi får blodforgifting. Vi kan òg relativt raskt verte friske frå ein lungebetennelse. Ingen ønskjer seg vel tilbake til ei tid før antibiotika.

Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap sin analyse av krisescenario frå 2019 viser at ved sida av pandemi og lækjemiddelmangel er sjukdomsutbrot med antibiotikaresistente bakteriar blant dei mest sannsynlege krisescenarioa som kan ramme Noreg.

I Noreg har vi ein låg førekomst av antibiotikaresistente bakteriar og mikrobar hos både menneske og dyr. Ei restriktiv haldning til bruk og riktig bruk av antibiotika har vore viktig for å unngå resistens. Som fleire representantar har teke opp, ser vi at det vert gjort mykje godt arbeid i Noreg ved å bruke smalspektra antibiotika framfor breispektra. Å bruke antibiotika som er effektive mot den bakterien eller bakterietypen som har forårsaka ein infeksjon, i staden for antibiotika som verkar på mange typar bakteriar, er eit viktig verkemiddel for å hindre utvikling av resistens. I staden for å gje breispektra antibiotika kan vi gjennom undersøking i laboratorium finne ut akkurat kva bakterie som har ført

til infeksjonen, og kva antibiotikum som vil vere effektivt.

Ei utfordring vi i Senterpartiet er opptekne av, er utfordringa med at det ikkje er lønsamt for produsentane å lage ei rekkje smalspektra antibiotika fordi den store marknaden ikkje etterspør det. Det kan vere svært uheldige konsekvensar dersom det vert ei dreining mot meir bruk av breispektra antibiotika, som igjen vil føre til auka resistens. Særleg har vi sett at dette går ut over tilgangen til smalspektra antibiotika for barn, og Senterpartiet har vore opptekne av at tilgangen til viktige medisinar ikkje kan verte overlaten til marknaden aleine.

Eg vil likevel minne om at det framleis er fleire menneske i verda som døyr av mangel på antibiotika enn på grunn av antibiotikaresistente mikrobar. Det er òg eit viktig perspektiv å ha med seg i diskusjonen.

Noreg har ein god nasjonal AMR-status hos både menneskje og dyr, men ein kombinasjon av auka forbruk og feilbruk av antibiotika, auka internasjonal handel, auka reiseverksemd og manglande utvikling av nye antibiotika kan medføre ei stadig raskare utvikling og spreing av resistente bakteriar òg i Noreg. I tråd med føre var-prinsippet er det viktig å avgrense utviklinga og spreinga av antibiotikaresistente bakteriar gjennom målretta tiltak mot det vi i dag veit driv denne utviklinga.

Antibiotika er ein felles ressurs som må bevarast, forvalta og utvikla i fellesskap. For Senterpartiet er det viktig å ha ein nasjonal og internasjonal innsats mot antibiotikaresistens. Eg er glad for at regjeringa seier at dei skal følgje opp dette.

Terje Hansen (FrP) [12:38:00]: Jeg vil starte med å berømme Høyre for å ta opp en svært viktig sak. Det er ingen tvil om at antibiotikaresistens er en stor utfordring som ikke bare Norge, men hele verden står overfor.

Som interpellanten helt korrekt påpeker, anslår WHO at 700 000 mennesker dør hvert år av sykdommer som er motstandsdyktige mot antibiotika, og man regner med at ca. 10 pst. av disse er i USA og Vesten.

Tallene kan også være enda høyere. En fersk rapport fra tidsskriftet The Lancet, som det er referert til flere ganger, slår fast at så mange som 1,2 millioner mennesker døde som direkte følge av antibiotikaresistente infeksjoner i 2019. Tallet kan faktisk være så høyt som 4,9 millioner, mener forskerne bak rapporten.

Dette er pandemilignende tall som burde få alarmen til å kime. Heldigvis har vi i Norge tatt grep. I Norge har myndighetene tatt grep mot antibiotikaresistens, særlig gjennom smittevern og redusert og riktig bruk av antibiotika, men også ved vaksinasjonsprogrammer. Det gjør oss likevel ikke resistente mot denne problem-

stillingen. Vi må være klar over at selv om man andre steder i verden er mer utsatt, kan vi raskt få store problemer med resistente bakterier også i Norge.

Vi skal takke vitenskapen for antibiotika. Uten denne medisinen ville sykdommer som nå framstår helt bagatellmessige, fortsatt vært livsfarlige. Det er få med normal helse som i dag bekymrer seg om de får halsbetennelse eller lungebetennelse. Slik var det ikke tidligere. Antibiotikaresistens gjør at sykdommer vi i dag ser på som småtterier, potensielt kan bli svært mye farligere. Det gjør at vi må handle før disse sykdommene igjen kan true oss.

Jeg håper at vi i fellesskap kan bli enige om å finne fram til gode løsninger for antibiotikaresistens, for å unngå en stor, ny helsekrise. Det skylder vi dem som kommer etter oss.

André N. Skjelstad (V) [12:41:03]: Først vil jeg takke interpellanten for å sette dette på dagsordenen, for arbeidet med å bekjempe antibiotikaresistens er en av menneskehetens største og mest akutte utfordringer. Ferske tall i år viser at situasjonen er enda verre enn Verdens helseorganisasjon tidligere har anslått. Allerede dør mer enn 1,2 millioner mennesker av resistente mikrober årlig. Utviklingen går raskere enn det vi har fryktet. Resistensutviklingen er ikke kun et helseproblem, men vil også få store samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser. Ifølge FNs organisasjon for ernæring og landbruk vil antibiotikaresistens gjennom en tiårsperiode kunne føre til en nedgang i globalt BNP på 3,4 mrd. amerikanske dollar og tvinge 24 millioner mennesker ut i ekstrem fattigdom. Effektiv håndtering av antibiotikaresistens er derfor en forutsetning for å nå FNs bærekraftsmål.

Norge er best i klassen når det gjelder antibiotika-bruk innen matproduksjon og helse, men dessverre kan ikke antibiotikaresistensproblemet løses nasjonalt. I likhet med covid og andre pandemier som har globale proporsjoner, kjenner ikke de resistente mikrobeno noen landegrenser, og utfordringen må løses gjennom koordinert global innsats. Dessverre er det slik at enkeltland på kort sikt kan tjene på ikke å gripe tilstrekkelig fatt i problemene. Som eksperter lenge har påpekt, er det derfor behov for sterkere internasjonal regulering for å begrense overforbruk, feilbruk og misbruk av antibiotika. Et sånt regelverk finnes ikke i dag, og Norge kan og bør lede an i et sånt arbeid, gjerne sammen med våre nordiske naboer, som også tar situasjonen på største alvor.

Norge er et av de beste landene i verden når det kommer til lav bruk av antibiotika i landbruket. Dette kan vi være stolte av. Vi har derfor de aller beste forutsetningene for å være en pådriver internasjonalt for å få re-

duert bruken av antibiotika. Det er ikke bare bra for maten vi spiser, men også for helsen til verdens befolkning.

Noe vi kan bli flinkere til i Norge, er å tenke næring og verdiskaping i alt vi gjør. Å utvikle metoder for å produsere mat med lav antibiotika-bruk er f.eks. noe som kan bli det billigste og beste for alle land – hvis vi får de andre landene med oss. Ved å være først ute med de beste løsningene kan Norge gå foran og få andre land til å se på mulighetene som ligger i en bærekraftig produksjon. Det er en lederrolle Norge bør ta.

Vi har en fremragende «track record» på internasjonalt diplomati i miljøets tjeneste. Da antibiotikaresistens ble diskutert i Stortinget i juni i fjor, var det bred politisk enighet om at Norge bør arbeide for å få på plass en internasjonal regulering. Det ble et flertall for forslaget fra daværende regjering om å inkludere tilgang til effektiv antibiotika i arbeidet med å utarbeide en traktat for helseberedskap, i regi av Verdens helseorganisasjon. I tillegg la Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fram et eget mindretallsforslag om at regjeringen skulle arbeide for en internasjonal antibiotika-konvensjon. Nå har den trio en flertall i Stortinget, og de bør da ta ansvar for følge opp dette. Jeg lurer veldig på hvordan regjeringen vil følge opp dette i det internasjonale arbeidet.

Håkon Ohren (A) [12:45:03]: Antibiotikaresistens er, som representanten Trøen sier, et problem, også i Norge. Det er kanskje ikke størst her hos oss, men internasjonalt og i større grad i utviklingsland.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen sagt at dette har prioritet. Regjeringen skal derfor innføre strengere krav til merking av matvarer når det gjelder både opphavsland og produksjonsmetoder, f.eks. bruk av antibiotika, og – som statsråd Kjerkol var inne på – utvikle en ny strategi for å bekjempe antibiotikaresistens.

Dette er viktig for å være føre var. På kort sikt er ikke dette et stort problem hos oss, men ut fra at antibiotikaresistens kan linkes til over en million dødsfall på verdensbasis hvert år, handler dette om solidaritet og internasjonalt samarbeid. Samarbeid i Norden vil da være fornuftig, i den grad det også handler om at vi skal ta en internasjonal lederrolle for dette overfor bl.a. Verdens helseorganisasjon. Det er i møte med utviklingsland hvor antibiotika-bruken er høyere enn i vårt land, dette er et stort problem i dag og en utvikling som må bremses.

Vi trenger kraftigere internasjonalt samarbeid for å håndtere smittsomme sykdommer generelt. Det er avgjørende at vi også utvikler, produserer og deler ut vaksiner. Det vil også være med på å bidra i et effektivt internasjonalt samarbeid for å stanse framveksten av antibiotikaresistente bakterier.

Utvikling av næringsvirksomhet på feltet og en satsing på legemiddelindustrien her hos oss vil også kunne skape arbeidsplasser, og vi kan ha en hånd på rattet i fortsettelsen knyttet til å minske bruken av bredspektrert antibiotika og øke bruken av spesialisert antibiotika. Her kan staten ha en sentral rolle.

For Arbeiderpartiet er dette viktig. Når regjeringen tar tak i dette, er jeg trygg på at det representanten Trøen spør om i sin interpellasjon, er sentralt også i departementets vurderinger og forslag til en ny strategi for å hindre antibiotikaresistens i Norge og i Norden, og at vi derfor også kan ta lederskap på dette feltet internasjonalt.

Ingerd Schou (H) [12:48:02]: Det gleder meg svært at veldig mange representanter har oppmerksomhet omkring det som er utenrikskomiteens ansvarsområde, og at det ikke er noen grenser for komiteenes ansvar.

Så til innlegget: Jeg vil takke interpellanten Trøen for å løfte dette meget viktige spørsmålet. Antibiotikaresistens blir med rette omtalt som «den stille pandemien».

Når vi ser tilbake på den medisinske revolusjonen, er effektiv antibiotika blant de viktigste nyvinningene, på linje med narkose. Når det utvikles resistens, mister vi et av de viktigste verktøyene vi har i medisinskrinnet til moderne medisin. Kampen mot resistente mikrober er en global utfordring, og internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å redusere resistens og antall dødsfall knyttet til antibiotikaresistens.

Norge er sammen med Norden blant de landene som bør stå mest sentralt for å møte denne utfordringen. En felles nordisk handlingsplan burde være opplagt.

Våre land har en sterkt utviklet medisinsk kompetanse, og vi er blant landene som har vært tidlig bevisst på denne problematikken. Det er også i Norden at unødig bruk av antibiotika er lavere enn mange steder i verden.

Det ene spørsmålet jeg ønsker å løfte, er den globale dimensjonen ved antibiotikaresistens. Som med alle pandemier er den ikke bekjempet ett sted før den er bekjempet alle steder. Det bør derfor inngå i Norges utviklingspolitiske innsats. Dette er ikke bare enkelt siden det er strenge regelverk og kriterier for å få FN-godkjent norsk utviklingshjelp.

Som mange sider ved klimaproblematikken er en del helserelaterte utfordringer, slik som pandemi og antibiotikaresistens, ikke enkelt å inkludere i norsk bistand. Det hadde vært en fordel om det fantes større fleksibilitet i systemet. Dette gjelder for såkalte globale fellesgoder. Det er ikke enkelt å endre et stort og multinasjonalt system, men det betyr ikke at det ikke er nødvendig å forsøke.

Jeg avslutter mitt innlegg med en oppfordring om at regjeringen ser på muligheten for å delta i alle tilgjengelige arenaer for å møte problemet med antibiotikaresistens, ikke kun hos helseministeren, men hele regjeringen, fordi det berører flere departement. Det inkluderer muligheten for at deler av utviklingsbudsjettet kan gå bl.a. til dette formålet.

Dorthea Elverum (Sp) [12:51:09]: Norsk landbruk og norsk matproduksjon har en lang tradisjon. Denne tradisjonen har ført til at vi i dag har den sikreste maten i verden. Her har vi mangfold i størrelser på gårdsbruk, og vi har relativt små forhold, noe som har ført til at norsk mat er av god kvalitet og kan kalles en svært sikker mat.

Norge ligger blant de laveste i verden når det kommer til milligram antibiotika per kilo biomasse, altså kjøtt, for å si det enkelt. Undersøkelser viser at Norge også ligger svært lavt når det kommer til funn av resistente bakterier i norsk mat og norsk husdyrhold.

Tenk at vi i Norge har et system som i mange andre land er uvanlig. I Norge behandler vi individer, vi behandler ikke store masser. Dette skjer på grunn av at vi i Norge har relativt små produksjonsenheter, der matprodusentene lettere kan følge opp hvert enkelt dyr. Dette er et spesielt system sett i verdensperspektiv, men i Norge er det helt selvsagt. Det skal vi være stolte over, og vi skal være stolte over den norske bonden som arbeider hver dag for at antibiotikabruken kan holdes nede.

Det er gledelig at Høyre er opptatt av antibiotikaresistens. Da burde de også være opptatt av et levende landbruk i hele landet. I Norge ønsker vi ikke å bruke mer antibiotika i matproduksjonen enn det som er absolutt nødvendig. Dyr behandles når de er syke, og ikke preventivt, som vi ser i mange andre land. Dette er positivt, sett i lys av antibiotikaresistens.

Det norske landbruket bidrar hver dag til å sørge for at norske dyr og norske matprodusenter har en produksjon med lav bruk av antibiotika. Dette viser at problematikken rundt antibiotikaresistens har blitt tatt grep om, og at regjeringen tar problematikken seriøst. Det er avgjørende at vi arbeider for at antibiotika fortsatt skal være en medisin som brukes der det er behov, og det er viktig for god dyrehelse, antibiotikaresistens og menneskers helse. Det å fortsette å sikre små forhold i landbruket, der produsenter kan følge opp enkeltindivider og konkret behandle sykdom, er her avgjørende og derfor viktig for oss i Senterpartiet – som ett av flere tiltak for å bekjempe antibiotikaresistens. Derfor vil vi være med og sikre et godt og trygt landbruk i hele Norge.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:53:52]: Takk for en bredspektrert politisk deltakelse i debatten, det synes jeg har vært utrolig fint å være med på. Jeg synes at de

store nasjonale, nordiske og globale utfordringene med antibiotikaresistens har blitt veldig godt belyst i debatten, og det takker jeg for.

Jeg synes det var litt interessant det representanten Vasvik sa om det vi bør være oppmerksomme på, nemlig om det er noen større tendens til utskriving av antibiotika ved bruk av digitale møter. Samtidig må jeg si at jeg tror vi alle på vegne av norske leger, norske tannleger og norske veterinærer skal være veldig stolte over den bevisstheten vi har i Norge på redusert bruk av antibiotika. Selv hadde jeg en helt forferdelig tannbetennelse for noen uker siden, og sånne små detaljer gjør at man tenker over hvor viktig den medisinen er. Som Sveinung Stensland veldig riktig var inne på i sitt innlegg, er det viktig for mye mer enn det vi kanskje tenker på som de normale infeksjonene vi får. Det er også veldig viktig for å kunne gjennomføre store, viktige operasjoner.

Norge har også bidratt i arbeidet med utvikling av nye antibiotika. Flere har vært inne på utfordringene knyttet til at vi trenger å verne om de gamle antibiotikene, men også verne om de smalspektrerte antibiotikene og produksjonen av dem. Det er utrolig viktig når færre land slutter å bruke smalspektret antibiotikum. Da blir forsyningskjeden veldig sårbar, og for Høyre i regjering har det vært viktig å sikre forsyningen, slik at den norske befolkningen har tilgang til disse helt sentrale medikamentene.

Flere har også lagt vekt på at vi nasjonalt har god beredskap og er godt rustet. Det er godt å vite. Men at vi har kontroll nasjonalt og nordisk, er likevel ikke nok når vi vet at verden stadig blir mindre, og resistente bakterier har aldri hatt bedre vilkår for å flytte på seg enn de har nå. Nettopp derfor er det viktig at vi sammen fortsetter det viktige arbeidet som jeg føler at Norge har gjort de siste årene, knyttet til å kjempe denne kampen mot en antibiotikaresistens som virkelig kan være en av våre største utfordringer fremover. Vi vil følge nøye opp at den nye regjeringen også prioriterer dette høyt.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:57:07]: Jeg synes interpellanten oppsummerte denne bredspektrede debatten veldig godt. Det var veldig mange partier som tok ordet, og det viser at det er et bredt og godt engasjement i denne sal overfor det som er vår største felles helsetrussel.

Det er allerede et utstrakt samarbeid mellom de nordiske landene om mye, også antibiotikaresistens. Det er viktig når vi utarbeider felles posisjoner til internasjonale forhandlinger, og det er også viktig når vi ivaretar våre egne behov gjennom innkjøp av medisiner til egen befolkning og egne pasienter. Det skal vi fortsette å videreutvikle.

Dette er et raskt voksende problem i verden, og det utgjør en alvorlig trussel mot vår globale helse. Når perspektivet er rettet mot de dagsaktuelle krisene, er det en vekker – som representanten Sveinung Stensland påpekte – at selv under pandemien er det flere som har dødd av antibiotikaresistens enn av korona.

Vi må gjøre flere ting samtidig. Den internasjonale dagsordenen er sterk, fokuset på samarbeid er sterkt, og det er viktig at vi som regjering bruker disse kanalene og de prosessene som går, til også å løfte denne problemstillingen.

For et par uker siden var jeg på et uformelt ministermøte blant EUs helseministre, hvor helsesamarbeid i EU og responsevne knyttet til helsekriser sto på dagsordenen, men hvor også antibiotikaresistens og AMR ble løftet fram av flere land, og det lover godt for fortsettelsen.

Vi lever lenger, det er flere med kroniske sykdommer, flere med svekket immunforsvar, flere som gjennomgår operasjoner, og dermed flere som kan få infeksjoner som krever antibiotikabehandling. Dette må vi sikre fortsatte behandlingsmuligheter for, og derfor er det så viktig at vi holder trykket oppe.

Når det er rørende enighet, må vi passe på at det ikke blir dødvann, og derfor må vi fortsette å utfordre hverandre.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Dermed er sak nr. 4 ferdigbehandlet.

Sak nr. 5 [12:59:54]

Interpellasjon fra representanten Terje Halleland til samferdselsministeren:

«Skiftende regjeringer har hatt en aktiv elbilpolitikk for å redusere klimagassutslipp. Dette har blitt en stor suksess og gitt salg på over 400 000 elbiler. Dette tilsvarer ca. 15 pst. av bilparken. Staten får årlig mange milliarder lavere inntekter på grunn av forskjellige avgiftsfritak. Redusert betaling i bompengeprosjekter er blant fordelene med å bruke elbil. I bymiljøpakken på Nord-Jæren har elbilkjøretøyene ført til mindreinntekter på 170 mill. kr de siste to årene. Med en stadig økende elbilandel er allerede nivået på mindreinntekter for 2022 over 100 mill. kr og stigende. Dette gir store utfordringer for finansiering av pakken. Her må enten ambisjonene for arbeidet senkes, bompengene må økes, eller så må staten kompensere for bortfallet av inntekter. Vil statsråden vurdere å kompensere for manglende inntekter som oppstår på grunn av statlige pålegg, og som er en direkte konsekvens av statlig ønsket politikk?»

Terje Halleland (FrP) [13:01:18]: Det var en fin innledning. Gjennom mange år har bompenger utviklet seg fra å være en finansiering av veiprosjekter, finansiering av en tunnel eller en bro til å bli utvidet til en ordning som vi bruker bl.a. til investering i og drift av kollektivtrafikk, bygging av sykkel- og gangstier og mye, mye mer. Bruken av bompenger har altså endret seg fra å være en metode å finansiere veibygging på til å brukes for å oppnå andre effekter, som trafikkavvikling, redusert trafikk, annerledes kjøremønster, miljø- og klimahensyn.

Jeg har ikke hatt som formål å løfte denne problemstillingen for å få en diskusjon om vi er for eller imot bompenger, men å løfte opp problemstillingen rundt effektene av de formålene som nå er blitt innført. Som et eksempel: Når prisene blir satt høyt, er det færre som bruker veiene og kjører der, og dermed faller finansieringen av bl.a. kollektivtrafikken bort. Når inntektene for å finansiere kollektivtrafikken faller, blir tilbudet fort dårligere, og så tvinges brukerne tilbake til bilen.

Fra statlig side er elbilpolitikken blitt en vesentlig del av bompengepakken. Innføring av tiltak for å øke salget av nullutslippskjøretøy og spesielt elbiler er blitt en stor suksess og har ført til et salg på over 400 000 elbiler, noe som tilsvarer 15 pst. av bilparken. Staten har årlig mange milliarder i lavere inntekter på grunn av forskjellige avgiftsfritak som gis ved bruk og kjøp av elbil. Redusert betaling i bompengeprosjekter er blant fordelene med å bruke elbil. Dette har virket. Vi ser mange eksempler på øysamfunn og pendlerstrekninger hvor elbilandelen fyker i taket, med den konsekvensen at inntektene faller dramatisk, og færre må betale mer. Hva gjør man når inntektene faller? Jo, da kan man sette opp prisene, med den virkningen at alt blir forsterket enda mer.

Det er mange eksempler på hvordan dette slår ut. I bymiljøpakken på Nord-Jæren har elkjøretøyene ført til mindreinntekter på 170 mill. kr de siste to årene. Med en stadig økende elbilandel er allerede forutsetningen for 2022 på over 100 mill. kr, og den er stigende. Dette gir store utfordringer for finansieringen av pakken, og man tvinger fram at noen må gjøre et valg.

Det er her jeg håper å få noen svar og avklaringer fra statsråden i dag. Et signal som statsråden kan gi, er f.eks. å være tydelig på at ambisjonsnivået i de forskjellige pakkene må senkes, en må fjerne prosjekter, en må gjerne redusere omfanget av prosjekter og bygge mindre, eller han kan sende et signal om at en må øke bompengene, sånn at gjerne enda flere kjøper elbil og inntektene minker enda mer, eller han kan fjerne elbilfordelene, noe jeg har forstått at regjeringen ikke ønsker, eller han kan kompensere manglende inntekter som oppstår på

grunn av statlige pålegg, og som er en direkte konsekvens av ønsket statlig politikk.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:05:19]: Jeg vil starte med å vise til at alle bompengeprosjekter er basert på lokal oppslutning og forankring. Det fremmes ikke bompengeprosjekter for Stortinget uten forutgående kommunal og fylkeskommunal behandling der man lokalt og regionalt slutter seg til det foreslåtte opplegget. Dette sikrer forankring og gjør at man lokalt og regionalt har ansvar for bompengereinnkrevningen.

Stortinget har åpnet opp for at lokale myndigheter kan gi fra 50 pst. til 100 pst. rabatt for nullutslippskjøretøy, dvs. at nullutslippskjøretøy skal betale inntil 50 pst. av normaltakst. I tråd med gjeldende bompengepolitikk fastsettes takster med bakgrunn i lokalpolitiske vedtak. Slik må det være om vi skal sikre at bompengepropellet har oppslutning lokalt.

Lavere takst eller fritak for nullutslippskjøretøy i bompengeprosjekter er en av flere fordeler for nullutslippskjøretøy. Avgiftsfordeler, bruksfordeler og teknologisk utvikling har gitt en stadig økende andel elbiler og også ført til at Norge er i en særstilling når det gjelder utvikling for nullutslippskjøretøy i personbilsegmentet.

I 2021 var nesten 65 pst. av de solgte bilene i Norge elbiler, og nesten hver sjettede bil på norske veier er i dag en elbil. En overgang til utslippsfrie transportmidler er avgjørende for at vi skal nå Norges klimamål og forpliktelser til kutt. Transportsektoren står for om lag 60 pst. av de ikke-kvotepliktige utslippene og må derfor stå for en stor del av utslippsreduksjonene framover.

Elbilpolitikken har også ført til at det er stadig flere elbiler som passerer gjennom bomringene. I de største byområdene har det vært en sterk økning i andelen elbilpasseringer i bomringen de siste årene. Som representanten Halleland påpeker, kan det føre til reduserte bompengereinntekter, på Nord-Jæren som i andre byområder. Lavere takster for nullutslippskjøretøy gjelder i alle bompengeanlegg, og situasjonen er som sådan ikke unik for Nord-Jæren. I Oslo er det eksempelvis reforhandlinger om Oslopakke 3, og den store andelen elbiler og dermed lavere inntekter er en utfordring som vil måtte håndteres i reforhandlingene.

Nullvekstmålet følges opp gjennom de langsiktige byvekstavtalene, som omfatter både vei og kollektivtransport, sykkel, gange, arealtiltak og restriktive tiltak for biltrafikken, som bompenger og eventuelt parkeringsrestriksjoner. Løsningen som velges, skal bidra til å redusere behovet for bilbasert transport og tilrettelegge for at flere kan velge å gå, sykle og benytte kollektivtransport.

I byvekstavtalene går tre forvaltningsnivåer – kommuner, fylkeskommuner og staten – sammen for å løse

oppgavene og utfordringene. Arbeidet med byvekstavtaler tar inn over seg både nødvendigheten av og potensialet for samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer og etater i en situasjon hvor helhetlig virkemiddelbruk er nødvendig for å nå et felles mål. Alle de tre forvaltningsnivåene bidrar med sine virkemidler og med midler innenfor eget ansvarsområde i en samlet helhet for å nå nullvekstmålet. Det er altså ikke slik at hvis man støtter på problemer i avtalen, skal staten løse disse problemene alene. Dette må løses i samvirke.

Staten går tungt inn med midler til byvekstavtalene. I byvekstavtalene som er inngått mellom partene på Nord-Jæren, bidrar staten med om lag 13,4 mrd. kr i avtaleperioden, som går fra 2019 til 2029. De statlige midlene skal bl.a. gå til delfinansiering av Bussveien, som er innenfor 50/50-ordningen, til gang-, sykkel- og kollektivtiltak og til stasjons- og knutepunktutvikling langs jernbanen. De statlige midlene inkluderer også tilskudd til reduserte billettpriser på kollektivtransport og belønningmidler som kan brukes til drift av kollektivtransport. I tillegg omfatter porteføljen flere store riksveiprojekter, E39 Ålgård–Hove, E39 Smiene–Harestad og rv. 509 Transportkorridor vest.

Gjennom byvekstavtalen mottar Nord-Jæren også et årlig tilskudd fra staten som kompensasjon for at de har fjernet rushtidsavgiften. Nord-Jæren er det eneste byområdet som mottar slikt tilskudd, et tilskudd som er på bakgrunn av forrige regjeringens bompengesavtale, og som neppe kan sies å være til fordel for trafikkreguleringen.

Representanten Halleland nevner statlig pålegg som en begrunnelse for at staten skal kompensere for lavere inntekter. Da vil jeg minne representanten Halleland om at transport- og bypolitikk er langt mer enn statlig pålegg. Byvekstavtalen er ment å være et sted der disse utfordringene drøftes og forhåpentligvis løses.

Terje Halleland (FrP) [13:10:38]: Jeg vet ikke om jeg skal si at jeg er skuffet over svaret til statsråden, for det var vel et svar som for så vidt var forventet. Han kunne gjort det på veldig kort tid med bare å si at en kommer ikke til å gjøre noen verdens ting.

Når en snakker om at det ikke er lagt føringer, er det fullstendig endrede vilkår fra den gang pakken ble vedtatt lokalt og vedtatt på Stortinget, og til de vilkårene som er i dag. Det er altså staten som ønsker å fremme en politikk som blir ført gjennom disse bompengepakke-ene, som ikke gjelder Nord-Jæren, det gjelder alle pakke-ene som er. Det gjelder også enkeltprosjekter. Vi har sett øysamfunn som innfører bompenger, og der elbilandelen fyker i taket og en må forlenge pakkene, eventuelt at andre må betale mer for det.

Når en da gir endrede vilkår som fører til at vi får noen som betaler mindre, hadde jeg virkelig håpet på at staten iallfall hadde erkjent at dette var en problemstilling. En innfører en avhengighet av en trafikk som en ikke ønsker. Da får en noe som ikke fungerer, for da får en et tiltak som gjør at en begrenser trafikken. Begrensning av trafikken gjør at en får mindre inntekter, og deler av de inntektene går til å gjøre det som skal følges opp av bl.a. kollektivtrafikk, og så får en problemer med å finansiere kollektivtrafikken. Og til bærekraft, som mange kaller det i dag: Jeg vil påstå at vi har et bompengesystem i dag som ikke er bærekraftig.

Jeg håper at vi kan få en god debatt, om statsråden står for den politikken som representantene fra regjeringspartiene har en mening om på Stortinget.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:13:23]: Bompenger har flere formål. Bompengene gir stabile inntekter som kan bidra til finansiering av viktige prosjekter og tiltak over hele landet. Bompenger sikrer realisering av både veier, bruer, tunneller og tiltak for kollektiv, sykkel og gange. Det er tiltak som kunne ha vært vanskelig å realisere uten bompenger.

Bompenger i byområdene har både finansiering og trafikkregulerende elementer som formål og er et sentralt virkemiddel i bypolitikken. Byområder som inngår byvekstavtale, forplikter seg til å gjennomføre tiltak innenfor eget ansvarsområde som bygger opp under nullvekstmålet. I bypakker er det også åpnet for et mer fleksibelt takstsystem ved at takster kan variere etter tid på døgnet og differensieres etter miljøegenskaper ved kjøretøyet. Det er viktig for å nå nullvekstmålet for personbiltransporten, og det gir også mulighet til å styre trafikken, slik at kapasiteten i eksisterende anlegg utnyttes bedre. Dette kan bedre miljøet, utsette behov for nye prosjekter eller kapasitetsutvidelser, og det gir bedre ressursutnyttelse.

Som representanten Halleland påpeker, har inntektene fra bilrelaterte avgifter blitt redusert de siste årene. Det skyldes bl.a. avgiftslettelse på nullutslippskjøretøy. Det samme skjer i mange bompengeprojekter. Det er altså stadig flere nullutslippskjøretøy som kjører gjennom bommene, og det kan da gi lavere inntekter.

I byvekstavtalene og i bompengefinansierte bypakker legges, som nevnt, porteføljestyring til grunn. Dette er et viktig begrep som jeg tror representanten og øvrige representanter kjenner godt til. Det betyr at hvis man får kostnadsøkninger eller inntektssvikt, skal det håndteres innenfor porteføljen. Dersom noe blir for dyrt eller bompenginntektene blir lavere enn forutsatt, må det prioriteres annerledes. Man må da se på kostnadsreducerende tiltak eller kutte i porteføljen. Dette gir da insentiver til å finne gode løsninger som ikke er overdimen-

sjonerte, og vi får mest mulig igjen for pengene som investeres. Hvis vi legger opp til at staten skal kompensere med økte statlige midler når inntektene blir lavere og/eller prosjektene blir dyrere enn hva man først trodde, gir ikke det gode incentiver til å finne kostnadsreduserende løsninger.

Det er også åpnet opp for bruk av gjennomsnittstakst i bompengeprojekter. Gjennomsnittstakst er et tiltak for å redusere usikkerheten knyttet til bompengeselskapets inntekter. Gjennomsnittstaksten i et bompengeprojekt er den gjennomsnittlige inntekten per passering når det tas hensyn til rabatt, fritak og fordeling av kjøretøy som betaler ulike takster, herunder effekten av fritak og rabatter for nullutslippskjøretøy. Derfor kan taksten justeres underveis i innkrevingsperioden, slik at bompenginntektene blir som forutsatt. Jeg har stor tro på at man på Nord-Jæren og i andre byer finner fram til løsninger innenfor avtalene som gjør at de klarer å gjennomføre prosjektene sine.

Kirsti Leirtrø (A) [13:16:42]: Interpellanten har rett i at de fleste politiske partier på Stortinget har hatt en aktiv elbilpolitikk for å redusere klimagassutslippene. Byvekstavtalene har vært viktige for å nå Stortingets nullvekstmål og er, som statsråden sier, en avtale mellom tre forvaltningsnivå, hvor en løser problemene sammen og prioriterer tiltak sammen.

Fremskrittspartiet valgte heldigvis å videreføre den rød-grønne regjeringens bymiljøavtaler og utvidet antallet kommuner rundt de store byene som ble med i nye byvekstavtaler, da de overtok Samferdselsdepartementet i 2013. Vi opplever at flere kommuner ønsker seg byvekstavtaler, med bakgrunn i at staten bidrar til bl.a. økt kollektivtilbud i kommunene. Fremskrittspartiet har hatt samferdselsministeren i sju av de ni siste årene og har hatt og har tatt mulighetene til å påvirke politikken innenfor samferdselsområdet, også byvekstavtalene.

Det er to hensikter med bompenger. Det ene er å delfinansiere viktige samferdselsprosjekter og forskutere dem, slik at de kommer fortere i gang. Det andre er å begrense trafikken for å bedre framkommeligheten og redusere biltrafikken i befolkningstette områder, slik det er i byvekstavtalene.

Det er et viktig tema interpellanten tar opp. Bompenginntektene har gått ned og vil gå ned de neste årene, så vi er nødt til å ta noen valg framover. På et tidspunkt bør nok kanskje dagens fritak for elbil avvikles, og mange steder er det allerede innført halv takst på elbil.

Da byvekstavtalene ble inngått, ønsket Arbeiderpartiet å bidra med inntil 70 pst. til store kollektivprosjekter, mens det under Fremskrittsparti-statsråden ble inntil 50 pst. Dette utgjorde faktisk 6 mrd. kr, som vi kunne hatt til gode kollektivprosjekter.

Vi har også bedt om at det utredes nye digitale, teknologiske løsninger. Vi ønsker å løse samfunnets utfordringer og må finne noe som gjør dette rettfærdig når vi skal utvikle byvekstavtalene i framtiden for å nå våre klimamål.

Charlotte Spurkeland (H) [13:19:55]: Interpellanten reiser et viktig spørsmål, og Høyre deler bekymringen over at vi ikke har et bærekraftig finansieringssystem for kollektivinvesteringene våre.

I dag er mer enn sju av ti nye biler elbiler, og i regjering satte vi et mål om å nå 100 pst. innen 2025. Dette er vi godt i rute til å nå. Resultatet er ikke bare store utslippsreduksjoner i Norge, men også i resten av verden. Norges satsing har bidratt til at det har blitt billigere og mer attraktivt å kjøpe, utvikle og produsere elbiler og batteriteknologi globalt. Det er likevel klart at økende elbilandel er en stor utfordring for finansieringen av byvekstavtalene, ikke bare på Nord-Jæren, men i alle byer med byvekstavtaler.

Nullvekst for persontransport med bil er et veletablert mål, som flere har vært inne på, i de største byområdene. Men det er innebygd et paradoks i nullvekstmålet. Hvis man lykkes, har man ikke penger til kollektivinvesteringene som vi trenger. For mens bompenger bidrar til å nå nullvekstmålet, blir det samtidig færre midler til å bygge og styrke kollektivtilbudet videre, i tråd med Norges klimamål.

Vår regjering satte derfor ned et utvalg som så på framtidige inntekter i bomringene, så problemstillingen er utredet godt. Dersom man ikke foretar seg noe, anslår utvalget i rapporten at årlige inntekter fra bomringene i gjennomsnitt vil gå ned med 23 pst., tilsvarende 1,4 mrd. kr, fram mot 2030. Samtidig øker passeringsene i bomringene i gjennomsnitt med 25 pst. Hovedårsaken til fallende bompenginntekter og økt trafikk er fritak og rabatter i bomringene for elbiler og at andelen elbiler stadig øker, noe som tross alt er en god ting.

Jeg kjenner best til utfordringene i Bergen, særlig knyttet til bybanefinansiering. Bergen har, som kjent, gått fra å være Norges elbilhovedstad til å bli verdens elbilhovedstad. For Bergens del er det ikke bare nye prosjekter som skal finansieres. Det ligger også veldig mye gammel gjeld i pakken vår. Da Bybanens første byggetrinn kom på plass og Arbeiderpartiet styrte, var det statlige bidraget på kun 8 pst. Heldigvis ble dette betydelig oppjustert da Erna Solberg ble statsminister – først til 50 pst., så videre til 66 pst. Men videre utbygging mot Fyllingsdalen har blitt nedskalert, og Arbeiderpartiet har beklageligvis kuttet ut et helt stopp til Fyllingsdalen. Prosjektet ser også ut til å gå med store overskridelser nå. Det jobbes også videre med trasé til Åsane i Nordre bydel, men hvordan alt dette skal betales for, er fortsatt i

det blå. Det er også stor enighet lokalt om at bompengetaket er nådd.

Høyre står bak nullvekstmålet. Samtidig mener jeg at det er grunnlag for å se videre på det paradokset vi har skapt, og å se på innretningen framover. Den største utfordringen for byene som jobber med nye prosjekter nå, er at Hurdalsplattformen er uklar på hvilke prosjekter som vil få 50 pst., og hvilke som kan forvente 70 pst., som Arbeiderpartiet lovet i valget – eller forsvinner kollektivsatsingen i byene til fordel for opprettelse av bygdevestpakker i stedet? Byene forventer iallfall at regjeringen tydeliggjør hvor mye staten har tenkt å bidra med framover, så jeg avslutter med et spørsmål: Blir det 70 pst. statlig andel i finansieringen av Bybanen til Åsane?

Erlend Svardal Bøe (H) [13:23:48]: Takk til interpellanten, som løfter en viktig debatt som handler om bærekraften i finansieringssystemet for byvekstavtalene. Det er viktig å ha med seg i denne debatten, som statsråden var inne på, at en også må ta hensyn til lokale forhold. Det er også grunnen til at en lokalt kan velge om en skal ha 50 pst. eller 100 pst. fritak for bompenger for elbiler i bomringene i byvekstavtalene. I Tromsø, f.eks., har vi fattet et lokalt vedtak om at vi skal ha 50 pst. fritak og ikke 100 pst., som er det som ligger inne nå.

Jeg tror også at dette er en viktig problemstilling å se på nå når en skal inngå nye byvekstavtaler. Byvekstavtalene var først for de fem største byområdene, men da Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre var i regjering, sørget vi for å utvide, slik at flere kommuner og regioner fikk muligheten til å få byvekstavtaler. En av dem er Tromsø. Solberg-regjeringen bidro også til at vi fikk en skikkelig satsing på belønningsordningen for kollektivtransport, som har bidratt til at Tromsø nå får 60–70 mill. kr i året for å satse på bedre bussavganger og billigere busspriser i vårt område.

Jeg har lyst til å ta opp en ting til. Det handler om byvekstavtale for Tromsø, som jeg har tatt opp med statsråden tidligere. Tromsø er klar for forhandlinger om en byvekstavtale. Solberg-regjeringen satte i juni i fjor i gang et arbeid med å lage et mandat, som var et utkast til departementet, og som var klart i september, men fortsatt har en ikke fått satt i gang disse forhandlingene, til tross for at vi her snakker om Nord-Norges største by, som virkelig trenger å få løst en del trafikale utfordringer vi har i Tromsø og i Nord-Norge. Det mandatet håper jeg en kommer i gang med, og at en setter i gang forhandlinger og ikke bidrar til å utsette dette lenger. For å bruke litt samferdselsterminologi: Få full fart på arbeidet med mandatet for forhandlingene om Tromsø, slik at en faktisk kommer i gang.

Da kan jeg også minne posisjonen om en merknad da en behandlet bypakke for Tromsø i juni i fjor. Da sa bl.a. Arbeiderpartiet og Senterpartiet at man måtte sette i gang forhandlingene om en byvekstavtale for Tromsø umiddelbart, men fortsatt har en ikke satt i gang de forhandlingene.

Så håper jeg også at statsråden ser på hvordan en eventuelt kan øke midlene til byvekstavtaler. I valgkampen var Senterpartiet ute og lovde 10 mrd. kr til Tromsø alene. 10 mrd. kr tilsvarer det en har lagt inn i NTP til alle de fem andre byområdene, som også ligger inne i dette. Men det var vel ikke uvanlig at Senterpartiet brukte valgkampen på å dele ut urealistiske løfter som de ikke klarer å holde. Sandra Borch, som er landbruksminister, og som var toppkandidat for Senterpartiet i valgkampen, kommenterte lovnaden om 10 mrd. kr og sa at dette skulle en diskutere i regjering. Det sa hun som statsråd for vel to uker siden. Jeg er veldig spent på den diskusjonen som nå skal være i regjeringen. Skal Tromsø få de 10 mrd. kronene eller ikke, og hvor realistisk er det løftet fra Senterpartiet til Nord-Norges største by?

Morten Stordalen (FrP) [13:27:41]: Tusen takk til interpellanten Halleland, som reiser en viktig sak. Egentlig burde Stortinget ha vært fullt, for dette handler om så mye, mye mer. Når samferdselsministeren svarer at det besluttes lokalt og ønskes lokalt, og at det på en måte er en treenighet til slutt, er det helt riktig. Men man kommer ikke unna at det ikke er kommunene eller fylkeskommunene som styrer bilpolitikken og næringspolitikken i Norge. Det er dette huset som bestemmer det.

Det er helt riktig at det er ønsket av alle partier å legge til rette for nullutslippsbiler, men det er dagens regjering, med støtte av SV, som økte avgiftene på bensin- og dieslbiler nå, som gjør at færre kjøper det. Det er da man får det paradokset som Halleland tar opp, og som egentlig alle burde være opptatt av. Når regjeringen og dette hus samtykker til eventuelt nye avtaler, må man ha det bakteppet med seg. Det er egentlig «Luksusfelten». Vi kan ikke sitte stille og bare se på og tro det går over, for når politikken virker mye raskere enn man så for seg, er man med – som stat, som part – og kjører prosjektene til underskudd. Det går ikke opp til slutt – det tror jeg vi alle er enig i, hvis vi tør å si det.

Når man på dette huset sier at flere ønsker nye avtaler, bør man være varsom – man bør være så ærlig og si at hvis den politikken som det nå ligger an til, virker og fortsetter i det tempoet, er det en fryktelig dårlig løsning for å finansiere. Da er man med på å dytte kommunene og fylkeskommunene ut i uføre. Det tror jeg mange av oss kjenner på. Da er det slik, som også Halleland tar opp, at når det gjelder de inngåtte avtalene, er jeg helt

enig i statsrådets mening: Man må gå inn i prosjektene, skalere ned og se om man kan få ned kostnader ved å kutte på andre ting, men det burde man kanskje gjøre på et tidligere tidspunkt.

Det er ingen tvil om at i byvekstavtalene og bypakkene har det vært brukt Rolls-Royce-løsninger på flere områder, som slik sett er uheldig. Man kunne ha løst mange av prosjektene i disse byene på en langt, langt rimeligere måte. Det tror jeg vi skal være ærlige om – vi skal alle ta et ansvar for det, for vi er med på avtalene.

Jeg synes Halleland hadde fortjent et bedre svar fra statsråden og dette huset, rett og slett. For hva gjør vi framover? Det kan ikke være sånn at man bare dytter det tilbake til kommunen og fylkeskommunen og sier at det er deres problem. Nei, staten er med på det – staten er jo med som en av de tre partene. Da må også den samme staten være med og kompensere, nettopp fordi – som jeg sa – det ikke er kommunene og fylkeskommunene som har vedtatt høyere avgifter på bensin- og dieslbiler. Det er ikke kommunene og fylkeskommunene som har sagt at de har ønske om elbiler og nullutslippsbiler, det er det staten som har gjort. Derfor er det staten som endrer spillereglene for hva som var forutsetningene i de tidligere pakkene. Så jeg håper at statsråden er litt tydeligere og litt mer ydmyk overfor de problemene en selv er med og lager for disse byene.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [13:31:23]: Takk for en god og interessant debatt så langt. Jeg har lyst til å legge til et par tanker om den jobben vi skal gjøre sammen framover.

Nå har vi jo akkurat hatt korona og nedstengning av samfunnet, og det har bidratt til at en utvikling bl.a. i arbeidslivet som vi visste kom til å komme på et eller annet tidspunkt, har blitt framskyndet, i den forstand at noen av de arbeidstakerne som har muligheten, har kunnet bruke digital teknologi og jobbe noe hjemmefra. Det kommer til å påvirke transportmønsteret og behov framover.

En ting den forrige regjeringen skal ha ros for innen samferdsel, selv om jeg er uenig i veldig mye av det høyeregjeringen gjorde, var nedsetting av ekspertutvalget for bruk av teknologi for bærekraftig bevegelsesfrihet og mobilitet i framtiden. Et av hovedpoengene fra ekspertutvalget er at mange av de største samferdselinvesteringene og pengebruken skjer fordi vi ønsker å unngå et lite problem, f.eks. det å reise inn til jobb på mandag morgen når det er størst kø. Men når det transportbehovet reduseres, vil det være mulig å gjøre ting smartere og rimeligere, og vi vil komme lenger for pengene samlet sett. Det håper jeg at vi på Stortinget sammen kan gå inn i framover og virkelig se på hvordan vi får fornuftig pengebruk samlet sett på dette huset. Det har jo Stordalen

nå vært inne på og sagt, at alle her må ta et ansvar. Det er bra. Representanten Leirtrø var tydelig på at Fremskrittspartiet har hatt et stort medansvar. Det er riktig, de har sittet med hånden på rattet både i Finansdepartementet og i Samferdselsdepartementet over mange år. Men at vi nå kan se framover sammen på dette området, tror jeg kommer alle innbyggerne til gode. Vi kan da få til bedre pengebruk samtidig som vi reduserer utslipp.

Et siste, konkret poeng: Det som i stor grad har skjedd nå, er at en del av dem som har vært kollektivbrukere, har blitt bilister gjennom den politikken som vi sammen har ført, og det gjør at kollektivselskapene også får finansieringsutfordringer. Det må vi se på sammen i en tid hvor kollektivselskapene også sliter fra før, på grunn av færre reisende og sviktende billettinntekter etter korona.

Terje Halleland (FrP) [13:34:13]: Jeg vil si meg veldig enig med representanten Stordalen i at jeg hadde fortjent et bedre svar. Jeg ba om et tydelig svar, og dessverre tror jeg at jeg fikk et tydelig svar, at en ikke har tenkt å gjøre så fryktelig mye med problemstillingen.

Jeg er litt usikker på om en har den samme oppfattelsen av disse problemene i regjeringen, som en har på Stortinget, for det som representanten Nils Kristen Sandtrøen tok opp, var jo nettopp hele problemstillingen: Vi har et problem som vi ser forsterker seg for hver dag som går, for hvert år som går, og for hvert prosjekt vi vedtar. Derfor må vi ta grep.

Når vi i dag ser at bilister går over fra bil og reiser kollektivt, for så å slutte med det og sette seg i elbilen, slik at biltrafikken øker igjen, er det jo et eller annet med systemet som er galt. Det håper jeg at statsråden også ser.

Nils Kristen Sandtrøen var innom flere viktige ting fra den forrige regjeringens politikk, og som jeg håper at den nye regjeringen vil videreføre, som handler om å se på nye løsninger, bygge mer vei på en effektiv måte og få mer igjen for pengene. Den forrige regjeringen gjorde en god jobb på mange områder og klarte også å oppnå resultater av det.

Jeg er motstander av bompenger. Jeg synes det er en feil måte å finansiere veiene våre og infrastruktur generelt på. En av grunnene til at jeg er motstander av det, er nettopp det vi er vitne til i dag, altså at det er prosjekter som skal finansieres av en trafikk som ikke er ønsket.

Dette er en problemstilling som jeg håper at statsråden tar med seg. Jeg håper at han vil gå i dialog med de forskjellige lokale kreftene som står bak pakkene, for å finne ut hvordan en skal gjøre dette. Det har ikke manglet på valgkamplofter. Jeg tror det er mange ute i regionene som har forventninger om at det kommer løsninger fra en ny regjering som skaper forutsigbarhet, for problemet er at det er en stor usikkerhet der ute med tanke

på hvordan en skal klare å gjennomføre planen – pakke- ne – som gjennom iherdig arbeid og mange komprom- misser har blitt til. Nå ser en at det sprekker – en klarer ikke å finansiere det – og en får bråk og skaper usikker- het ved at en nå sender et signal til lokalpolitikkerne om å redusere prosjektene sine.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:37:31]: Jeg må iallfall minne representanten Halleland om at utgangspunktet for interpellasjonen var om jeg kom til å kompensere for manglende inntekter i bomringene. Det var utgangspunktet for interpellasjonen. Utover det synes jeg vi har hatt en god debatt, hvor vi har fått opp mange ulike problemstillinger knyttet til den situasjonen vi er i nå, men det er jo en litt annen debatt enn den som det ble invitert til initielt.

Jeg registrerer at representanten ikke er fornøyd med svaret, men samtidig fikk jeg skryt fra hans parti- kollega, representanten Stordalen, for deler av svaret – han var helt enig med meg – så jeg blir litt forvirret, på et kanskje litt høyere plan, etter at vi har gjennomført de- batten.

Det er riktig, som det er sagt, at det er Stortinget som har lagt føringer for rabattordningene, men jeg har ikke en oppfatning av at det ikke også har vært godt forank- ret i byene og lokalt når disse ordningene for rabatter for elbiler i sin tid har blitt vedtatt.

Det er viktig for meg også å pense innom det som flere har vært innom, nemlig at denne regjeringen har en annen politikk når det gjelder byvekst. Vi har sagt vi skal gå i retning av en innretning på 70/30 på de store prosjektene. Vi vil selvfølgelig komme tilbake til hvor- dan en slik innretning vil se ut, men når staten på et tids- punkt går inn med større beløp, vil det bety at lokale parter tar en mindre del av regningen. Det vil kunne bety at man fristiller bompenger, som man lokalt kan bruke på andre prosjekter i byvekstavtalen som bygger opp under nullvekstmålet.

Så er det riktig, som representanten fra Høyre var innom, at det ble satt ned et ekspertutvalg under den foregående regjeringen som så på hvordan man kunne håndtere elbilfordelene i et langsiktig perspektiv. De på- pekte ganske riktig at det ville bli fallende inntekter, og at det ville gi utfordringer, men jeg har heller ikke regi- strert at den foregående regjeringen gjorde noe med dette, i form av konkrete endringsforslag. Det kan man ikke ha gjort, for da hadde vi ikke stått i denne diskusjo- nen her akkurat nå.

Det som utvalget også pekte på, var det å gå inn i en diskusjon rundt hvordan vi innretter dette i et framtid- perspektiv, nemlig veipricing. Det synes jeg også er inte- ressant. Med referanse til det som representanten Nils Kristen Sandtrøen sa, har vi, når det gjelder det å se på

virkemiddelbruk og trafikkstyring på en ny måte inn i framtiden, og se på hvordan vi skal gjenoppfriske kol- lektivtransporten etter pandemien, et tydelig mandat fra Stortinget om at vi skal jobbe med det. Da må vi være villige til å se på hele virkemiddelbruken, og det vil selv- følgelig regjeringen gjøre.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed avsluttet.

Sak nr. 6 [13:40:09]

Interpellasjon fra representanten Ingjerd Schou til utviklingsministeren:

«Utdanning er nøkkelen til varig utviklingshjelp, økonomisk vekst, selvberging og likestilling. Utdanning er en «grunnmursinvestering» i utvikling. Gjennom utdan- ning får unge jenter en fremtid og unnslipper tvangsekte- skap og undertrykkelse. I inneværende år kutter regjeringen betydelig i norsk støtte til det globale partner- skapet for utdanning, GPE. Kuttet har både satt Norge i en vanskelig posisjon som en troverdig partner i utvik- lingspolitikken og reduserer vår innsats på et område som ansvarliggjør mottakerlandene selv på utdannings- feltet. Regjeringen forsvarer denne omprioriteringen med at den vil søke annet samarbeid for utdanning i utvik- lingspolitikken. Hvilke tiltak mener statsråden er best egnet for at Norge skal kunne bidra til at flest mulig barn i verden får god utdanning?»

Ingjerd Schou (H) [13:41:23]: Utdanning er nøkke- len til selvrealisering. Det er også grunnlaget for et lands varige vekst, selvstendighet og framgang. Når jeg ser til- bake på tiden vår i regjering under Erna Solberg, er det ett område jeg finner spesiell grunn til å være stolt av. Det er at vi prioriterte utdanning som utviklingspolitisk målsetting.

Tidligere i uken markerte vi kvinnedagen. Det er en viktig påminnelse om at det er spesielt viktig for unge kvinner. Satsing på utdanning globalt er en investering i jenters framtid. Altfor mange steder i verden er den eneste framtiden jenter har foran seg, ufrihet og tvang. Gjennom utdannelse får de mulighet til et liv i frihet.

Vi er også som land nødt til å følge denne målsettin- gen. Gjennom FNs bærekraftsmål nr. 4 har vi i Norge forpliktet oss til å arbeide for å sikre inkludering, rettfer- dighet, god utdanning og fremme mulighet for livslang læring for alle.

Vi står overfor en verden som er i radikal og brå end- ring. Alles øyne er i dag rettet mot akutte behov i Ukrai- na og fordømmelse av den russiske invasjonen. Det må ikke gjøre oss blinde for de mange andre krisene vi står overfor, for kriser spiller sammen og forsterker hverand-

re. Det gjelder krig, matsikkerhet, helse og behovet for å investere i global utdanning.

En av de uheldige virkningene av pandemien er at barns utdanning er rammet. Tall fra UNICEF gir et utvetydig bilde. I 2019 sto 258 millioner barn og unge uten skolegang. Rundt 617 millioner barn og unge oppnådde ikke grunnleggende ferdigheter i lesing og matematikk, og to tredjedeler av disse gikk på skole. Så kom covid-pandemien, og per januar i år var altså 616 millioner barn og unge rammet av at skoler var helt eller delvis stengt ned.

Vi har tidligere reist spørsmål om regjeringens nedprioritering av utdanning i utviklingspolitikken, og da spesielt i tilknytning til bevilgningene til det globale partnerskapet for utdanning, GPE. Regjeringen har både gjennomført store kutt i innværende års bevilgninger til GPE og avlyst Norges mangeårige forpliktelse, som hadde et samlet storting bak seg. Dette går ut over verdens skolebarn, men setter også Norges omdømme som en troverdig bistandspartner i et dårlig lys. La meg nevne en helt konkret og dagsaktuell side ved GPE.

Ukraina er et av landene som GPE planlegger å starte opp i – et arbeid som startet før den pågående krisen og krigen nå. Den nåværende krisen vil gjøre det enda viktigere å ha støtte fra GPE i gjenoppbyggingen av utdanningssystemet, og GPE kan bli en svært viktig støtte-spiller i fremtiden.

Det har ikke blitt klart hvordan regjeringen akter å oppfylle Norges ansvar for global utdanning. Jeg håper statsråden i denne interpellasjonsdebatten kan gi bedre svar på hvordan Norge framover skal ivareta vårt ansvar for dette viktige utviklingsområdet.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [13:45:25]: Takk til representanten Schou for å løfte dette viktige temaet. Men la meg innledningsvis samtidig peke på, slik jeg har gjort en rekke ganger i denne sal, at et av premissene for representantens interpellasjon er upresist. Vi viderefører utdanningsstøtten på samme høye nivå som forrige regjering, altså en dobling fra 2013-nivå. Regjeringen har ikke kuttet i støtten til GPE. Ingen – og dette er viktig – forpliktende avtaler med GPE er brutt.

Representanten Schou etterspør hvilke tiltak som er best egnet for at Norge skal kunne bidra til at flest mulig barn i verden får god utdanning. Det er en veldig viktig debatt, som tar kvaliteten på vår norske innsats videre, og det takker jeg representanten for.

Norge er den største bidragsyteren til UNICEFs tematiske fond for utdanning. UNICEF bidrar til å styrke utdanningssystemer, jenters utdanning, utdanning for de mest sårbare grupper barn og unge, som barn og unge med nedsatt funksjonsevne, og utdanning i krise

og konflikt. Gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner bidrar vi til at barn og unge og spesielt utsatte grupper som er vanskelig å nå, får mulighet til å gå på skolen. Gjennom direkte støtte til organisasjoner og myndigheter på landnivå bidrar vi til å sikre utdanningstilbud og til å bygge kapasitet, slik at myndighetene blir bedre i stand til å levere god utdanning til alle barn. Støtten til utdanning gjennom sivilsamfunn og bilateral utdanningsbistand til partnerland opprettholdes.

Over halvparten av barn som ikke går på skole i dag, bor i land preget av krise og konflikt. Utdanningsfondet Education Cannot Wait jobber for å gi disse barna skolegang. Vi ønsker derfor å opprettholde støtten til fondet på et høyt nivå, og samtidig har vi påtatt oss vervet som medvert for påfyllingskonferansen til Education Cannot Wait. På den måten bidrar vi til økt finansiering av fondet.

Vi vet at skolemat bidrar til at barn kommer på skolen og blir på skolen, og at god ernæring øker læringspotensialet. Derfor øker vi støtten til skolemat. Vi inngikk nylig en avtale med Verdens matvareprogram på dette området.

Denne regjeringen er opptatt av kvinners og jenters rett til å bestemme over egen kropp og eget liv. Regjeringen øker derfor bevilgningen til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Vi øker støtten til seksualitetsundervisning, familieplanlegging, prevensjon og trygge aborter. Denne satsingen bidrar til at flere jenter fullfører skolegangen.

Norge var også nylig vert for Global Disability Summit. Inkluderende utdanning var et av hovedtemaene for toppmøtet. Det kom inn en rekke forpliktelser, og med det brakte regjeringen arbeidet med inkluderende utdanning et langt steg videre.

Vi må også se utdanning i kontekst. Å løfte kunnskapsnivået i utviklingsland må gå hånd i hånd med næringsutvikling og jobbskaping. Dette er en formidabel utfordring, ikke minst på det afrikanske kontinentet, med sine store og voksende ungdomskull. Hva er det vi utdanner til? Er det arbeidsledighet eller anstendige jobber? Lykkes man ikke her, kan store grupper frustrerte unge med kompetanse, men ingen framtidsutsikter, fort bli en destabiliserende kraft.

La meg avslutningsvis dele en opplevelse fra min reise til Malawi nå nylig. Jeg besøkte et privat meieri finansiert delvis av Norfund. Rundt 10 000 lokale småbrukere leverer nå melk til meieriet. Det har gitt dem bedre inntekter og større grad av forutsigbarhet. En småbruker fortalte meg helt uoppfordret at han var så glad for at han nå fikk penger til å kjøpe skoleuniform og sikre sine barn utdanning.

Det er mange veier til målet om kvalitetsutdanning for alle, men ambisjonen deler vi. Vi må jobbe bredt

med utvikling, vi må jobbe kontekstuel og erkjenne at mange innsatser må jobbe sammen også for å sikre barn god utdanning.

Ingjerd Schou (H) [13:50:03]: Takk til statsråden for svar. Jeg mener regjeringen ikke er tydelig nok på hvilken retning den ønsker at Norge skal gå i, i dette viktige spørsmålet. Det fremkommer ganske tydelig at utdanning taper under denne regjeringen, bl.a. på at klimafinansiering tredobles, og i Nationen av 4. mars kunne vi lese et helt spesifikt innlegg om at regjeringen øker bistanden til landbruk og tar dette fra utdanning.

Klimakrisen fører til mange konsekvenser og truer også barns rett til å lære. Før pandemien ble det estimert at 75 millioner barn får utdanningen sin stoppet opp hvert år, bl.a. grunnet tørke og flom. Da er det synd at regjeringen setter dette opp mot hverandre. Det er en enorm mangel på finansiering. Rapporten som er kommet fra Redd Barna, viser at en fjerdedel av alle utdanningssystemene i verden er på randen av kollaps.

Statsråden sier at de vil opprettholde et høyt utdanningsnivå på om lag 3,4 mrd. kr. Det er rett og slett vanskelig å se. Tildelingsbrevet fra Utenriksdepartementet til Norad innbefatter en tildeling på 2,2 mrd. kr. Hvor går de resterende 1,2 mrd. kr hen, kan statsråden oppklare dette?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [13:51:45]: Jeg har også lyst til å benytte denne anledningen og denne viktige debatten til faktisk å framheve at dette er et felt hvor vi også har lyktes godt. Vi har skapt gode resultater. I årene 2000–2015 steg andelen barn som fikk grunnutdanning i utviklingsland, fra 83 til 91 pst. Det skal vi ta med oss. Antallet barn som ikke gikk på skole, ble halvert. Det ble gjort enorme framskritt.

Tendensen har vært klar. Færre går gjennom livet uten tilgang til utdanning. Pandemien har dessverre endret på dette. Forutsetningene er noe endret, og vi er selvfølgelig ikke på noen måte i mål, spesielt ikke i Afrika sør for Sahara, hvor vi gjerne skulle sett raskere framgang.

Regjeringen har valgt å spisse innsatsen om enkelte nye prioriteringer. Det er riktig og viktig å se utfordringene i utdanningssektoren i relasjon til det regjeringen har gjort til en av sine hovedprioriteringer, nemlig kampen mot sult og arbeidet for styrket matproduksjon. På det feltet vet vi jo at utviklingen har vært alarmerende.

Etter mange års framgang i sultbekjempelse skjedde det noe rundt 2015, og i landet jeg som sagt nettopp besøkte, Malawi, er en tredjedel av barna «stunted», altså veksthemmede, noe som også får grove konsekvenser for deres utbytte av utdanning. Alt må ses i sammenheng.

Jeg har lyst til å si at det overrasker meg noe at Høyre velger å peke på GPE som det prioriterte programmet for utdanning, gitt at det i den nylige gjennomgangen av Riksrevisjonen ble pekt på enkelte utfordringer knyttet til effektiviteten av dette programmet. Allikevel er altså støtten til GPE på et høyt nivå, selv om den ikke er på det nivået som Solberg inngikk en intensjonsavtale med dem om. Denne avtalen ble som kjent ikke undertegnet, og vi har ingen juridiske forpliktelser i så måte.

Bare for å sette det litt i perspektiv, siden Høyre stadig kommer tilbake til GPE: I årene 2010–2020 utbetalte vi i snitt 408 mill. kr til GPE årlig. For perioden 2021–2025 ligger støtten på 370 mill. kr årlig i snitt. Dette er altså ingen rasering av støtten til GPE, men det er en differensiering, bl.a. i lys av Riksrevisjonens resultater.

Presidenten: Vi avbryter nå debatten i sak nr. 6 for å gå til votering.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er klar til å gå til votering i sakene nr. 2, 3 og 8 på dagens kart.

Sak nr. 1 var redegjørelse av justis- og beredskapsministeren.

Votering i sak nr. 2, debattert 10. mars 2022

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 182 S (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Med virkning fra 1. oktober 2021 fastsettes lønnen for Høyesteretts dommere slik:

Høyesterettsjustitiarius	kr 2 280 600
Høyesterettsdommer	kr 1 967 100

Presidenten: Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 95 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.48)

Votering i sak nr. 3, debattert 10. mars 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022 (Innst. 180 S (2021–2022), jf. Dokument 8:100 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Margret Hagerup på vegne av Høyre
 - forslag nr. 3, fra Hege Bae Nyholt på vegne av Rødt
- Forslag nr. 3 ble i løpet av debatten trukket.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en ordinær eksamensgjennomføring så langt det er mulig.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 79 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i tilfelle de avlyser den sentralgitte skriftlige eksamen, om allikevel å prioritere gjennomføring av skriftlig eksamen for avgangselevne i 10. klasse og på Vg3 og legge til rette for gjennomføring av lokalt gitte eksamener og muntlig eksamen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 79 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.57)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:100 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 4 og 5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 8 [14:04:24]

Referat

1. (292) Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav (Dokument 8:142 S (2021–2022))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (293) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Røpstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å forlenge strømkompensasjonen (Dokument 8:136 S (2021–2022))
3. (294) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å bygge opp en kraftfull norsk havvindsatsing (Dokument 8:138 S (2021–2022))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (295) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om styrket, likeverdig, helårsåpent og døgnbemannet krisesentertilbud over hele landet (Dokument 8:135 S (2021–2022))
5. (296) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Sylvi Listhaug om valgfrihet for familiene (Dokument 8:137 S (2021–2022))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes familie- og kulturkomiteen.
6. (297) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingunn Foss, Sveinung Stensland, Peter Frølich, Tage Pettersen, Turid Kristensen, Mudassar Kapur og Sandra Bruflot om styrking av ofres stilling (Dokument 8:133 S (2021–2022))
7. (298) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Andreas Sjalg Unneland om å styrke kampen mot voldtekt gjennom å nedsette en voldtektskomisjon (Dokument 8:134 S (2021–2022))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes justiskomiteen.
8. (299) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur og Mari Holm Lønseth om å innføre en beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven for å håndtere en stor flykntningstilstrømming (Dokument 8:141 L (2021–2022))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
9. (300) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Høgestøl, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Sveinung Rotevatn om stemmerett for 16-åringer (Dokument 8:139 L (2021–2022))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
10. (301) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi

Listhaug om å bygge ny E39-E136 Ålesund–Tresfjordbrua fyrst (Dokument 8:143 S (2021–2022))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

11. (302) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser (Dokument 8:140 S (2021–2022))

Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen.

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 6 [14:05:09]

Interpellasjon fra representanten Ingjerd Schou til utviklingsministeren: «Utdanning er nøkkelen til varig utviklingshjelp, økonomisk vekst, selvberging og likestilling. Utdanning er en «grunnkursinvestering» i utvikling. Gjennom utdanning får unge jenter en fremtid og unnslipper tvangsekteskap og undertrykkelse. I inneværende år kutter regjeringen betydelig i norsk støtte til det globale partnerskapet for utdanning, GPE. Kuttet har både satt Norge i en vanskelig posisjon som en troverdig partner i utviklingspolitikken og reduserer vår innsats på et område som ansvarliggjør mottakerlandene selv på utdanningsfeltet. Regjeringen forsvarer denne omprioriteringen med at den vil søke annet samarbeid for utdanning i utviklingspolitikken. Hvilke tiltak mener statsråden er best egnet for at Norge skal kunne bidra til at flest mulig barn i verden får god utdanning?»

Presidenten: Stortinget går da tilbake til behandlingen av dagens kart og sak nr. 6. Neste taler er Margret Hagerup, fra Høyre.

Så ber vi dem som går ut av salen, om å gjøre det stille, slik at debatten kan fortsette.

Margret Hagerup (H) [14:05:33]: Jeg vil begynne med å takke interpellanten for å løfte et viktig tema. Det er kjekt å se at det er så mange representanter i salen. Det viser at utdanning engasjerer på tvers av felt og fraksjoner.

Vi la nylig bak oss den internasjonale kvinnedagen. Dette er fortsatt en viktig dag å markere, også i Norge, men ser en det i et internasjonalt perspektiv, finnes det flere grunnleggende problemer for barn som ikke får det de har rett på. Jenter er dessverre fremdeles i mindretall i skolen i lavinntektsland. Samtidig har alle barn rett til utdanning.

I boken «Det vokser et tre i Brooklyn» følger vi Francie Nolan og familiens hverdag i en arbeiderklassefamilie i New York på begynnelsen av 1900-tallet. I historien er en bok, den eneste boken familien eier, sentral i morens ønske om at ungene skal få bedre muligheter enn

hun selv hadde. Hun er overbevist om at kunnskap er veien til dette, og at lesing er viktig.

Utdanning er grunnleggende. Det er nøkkelen til et barns framtid og løsningen for å bryte den onde sirkelen av fattigdom, sykdom og nød. Likevel er det mer enn 250 millioner barn i verden som ikke går på skole. Mange av dem er jenter, mange av dem lever i ekstrem fattigdom, og mange av dem er på flukt fra krig og konflikt.

Når jenter i utviklingsland går på skole, reduseres antall tenåringsgraviditeter, og spedbarnsdødeligheten går ned. Om alle jenter fikk gå på ungdomsskole, ville man nesten eliminere forekomsten av barneekteskap og graviditet før fylte 18 år. Når jenter får utdanning, får de også større muligheter til å få seg jobb og en inntekt når de blir voksne. Selv begrenset skolegang gir positive resultat.

Like muligheter til utdanning for jenter og gutter er en grunnleggende menneskerettighet og et grunnlag for like muligheter senere i livet. Noe av det viktigste vi kan gjøre for å bidra til mer likestilling, er å gi alle unger en god skolegang. Det skaper også gode samfunn.

Regjeringen Solberg tok allerede i 2013 tak i at utdanningsretten skulle oppfylles for alle barn i hele verden. Utdanning er viktig for at den enkelte kan leve et godt liv, og for at land skal kunne utvikle seg og ha økonomisk vekst. Solberg-regjeringen innfridde løftet om å doble bevilgningene fra 2013 til 2021, og det har gitt resultat.

Fra 2013 til 2016 fikk 3,1 millioner barn støtte til skolegang hvert år, mange av dem i sårbare og konflikt-rammede områder. Millioner av elever har fått læremateriell og skolebøker. Vi har bidratt til økt kompetanse for 140 000 lærere, og vi har bygget og oppgradert mer enn 5 400 klasserom i sårbare områder. I Syrias naboland har vi vært med på å finansiere doble skoleskift, sånn at flyktningbarn også fikk nødvendig utdanning, i land som allerede hadde store utfordringer. Særlig har vi stått på for jenters tilgang til utdanning.

Gjennom Det globale partnerskapet for utdanning, GPE, jobber Norge med å få flere utviklingsland til å gjøre nødvendige investeringer i utdanningssektoren. Partnerskapet er ikke bare et sted for giverland som Norge å kanalisere utdanningsbistand til, partnerskapet forplikter også de landene som mottar utdanningsbistand, til selv å bidra med penger gjennom egne utdanningsbudsjett i egne land.

Når regjeringen Støre nå har kuttet i midlene til GPE, får det dramatiske følger. 94 655 færre lærere vil bli utdannet, 3 407 færre klasserom blir bygget, og 22 millioner færre lærebøker kommer til å bli trykt i utviklingsland som en konsekvens av dette kuttet, ifølge GPE.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, var også kritisk til regjeringen Støres kutt. Han mente tyde-

lig at når Stortinget har vedtatt at Norge skal bidra, må vi følge opp våre forpliktelser, og viste til at GPE er en organisasjon som bistår nasjonale myndigheter i å bygge opp utdanningssystemet, som er helt avgjørende for utviklingen av et samfunn.

En god skole utjevner forskjeller – i Norge og i verden – og det er ikke bra for Norges internasjonale rolle at vår troverdighet og forutsigbarhet svekkes. Som et rikt land burde vi kunne gå foran som en forpliktende samarbeidspartner. Nå går det dessverre ut over de barna i verden som ikke har mulighet til å gå på skole. Det er ikke alle land som ser verdien av å satse på utdanning. Det internasjonale samfunnet må derfor gå foran og vise at gode skoler er en investering i landets framtidige utvikling, ikke bare en utgift. Der pleide Norge å være i front.

Dorthea Elverum (Sp) [14:10:31]: Som interpellanten viser til, er utdanning nøkkelen til en aktiv samfunnsdeltakelse og sosial utjevning. Utdanning er helt avgjørende for å kunne nå bærekraftsmål som fattigdomsbekjempelse, bedre helse, klima, anstendig arbeid og økonomisk vekst. I regjeringen er vi opptatt av at utviklingspolitikken skal bidra til samfunnsendring. For å klare dette må vi være mer strategiske i valg av satsingsområder og prioriteringer.

Regjeringen har valgt å styrke prioriteringene av klimatilpassing, matsikkerhet og fornybar energi. Vår satsing på klima, mat og energi vil få ringvirkninger også innenfor utdanning, på både kort og lang sikt. Dette er viktige satsingsområder fordi vi vet at effekten av skolegang svekkes dersom skolebygg ødelegges av klimarelatert uvær, hvis barn ikke får gjennomført skolearbeidet om kvelden fordi de mangler strøm, eller hvis elevene mangler mat for å kunne tilegne seg kunnskap. I tillegg vil vi sørge for god og næringsrik mat på skolen, for vi vet at skolemat ikke bare bidrar til å øke læringspotensialet på skolen, men også sikrer at barna blir på skolen.

Samtidig er utdanning et av de viktigste virkemidlene i utviklingspolitikken, og regjeringen vil prioritere feltet høyt. Regjeringens utdanningsstøtte skal fortsatt ligge på et høyt nivå, om lag 3,4 mrd. kr årlig, og vi viderefører med dette en dobling av den totale utdanningsbistanden fra 2013.

Norge skal ha en ledende rolle på utdanningsfeltet framover, spesielt på områder som utdanning i kriser og konflikt og jenter og kvinners utdanning. Her skal vi bruke erfaringene fra oppbyggingen av vår egen velferdsstat og videreføre Norges pådriverrolle for nødvendige tjenester til alle, inkludert utdanning, med mål om å bekjempe ulikhet og fremme likestilling.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [14:12:55]: Det er stilt gode spørsmål fra interpellanten, og i argumentasjonen har

vi hørt veldig tydelig hvor viktig utdanningsbistand og utviklingssamarbeid er. Jeg vil bruke tiden jeg har, til å dele litt av de bekymringene som viktige partnerorganisasjoner har kommet med etter det som ikke kan leses som noe annet enn en nedprioritering av utdanning.

Vi hører altså at ingen forpliktende avtaler med GPE er brutt. Alice Albright, som er leder i GPE, har et litt annet budskap. Det som er formidlet fra dem – og jeg siterer – er: Dette gjør Norge til det første giverlandet som noen gang har gått tilbake på sitt lovede bidrag i en slik skala.

Det er alvorlig på mange måter. Det står iallfall i sterk kontrast til det som på mange måter er valgspørket vårt: å være en konsistent partner. Alice Albright har i tillegg sagt, og jeg siterer igjen: This is terribly alarming. By doing this, Norway is indicating: We're not a reliable partner.

Det er iallfall slik det blir opplevd av en av de aller viktigste partnerne våre i utdanningssamarbeidet.

Kuttet får konsekvenser, og det er bakgrunnen for bekymringen til GPE og andre partnere i utgangspunktet. Og det gir virkelig perspektiv: 2 393 086 elever i fattige partnerland vil ikke få de mulighetene de ville fått med de midlene, til kvalitetsutdanning og like muligheter. Det er resultatet. GPE er en viktig strategisk partner nettopp med tanke på å gi eierskap til lokale myndigheter. Vi skal alltid utvikle og følge opp – det er bakgrunnen for de rapportene som kommer – men vi skal ikke snakke ned noe av det som er, har vært og kommer til å være en veldig viktig kanal for utviklings- og utdanningssamarbeid i mange av de landene vi samarbeider med.

Mitt spørsmål til statsråden går på telling. Det blir vist til at vi fortsatt vil ligge på et varig høyt nivå – det samme nivået, blir det sagt. Det blir vist til tallet 3,4 mrd. kr. Jeg mener vi ikke har fått svar på det spørsmålet som også interpellanten stilte: Hvordan teller en når en kommer fram til det tallet, 3,4 mrd. kr? Hvis en teller dobbelt, er det ikke vanskelig å få en dobling, men her er det vanskelig for oss å se hvordan dette faktisk kan være å opprettholde det samme høye nivået. Vi hørte til og med Senterparti-representanten argumentere og forklare hvorfor en har nedprioritert dette og løftet andre områder, nettopp gjennom å bruke midler som var tiltenkt utdanning.

Dette er viktig. Resultatet er barn som ikke får utdanning, klasserom som ikke blir bygd, og lærere som ikke blir utdannet til å kunne møte de elevene som trenger dem. Vi vet at utdanning er så mye mer enn utdanning og skole – det er også sikkerhet og trygghet. Vi vet at i den situasjonen som har kommet i kjølvannet av pandemien, har veldig mange – spesielt jenter – endt

opp med å gjøre barnearbeid, bli giftet bort, bli gravide i tenårene og opplevd seksualisert vold, nettopp fordi skolene har vært stengt. Derfor er dette så avgjørende.

Jeg ser fram til å få høre et enda mer konkret svar på det som går på telling av nivået på utdanningsstøtten.

Åsmund Aukrust (A) [14:16:58]: Først vil jeg takke interpellanten for å ha tatt opp dette spørsmålet, for jeg mener at vi trenger mye mer debatt i Norge om utviklingspolitikk. Jeg synes det er veldig bra at Ingrid Schou reiser et viktig spørsmål her i Stortinget, og at vi får mer debatt og i og for seg også mer politisk uenighet om utviklingspolitikken. Det er noe rart ved at vi i Norge kan ha store konflikter om små ting nasjonalt, men internasjonalt later vi som om vi er enige om alt sammen. Selvsagt er det uenigheter i utenriks- og utviklingspolitikken vår også – hvordan vi mener at verden bør se ut.

Utviklingspolitikk handler først og fremst om politikk. Penger er viktig, men det viktigste er å få til politiske endringer: få til politiske endringer i nord og få til politiske endringer i sør. Jeg mener at ett av de mest vellykkede bistandsprosjektene Norge noen gang har hatt, har vært regnskogsatsingen. Der har vi brukt store penger, men det viktigste vi har fått til, har ikke vært pengene. Det viktigste vi har fått til, er å få til politisk dialog som gjorde at avskogingen gikk nedover i mange av de landene som vi samarbeidet med.

Så mener den nye regjeringen at vi skal ha mer politisk bistand, og vi sier også at vi skal prioritere hardere. Når vi sier at vi skal prioritere hardere, betyr det at alt blir ikke prioritert – for hvis vi prioriterer alt, er det ingen prioritet, da er det bare en lang liste med det man mener er viktig.

Jeg tror vi gjør en tabbe dersom vi sier at prioriteringene først og fremst skal handle om hva vi tenker er det viktigste, for det er veldig mye som er viktig. Psykisk helse, f.eks., er veldig viktig, spesielt i krigsrammede land. Jeg hører ingen si at det skal være en hovedprioritet for norsk bistand. Betyr det at man er motstander av psykisk helse? Det gjør det selvsagt ikke. Dette handler om hvor vi mener at Norge kan utgjøre en størst mulig forskjell. Der har denne regjeringen lagt opp til seks ulike områder – og det er jo ganske mange, så der kunne kritikken være at det nesten er for mange områder man ønsker å prioritere – som vi ønsker å prioritere. Det er energi og klima, likestilling, matsikkerhet og sult, helse, ulikhet og humanitær nødhjelp.

Så skal vi i tillegg gjøre veldig mye utover det. Ta utdanning: Det finnes ikke én i denne salen, tror jeg, som er uenig i at utdanning skal være veldig viktig, og at Norge skal bidra mye her. Men når vi har dette som en annerledes prioritet, vil jeg spørre tilbake til Høyre: Hvor-

for kuttet Høyre i fornybar energi da de satt i regjering? Hvorfor gjorde de – og også Kristelig Folkeparti, under Dag-Inge Ulstein – store kutt i fornybar energi? Er det fordi de mener det ikke er viktig? Selvsagt er det ikke det, men det er fordi man har gjort litt ulike prioriteringer i utviklingspolitikken.

Bare for å ta noen av de påstandene som også kom: Margret Hagerup sa hva kuttene til GPE kom til å føre til, og så ramset hun opp en del områder. Ingenting av det er riktig, for det er ikke blitt gjennomført kutt til GPE. Det budsjettet som de la fram, ble aldri vedtatt, så det er ikke slik at dette var penger på konto som plutselig forsvant ut. Tvert imot er Norge fortsatt en av de største givere til GPE internasjonalt.

Så ble det sagt at vi stryker forpliktende avtaler. Det stemmer ikke. Det som derimot stemmer, er at det gjorde den forrige regjeringen – under Børge Brende ble det gjort store kutt til forpliktende avtaler, bl.a. innen fornybar energi. Det ble vedtatt under Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Jeg vil advare mot at vi har en debatt hvor vi skal slå hverandre i hodet med å si at vi mener mer om det ene og dere mindre om det andre. Jeg synes vi skal ha en bra debatt om utviklingspolitikk, og det tror jeg vi kommer til å trenge spesielt i det året vi skal inn i nå, for det kommer til å være store dilemmaer alle vi som er opptatt av utviklingspolitikk, kommer til å stå i. Vi vet at veldig mange av pengene selvfølgelig kommer til å gå til Europa, til vårt eget kontinent. Det kommer det til å gjøre fra Norge, og det kommer det til å gjøre fra andre europeiske land.

Det jeg synes er veldig bra med denne regjeringen, er at når vi nå har gitt ekstra støtte til Ukraina, går det ikke på bekostning av andre land. Det er kommet som frie midler – det er over 2 mrd. kr som er kommet ekstra til Ukraina, men det har ikke gått på bekostning av andre land. Selv om det er krig i Ukraina, blir ikke den humanitære situasjonen i Afghanistan og i Afrika noe bedre, og det blir ikke mindre viktig å jobbe for fornybar energi i utviklingsland. Vi må klare å holde flere tanker i hodet samtidig, også vi som jobber med utviklingspolitikk.

Da vil jeg til slutt si at der skillet kommer til å gå mellom partiene våre i året som kommer, er mellom Høyre og Fremskrittspartiet på den ene siden og oss andre på den andre. Høyre og Fremskrittspartiet har gått til valg på massive kutt i bistanden, det er det som er sannheten. Høyre fjerner 1-prosenten og sier at det ikke lenger er et mål, og hva betyr det? Jo, det kommer til å bli store bistandskutt i Høyres alternative budsjetter. Jeg er glad for at vi har en regjering som slår fast at 1-prosenten ligger fast, at vi skal være en stor giver på mange felt, at vi skal prioritere tøffere, og at vi skal ha mer politisk bistand,

men at vi samtidig selvsagt skal fortsette å være en stor og viktig bidragsyter på utdanning.

Ingerd Schou (H) [14:22:15]: Jeg er ikke overrasket over at representanten Aukrust er glad for denne regjeringen, og jeg er også helt enig med representanten Aukrust i at denne type debatt bør vi ha mer av, men det hadde vært fint om vi holdt oss til temaet. Det kan vi jo prøve på framover.

Så merker jeg meg at Arbeiderpartiet ikke er så opp-tatt av å holde verken de politiske eller moralske forpliktelsene. Jeg pleier ikke å dra fram det moralske aspektet, men det er også en moralsk forpliktelse til at noe vi faktisk har vært enstemmig enige om, ikke lenger er å finne i Arbeiderpartiet, og ei heller, for så vidt, i Senterpartiet. Når vi ser på hvilke områder regjeringen prioriterer, kan vi i hvert fall få følgende inntrykk, nemlig at utdanning er viktig, men viktigst i Norge – først oss selv og så oss selv. Det er klart, vi skal bygge et kunnskapssamfunn og sikre inkludering og etterutdanning fordi utenforskap skal motvirkes. Alt dette er vi enige om, men vi må også mene det samme når det gjelder andre land, ikke minst der nøden og behovet er størst. Inntrykket som sitter igjen, er at det er viktigere på Toten enn i Tanzania.

Dette gjelder spesielt der Norge faktisk engasjerer seg i utviklingspolitikken, og det er her jeg ikke blir helt klok på hvilke prioriteringer regjeringen gjør. Ved flere anledninger har jeg konfrontert statsråden med dette spørsmålet og fått til svar at det er viktig at barn har mat i magen for å kunne lære. Det er klart det er viktig å ha mat i magen, men det er altså ingen motsetning mellom det og at man faktisk skal satse på utdanning. Med andre ord: Utdanning er da redusert til et ernæringspolitisk spørsmål. Det er i alle fall det man kan få inntrykk av.

Jeg håper denne interpellasjonsdebatten har gitt statsråden et inntrykk av at på spørsmål om utdanning er ikke regjeringens svar fullt ut tilfredsstillende. Derfor håper jeg at det blir større initiativ på området, for det trengs, og at regjeringen vil samarbeide med Stortinget. Det har vi gjort før, og jeg ser at det ikke er den samme forpliktelsen lenger. Jeg håper at regjeringen vil samarbeide med Stortinget, men også med bistandsaktører, både i Norge og internasjonalt, nettopp for å sikre at Norge er en troverdig og politisk aktør i det som går på å fremme utdanning globalt. Vi har kommet forbi 8. mars, men hele tiden, hver dag, vil barn og unge, særlig jenter, være avhengig av denne utdanningen for å sikre en framtid som gir håp for den enkeltes liv.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [14:25:17]: I min verden er et kutt når penger som er vedtatt på et budsjett, blir trukket tilbake, eller når en avtale som er inngått, blir brutt. Dette er ikke tilfellet i situasjonen med GPE. Pengene var ikke bevilget. Avtale

var ikke inngått. Jeg synes det er underlig at Høyre insisterer på å videreføre en debatt om at valget av én kanal, som den forrige regjeringen prioriterte, er det eneste saliggjørende når det gjelder utdanningsbudsjettet.

Denne regjeringen står fast på løftet om at vi skal videreføre 3,4 mrd. kr til utdanning, altså det samme nivået som ambisjonen til forrige regjering lå på. Disse pengene bevilges i tillegg til over utdanningsposten, via regionbevilgningen, sivilsamfunnsposten, humanitær bistand, stabiliseringsposten og Norecs utvekslingsordninger. I tillegg vil en andel av multilateral kjernestøtte inngå for å nå målet om 3,4 mrd. kr, som vi altså leverer på.

La meg kort nevne fire ting som vil stå sentralt i vår innsats videre, for det første utdanning i kriser og konflikt. Dagens krise i Ukraina gjør dette enda viktigere, og som nevnt er Education Cannot Wait høyt prioritert av denne regjeringen, og de øker p.t. sin innsats i forbindelse med Ukraina-krisen.

Investering i jenters utdanning og kvinners politiske og økonomiske deltakelse er høyt prioritert av denne regjeringen. Vi støtter jenters utdanning gjennom UNICEF, gjennom GPE, gjennom UNESCO, gjennom Education Cannot Wait og gjennom en rekke sivilsamfunnsorganisasjoner.

Støtte til yrkesutdanning har ikke vært nevnt her i dag. Det er vesentlig for å nå målsettinger om jobbskaping, likestilling, klima, ren energi og opplæring i ferdigheter som sikrer en god overgang til arbeidslivet. Det er helt nødvendig for å sikre meningsfull sysselsetting for de store ungdomskullene som står foran oss, spesielt i Afrika.

La meg avslutningsvis også nevne at FNs generalsekretær, António Guterres, inviterer til et toppmøte om utdanning til høsten, der hensikten er å mobilisere for bærekraftsmål nr. 4, om kvalitetsutdanning for alle. Regjeringen er innstilt på å bidra aktivt i forberedelsene og gjennomføringen av dette toppmøtet.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed over.

Sak nr. 7 [14:28:08]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Carl I. Hagen, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om utbetaling av vedtatt tilskudd til X Games Norway (Innst. 181 S (2021–2022), jf. Dokument 8:99 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [14:29:08] (ordfører for saken): Jeg vil først få takke komiteen for at det var mulig å behandle denne saken så raskt som vi har gjort. En rask behandling var ønskelig fordi det er helt nødvendig for arrangørene av X Games med forutsigbarhet for arrangementet. En avklaring har man fått, men det er utrolig skuffende at den avklaringen gjør at X Games Norway nå ser seg nødt til å avvikle sin virksomhet i Norge – at det faktisk er slik at ikke bare regjeringen, men også regjeringspartiene her på Stortinget og SV allerede nå sørger for at X Games i Norge snart er historie.

I budsjettproposisjonen for 2022, som ble framlagt av Solberg-regjeringen, står det at bevilgningen til X Games i 2022 gir en forutsigbarhet til arrangøren som langsiktig fast mottaker på statsbudsjettet, og at dette er med på å sikre at arrangementet befester sin viktige rolle internasjonalt og nasjonalt. Dette ble videreført av Støre-regjeringen, og av regjeringspartiene og SV, som ikke foretok noen endringer i bevilgningen eller begrunnelsen for bevilgningen under behandlingen av statsbudsjettet her på Stortinget. De ga fortsatt sin støtte, slik de også har gjort i foregående år.

Det var derfor svært overraskende da statsråden i brev av 2. februar informerte arrangøren om at bevilgningen for 2022 ikke ville bli utbetalt, og enda verre at det måtte legges til grunn at regjeringen ikke ville prioritere tilskudd til X Games i sitt forslag til statsbudsjett for 2023.

Jeg vet ikke hva som endret seg i tiden fra budsjettvedtaket i desember 2021 og fram til begynnelsen av februar 2022. Én ting er at pandemien medførte at det heller ikke i 2022 var mulig å gjennomføre alt som var planlagt, og ikke de største arrangementene – at det kunne være behov for å legge noen føringer på bruken av de bevilgede pengene til planlegging og forberedelser som er helt nødvendige, og at hele eller deler av beløpet i stedet kunne overføres til et arrangement som kunne gå av stabelen når pandemien tillot det, slik det ble gjort i fjor. Man valgte altså i stedet helt å se bort fra budsjettvedtaket og plutselig å trekke inn hele tilskuddet. Samtidig la man til rette for et kvalifiseringsrenn for neste års arrangement. Det kunne gå av stabelen som planlagt – kvalifisering til et renn som ikke vil finne sted. Forstå det den som kan.

Dette har rett og slett vært en merkelig prosess å være vitne til – at en statsråd så direkte overkjører et vedtak og en føring fra Stortinget. Dette er ikke en be-

vilgning en mindretallsregjering bare kan trekke inn. Det må et nytt vedtak til her på Stortinget. Selv om SV ikke vil forskuttere noe om framtidige budsjetter, kan ikke statsråden ta det for gitt at regjeringen vil få flertall for å fjerne X Games fra statsbudsjettet. Hvis man skulle ønske å videreføre X Games senere år, er det for sent. Håndteringen av denne saken fra statsrådens, regjeringens og også SVs side slår bena fullstendig vekk under X Games i Norge, og det er utrolig trist.

Jeg tar opp de forslagene vi er med på.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Turid Kristensen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torstein Tvedt Solberg (A) [14:32:34]: Det var spesielt å høre på Høyres litt spesielle historiefortelling i denne saken, for flertallet på Stortinget – som i denne saken er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV – mener at saken har noen andre, men ganske enkle realiteter.

Stortinget har bevilget 15 mill. kr til X Games for å gjennomføre et arrangement i 2022. Pandemien og smittesituasjonen gjør at det i 2022 blir et nedskalert arrangement. Det er arrangørens egen beslutning å gjennomføre et nedskalert arrangement i 2022. Akkurat det samme skjedde i 2021. Man gjennomførte da et nedskalert arrangement. Det betyr at ca. 6,5 mill. kr av de utbetalte midlene til X Games står ubrukt. Behovet for midler til å gjennomføre det nedskalerte arrangementet i 2022 er nesten på prikken det samme – 6,5 mill. kr.

Den beskjeden Kulturdepartementet har gitt i klartekst, er at de ubenyttede midlene fra 2021 kan benyttes av arrangøren i 2022. Alternativet hadde altså vært å inndra de midlene som ikke ble brukt. Det er vanlig praksis.

Det betyr, som både regjeringa har understreket, og som flertallet i Stortinget understreker, at det er tilstrekkelig finansiering for å gjennomføre arrangementet i 2022, slik Stortinget har forutsatt. Det er de enkle realitetene i denne saken, og jeg må si at jeg synes det er litt merkelig at høyresiden i denne saken, som vanligvis er veldig opptatt av offentlig pengebruk, vil utbetale 15 mill. kr i 2022 som ikke skal brukes i 2022. Det bryter også med all budsjettpraksis Stortinget har, at enkeltaktører skal få utbetalt midler de bare skal sette på sparekonto. De bevilgede midlene pleier Stortinget vanligvis kreve at arrangøren bruker i det aktuelle året, for det er 2022-budsjettet som er utgangspunktet her.

Statsbudsjettet for 2023 er ennå ikke lagt fram, ennå ikke laget. Stortinget vil tidsnok få tid til å kunne diskutere statsbudsjettet for neste år i høst, og jeg ser fram til høyresidens forslag da.

Olav Urbø (Sp) [14:35:18]: X Games er ein konkurranse som engasjerer ungdom – det er det ingen tvil om, og denne saka handlar ikkje om det. Det er positivt at ungdom er engasjert, anten det er den offentlege breiddeidretten eller meir kommersielle arrangement som X Games.

Det er eit utal av gode formål, arrangement og initiativ innanfor Kulturdepartementet sitt område. Det er difor både Kulturdepartementet, fylke og kommunar prøver å nå dei mange. I dei fleste tilfelle snakkar ein om små løyvingar til dei mange, men dei utgjør ein forskjell for dei det gjeld. Senterpartiet står fjellstøtt på denne politikken. For oss handlar det om dei små og mange som verkar i sitt lokalmiljø kvar dag innanfor kultur, idrett og frivilligheit. Det er dessverre slik at det er ikkje midlar til alt. Då er det dei universelle ordningane for dei mange som er viktigast.

Det føregår mange idrettsarrangement i Noreg, og det er ytst få som får tilskot frå staten. Som representanten Torstein Tvedt Solberg var inne på, inneheld denne saka ei rekkje formelle ting i høve til løyvingar relaterte til årlege budsjett og omgrepet fast post på budsjettet. Dette har statsråden òg svart på i sitt brev til komiteen. Mange arrangement får starthjelp over nokre år. Det har òg X Games fått. Det er ikkje det same som fast post. Det er òg slik at ingen kan gje bindande tilsegn for 2023-budsjettet.

Det er òg viktig å presisere at X Games er et kommersielt arrangement som er eigd av det kommersielle mediehuset ESPN. ESPN er verdsett til 50 billionar US-dollar, altså tilsvarande 500 mrd. kr.

15 mill. kr høyrest ikkje så mykje ut, og i høve til dei store departementa kan det vere korrekt, men med referanse til det eg alt har sagt om små løyvingar til dei mange, utgjør òg 15 mill. kr ein forskjell for ein god del lag og foreiningar. Det er òg det denne saka handlar om, prioritering mellom så mange gode formål.

Silje Hjemdal (FrP) [14:37:46]: Dette må være en av de merkeligste, småligste sakene jeg har vært borti i min tid som kulturpolitiker her på Stortinget, nettopp fordi det selvfølgelig, som representanten fra Senterpartiet sier, er mange som ønsker statlig støtte til arrangementer, kultur, idrett og så videre. Men her har faktisk Stortinget bestemt at man ønsket å støtte arrangementet.

Det ble framstilt av representanten som først tok ordet her, som at dette var noe X Games selv bare hadde tatt et valg om å flytte. Tonen har vært ganske annerledes i debatten, fra både Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, når det har gjeldt alle andre flyttinger av kultur- og idrettsarrangementer under pandemien. Det synes jeg gjør dette ekstra spesielt.

Jeg synes også at det er veldig fortvilende at når man stiller et skriftlig spørsmål om saken, som vi gjorde i dette tilfellet, får man svar som ikke nødvendigvis helt harmonerer med det som blir fortalt i avisene, eller som aktøren direkte kan melde tilbake til oss. Det var bakgrunnen for at Fremskrittspartiet da også valgte nettopp å fremme et konkret forslag i denne saken. Dessverre er det i dag bare Venstre og Høyre som har valgt å støtte oss i dette. Jeg synes representanten og saksordføreren fra Høyre hadde et veldig godt innlegg om dette, men jeg vil også vise spesielt til merknadene som vi sammen har skrevet i saken.

Jeg tror dette bare er begynnelsen på en større debatt, for for meg handler dette også om hvilke signaler man sender – selvfølgelig – til barn og unge, men også om hvilke signaler man sender til den uorganiserte idretten. Det er ikke sånn at alle barn og unge liker å løpe etter en ball, eller at alt må være organisert under Norges idrettsforbund. Her har denne saken egentlig reist en rekke nye spørsmål som jeg kan garantere at Fremskrittspartiet kommer til å følge nøye opp.

Dette minner om en aktiv motarbeiding av et viktig og meget populært idrettsarrangement, og regjeringens framgangsmåte kan faktisk også medføre at kontroll- og konstitusjonskomiteen må se seg nødt til å åpne en sak.

Kathy Lie (SV) [14:41:03]: Dette er et representantforslag fra Fremskrittspartiet, som har plukket opp at kulturministeren trekker tilbake den vedtatte bevilgningen på 15 mill. kr på årets statsbudsjett. Kulturministeren har redegjort for at arrangøren både hadde penger igjen fra i fjor, og at de har nedskalert årets arrangement, slik at de ikke har behov for disse pengene i 2022. Det synes derfor fornuftig at vi ikke skal bruke skattebetalernes penger på et arrangement som ikke finner sted i år. Det tenker jeg at ingen vel kan være uenig i. Det springende punktet som har skapt stort engasjement, er derimot statsrådets signaler om at det ikke er sikkert X Games får penger over statsbudsjettet i 2023.

Jeg har forståelse for at et stort arrangement som dette krever planlegging i god tid, og at arrangøren har behov for forutsigbarhet med hensyn til neste års bevilgning. Derfor ser de på det som vanskelig å skulle vente til budsjettet for 2023 vedtas før de vet om de får penger på neste års budsjett og kan starte planlegging.

SV kan ikke forutsi hva regjeringen vil legge fram som forslag til budsjett, og vi kan heller ikke på nåværende tidspunkt si noe om hva SV vil prioritere. X Games er et stort arrangement som har både gode kommersielle sponsorer og stort ideelt engasjement. Det er spektakulær idrett som utfordrer og gleder mange unge verden over. Det engasjerer mange frivillige, og det skaper aktivitet i de områdene det arrangeres.

SV har ingen intensjon om å ta livet av X Games, men vi kan altså ikke love noe før neste års statsbudsjett er behandlet i Stortinget. Kulturministeren har varslet at hun vil komme tilbake med en orientering om denne budsjettendringen i forbindelse med revidert budsjett, og jeg håper hun da også vil redegjøre for hvilke tanker hun har om hva de 15 mill. kr skal brukes til, og hva hun tenker om framtidig støtte til X Games. Til slutt vil jeg også utfordre kulturministeren til å si noe om dette i salen her i dag.

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:43:16]: Det er altså slik at SAHR Production AS, som er de som arrangerer X Games i Norge på vegne av ESPN, får dekket utgiftene til det arrangementet de skal ha i 2022. I debatten hittil høres det ut som at vi i regjering plutselig har bestemt oss for å bryte et budsjettvedtak ved ikke å gjøre det mulig for X Games å avholde sitt arrangement i Norge i 2022. Det er ikke riktig. Men fordi X Games selv har valgt å nedskalere arrangementet sitt på grunn av koronaen, trengs det altså mindre penger enn det de fikk vedtatt i budsjettet for 2022. Det er SAHR som selv har formidlet til oss et totalt budsjettbehov på 6,5 mill. kr i 2022 for sitt arrangement. Det er altså 8,5 mill. kr lavere enn det som ble lagt til grunn da statsbudsjettet for 2022 ble lagt fram og behandlet av Stortinget.

I 2021 fikk SAHR utbetalt 13 mill. kr, 6,47 mill. kr av de pengene ble ikke brukt. I stedet for å kreve de pengene tilbake, har departementet – i tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med RNB i fjor om at det skal ytes støtte til arrangementet i 2022 – gitt SAHR anledning til å bruke ubenyttede midler fra 2021 for å dekke utgiftene ved de planlagte arrangementene i 2022.

Det betyr at det totale finansieringsbehovet for gjennomføring av arrangementene i 2022 allerede er dekket. Det er med andre ord ikke noe grunnlag for å utbetale ytterligere midler til SAHRs arrangementer i 2022. De går av stabelen med restpengene fra 2021.

Det er X Games selv som har vært veldig tydelige på at de har ønsket en avklaring på om de får statsstøtte også i 2023. Det er veldig uvanlig å varsle hva som kommer i statsbudsjettforslaget i oktober, for det er regjeringen i ferd med å lage nå i disse dager, men jeg har vært tydelig fordi X Games selv har ønsket forutsigbarhet. Jeg har derfor også sagt at i budsjettforslaget for 2023 fra regjeringen, kommer vi ikke til å foreslå midler til X Games. Det er en ærlig sak.

Selvfølgelig kan ikke verken regjeringen eller jeg forskuttere hva Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2023 kommer til å bli, men jeg er i hvert fall ærlig og rakrygget på at det ikke er en av de prioriteringene Ar-

beiderpartiet og Senterpartiet kommer til å legge fram i statsbudsjettet når det kommer til denne salen.

Så vil jeg på helt vanlig måte når økonomiske forutsetninger endrer seg gjennom et år, komme tilbake og redegjøre for den økonomiske situasjonen knyttet til X Games i forbindelse med revidert statsbudsjett.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [14:46:33]: Som jeg nevnte i et tidligere innlegg, står det i budsjettproposisjonen for 2022 at bevilgningene til X Games gir en forutsigbarhet til arrangøren som langsiktig, fast mottaker på statsbudsjettet, og at dette er med på å sikre arrangementet at de befester sin viktige rolle nasjonalt og internasjonalt. Dette ble altså videreført uten endringer, eller endringer i begrunnelsen, av statsrådets egen regjering for budsjettet for 2022.

Det er flere mottakere av statlige tilskudd under samme post som X Games. I samme setning om forutsigbarhet og viktige rolle nevnes Ekstremsportveko på Voss, og Bergen Triathlon, internasjonale sykkelmesterskap og andre er også med under denne posten. De har alle vært der i mange år, til dels med store beløp. Som flere av disse tar heller ikke X Games ut noe overskudd og fortjeneste og er ikke mer eller mindre kommersielle enn de andre. Hva er statsrådets planer for disse arrangementene? Jeg håper jo ikke det, men vil de også strykes fra statsbudsjettet? Og hvis ikke, hva skiller da disse arrangementene fra X Games?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:47:37]: Det er ingenting som heter en fast post på statsbudsjettet for en tilskuddsmottaker på linje med X Games. Det at den forrige regjeringen valgte å gi X Games støtte over statsbudsjettet fra 2017 og fram til i dag, er en prioritering de gjorde, men det er ikke slik at den er gitt for all framtid. Det er politiske prioriteringer som gjøres. Vi fra Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen ønsker å støtte opp om den egenorganiserte idretten for barn og unge. At et stort kommersielt arrangement som X Games skal få 15 mill. kr fra statsbudsjettet, synes ikke vi er riktig prioritering.

Så er det flere liknende typer arrangementer som er delkommersielle, som får støtte over statsbudsjettet – det er helt riktig. Vi kommer tilbake til enkeltarrangementer i forbindelse med statsbudsjettet på egen måte. Det som er spesielt for X Games her i år, er at de selv har et lavere behov for midler enn det de skisserte, og de får de pengene de trenger for å gjennomføre arrangementet sitt for i år.

Turid Kristensen (H) [14:48:42]: Jeg synes statsråden hopper lett bukk over at man nå lar X Games arran-

gere et kvalifiseringsrenn – og det er bra nok – til et renn som hun allerede har sagt at man ikke skal videreføre. Det er behov for langsiktighet og for forberedelser, og det vil også påløpe kostnader i 2022 hvis man skulle arrangert i 2023. Og dette er til de andre partiene som ikke har bestemt seg: Man kan ikke komme i desember i 2022 og si at man allikevel skal støtte det, og overkjøre statsråden og regjeringen.

Men jeg fikk ikke svar på hva det er som skiller X Games fra de andre. Hvis statsråden vil gi god forutsigbarhet til disse arrangørene – som har vært langsiktige mottakere, og som trenger midler til planlegging og forberedelser, alle sammen, vil jeg tro, i 2022 – hva er beskjeden fra statsråden til disse arrangementene? Og hvis det ikke er noen forskjeller, hva er forskjellen mellom X Games og disse arrangementene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:49:35]: X Games og alle de andre arrangementene som representanten nå ramset opp, er helt forskjellige arrangementer. De har det til felles at de har en kommersiell del i seg, men det er overhodet ikke slik at vi ønsker å behandle alle disse likt. Vi kommer tilbake til støtten til enkeltarrangementer på ordinær måte i hvert eneste budsjett. Vi vil være i dialog med de tilskuddsmottakerne kontinuerlig. Det er også derfor vi nå ikke utbetaler hele den potten som Stortinget har vedtatt at X Games skal ha, for det er ikke behov for det.

Jeg vil snu på det representanten sa: Ja, det ville vært sent å komme høsten 2022 og si til X Games at dere prioriteres ikke for 2023 av denne regjeringen. Derfor har jeg sagt det nå, fordi X Games ønsker den forutsigbarheten, og det er ikke slik at vi ønsker å prioritere 15 mill. kr til X Games de neste årene. Det har vært flott at man gjennom statsbudsjettet har hjulpet dem opp og stå i Norge gjennom disse årene, men som kommersiell aktør må man nå snart stå på egne ben, og vi ønsker å bruke pengene på egenorganisert idrett for barn og unge på andre måter.

Turid Kristensen (H) [14:50:39]: Jeg føler ikke at jeg får svar på spørsmålet mitt. Det er ikke så stor forskjell på disse arrangementene. Mange av dem er store. Mange av dem har fått penger over mange år. Ekstremsportveko håper jeg inderlig blir stående. Dette er også actionsport. 90 pst. av alle barn og unge som driver med actionsport i Norge, er innenfor uorganisert idrett. Jeg kan ikke forstå hvorfor statsråden allerede nå sier at hun vil kutte støtten til X Games, ta livet av X Games i Norge – for det er i realiteten det man gjør. Det gjør også de partiene som i dag ikke tar til motmæle. Det er en mindretallsregjering som gir de signalene om at de ikke vil prioritere det, og det er fair. Det er som statsråden sier en politisk prioritering, men det ødelegger fullsten-

dig grunnlaget for en eventuell videreføring av arrangementet.

Så igjen: Hva er det som skiller X Games fra de andre arrangementene som er store, som er mer eller mindre akkurat like kommersielle, og som har internasjonale eiere? Hvorfor er det akkurat X Games som ikke skal prioriteres? Hvorfor er det de som skal ryke når Senterpartiet sier de vil prioritere mindre arrangementer?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:51:45]: Det er et litt underlig spørsmål, for det finnes ekstremt mange eksempler på tilskuddsmottakere, enkeltprosjekter, arrangementer som får tilskudd over statsbudsjettet fra kulturbudsjettet, som har andre liknende arrangementer som ikke får det. Det er stor forskjell på Arctic Race og X Games. Det er to helt forskjellige arrangementer. Ja, det er riktig at de har en kommersialitet ved seg som gjør dem like, men det er også det.

Som sagt vil premisset for representantens spørsmål være at denne regjeringen ønsker all egenorganisert actionsport til livs. Det vil vi ikke. Vi sier bare at nå er det på tide å bruke de 15 mill. kr til X Games på noe annet. Det er heller ikke slik at vi skjærer alle disse arrangementene over én kam og sier at vi ikke ønsker dem. Vi behandler penger til enkeltarrangementer på ordinær måte – statsbudsjett for statsbudsjett. Men fordi at nettopp X Games har vært opptatt av forutsigbarhet, er jeg ærlig på det og sier allerede nå, våren 2022, i stedet for å komme til høsten, at vi ikke kommer til å prioritere det i statsbudsjettet vi legger fram.

Silje Hjemdal (FrP) [14:53:06]: Som innbygger i ekstremsportfylket og sterk tilhenger av Ekstremsportveko på Voss skjønner jeg godt at denne saken skaper bekymring der ute og for mange andre også. Konkret tilbake til denne: Representanten fra Høyre fikk ikke særlig tydelige svar, men jeg lurte rett og slett på om det kan være så konkret at kulturministeren har store problemer med denne saken nettopp fordi det er et privatdrevet arrangement, og fordi det er utenfor den organiserte idretten.

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:53:50]: Nei, overhodet ikke. Jeg har selv vært på X Games, jeg har sett på X Games, og jeg digger X Games. Det er et utrolig bra arrangement rundt en sport som jeg personlig, i mer eller mindre grad av vellykkethet, driver med selv. Det har overhodet ikke noe med vårt forhold til den egenorganiserte idretten å gjøre. Tvert imot ønsker denne regjeringen å styrke rammene for den egenorganiserte idretten, noe vi gjør gjennom baner og anlegg for egenorganisert idrett og ved å øke støtten til f.eks. Tverga, som jobber for dette, så det er et premiss jeg ikke vil gå med på.

Det er også slik at den forrige regjeringen, som Fremskrittspartiet satt i, fra år til år kom med statsbudsjett der noen plutselig mistet pengene eller det ble kuttet i pengene. Det er budsjettets gang. Det handler om politiske prioriteringer. Det er ikke slik at alle prosjekter får statlig støtte til evig tid. Nå sier vi at de 15 mill. kr ønsker vi å bruke på noe annet.

Det er også slik at ESPN, som er den store kommersielle aktøren som står bak X Games, har store økonomiske muskler. Andre steder i verden arrangeres X Games uten statlig støtte, og 15 mill. kr over kulturbudsjettet er mye penger.

Silje Hjemdal (FrP) [14:55:04]: Jeg er likevel bekymret for det signalet dette sender til X Games, men også til alle de unge menneskene der ute som er inspirert av dette arrangementet, som er en direkte grunn for rekruttering. Jeg synes også det er veldig rart at man stemte for denne bevilgningen i høst, at man som tidligere opposisjonspolitiker, som kulturministeren var da, var så tydelig under pandemien på at for kunstnere og andre deler av kulturen og idretten var det veldig viktig å gi forutsigbarhet og tiltakspakker og alt sånt, altså når det gjaldt andre. Hva er det som gjør at kulturministeren ikke har den samme sympatien for den situasjonen som X Games kom i under pandemien, og som gjør at arrangementet blir flyttet på, som hun har for alle andre?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:56:07]: Det er X Games-arrangement i år, men de trenger mindre penger enn det de søkte om da statsbudsjettet ble vedtatt. Fra tidligere 15 mill. kr er behovet nå på litt over 6 mill. kr, og det får de. Når det gjelder dette med forutsigbarhet, er det nettopp det jeg ønsker å gi X Games. De har spurt, helt ærlig, om hva de kan vente seg for 2023, og jeg har sagt at det kommer ikke til å være Senterpartiets og Arbeiderpartiets politiske prioritering å fortsette å gi støtte til X Games i 2023.

Ola Elvestuen (V) [14:56:52]: Statsråden er sånn sett ærlig, for hun sier at forutsigbarheten er at X Games skal nedlegges. Det er ingen annen mulighet for å ha et så stort arrangement for egenorganisert idrett hvis man ikke har en offentlig støtte inn mot X Games og disse fremste arrangementene, som jo også drar i gang en stor del av den bredden vi trenger innenfor egenorganisert idrett.

Mitt spørsmål er da: Hva er det som gjør at statsråden mener – og det er ingen andre alternativer for å få til så store og brede arrangementer – at arrangementer som motiverer egenorganisert idrett, ikke er viktig i Norge lenger?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:57:49]: Jeg sier ikke, og har aldri sagt, at arrangementer som motiverer egenorganisert idrett, ikke er viktige – tvert imot. Men det som ikke er riktig, er at ett enkeltarrangement skal være på statsbudsjettet så lenge at noen, til og med i denne sal, begynner å snakke om at det er en fast post på budsjettet. Jeg tenker at det er flere typer store enkeltarrangementer som sikkert kunne tenke seg å få statlig støtte over statsbudsjettet.

Så er det litt underlig at X Games ikke kan avholdes i Norge uten statlig støtte når det gjøres verden over ellers. Dette handler ikke om at vi ikke ønsker egenorganisert idrett, det handler om en politisk prioritering, og nå ønsker vi å bruke disse pengene på andre ting. Det er heller ikke slik at X Games er det eneste arnestedet for å rekruttere eller inspirere folk til snowboard og skisport.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på 3 minutter.

Lars Rem (FrP) [14:59:01]: Jeg vil gjerne begynne med å forsøke å si noen ord om hva X Games er. X Games er den eneste konkurransen på internasjonalt nivå i Norge for snowboardere, freestylekjørere, skateboardere og andre actionsportsutøvere.

X Games er den mest populære idrettsbegivenheten blant norsk ungdom. Det er dokumentert av Opinion. X Games er langt mer populært enn Eliteserien i fotball, Holmenkollen Skifestival, World Cup på Lillehammer og OBOS-ligaen. For all den unge fansen er det viktig at X Games får fortsette i Norge. Det er ingen andre events hvor de kan se eller møte heltene sine.

Fremskrittspartiet har i en årrekke støttet X Games. Vi har støttet dem fordi de treffer så mange. De treffer dem som ikke nødvendigvis er opptatt av tradisjonell idrett. Vi er som kjent ikke alle like – heldigvis. Kanskje er det derfor noen partier i denne salen ikke liker X Games. Kanskje er det fordi X Games har vokst fram selv. Kanskje er det fordi X Games har klart å vokse av seg selv uten å være styrt av politikere.

Gjennom de to siste årene har mange slitt, ikke bare alle som har sittet hjemme, men også alle de som samler folk. Kulturen, frivilligheten og idretten har ikke kunnet samle folk. X Games har også slitt på grunn av pandemien. Derfor har det også vist seg at ting må utsettes. Når ting utsettes, er det ikke slik at man legger alt på is. Når noe utsettes, må man også ha penger til planlegging, organisering og alt som skal til.

Fremskrittspartiet er stolte støttespillere av X Games, nettopp fordi X Games er det de er. Derfor mener vi at de lovede pengene må utbetales.

Himanshu Gulati (FrP) [15:01:34]: X Games er et internasjonalt arrangement i Norge, altså på verdensnivå, for snowboardere, frikjørere, skateboardere, Moto X-kjørere – noe vi burde være stolte av. Det engasjerer flere titusener av publikummere hvert år og eksponeres for millioner av mennesker verdenen over på tv og i sosiale medier.

Samtidig som vi har stjerner og forbilder som Marcus Kleveland, Terje Håkonsen og andre som inspirerer ungdom til å drive med den typen sport, er X Games en arena som gjør akkurat det samme. Det er et stort arrangement i lille Norge, som vi burde heie på og stimulere til å få flere arrangementer som, og ikke legge ned, som det i praksis nå gjøres.

Jeg vet veldig godt hva dette forslaget handler om, for jeg har skrevet det selv, men denne saken handler også om noe mer enn kun den utbetalingen i år. Denne saken handler også om de signalene kulturministeren skal ha ros for at hun er ærlig om akkurat nå, nemlig at denne regjeringen ikke vil prioritere videre støtte for X Games. Hva er konsekvensen av det? Jo, det har arrangørene bak X Games sagt veldig tydelig. Hvis dette forslaget blir nedstemt i Stortinget, som det ligger an til, avvikles organisasjonen bak X Games i Norge.

De som ikke stemmer for denne utbetalingen neste uke, når voteringen skjer, har også ansvar for at X Games, som har vært en historie vi burde være stolte av i Norge, ikke lenger blir en realitet, men blir nedlagt. Det er konsekvensen av ikke å betale ut disse pengene, for da har man ikke forutsigbarheten. Selv om det skjer et flott arrangement på Dombås nå til helgen, er det en kvalik til et arrangement som ikke skjer, for et arrangement som X Games trenger også forutsigbarhet når det gjelder offentlig støtte, både pengemessig, moralsk og annen støtte.

Det er trist at regjeringen sier de ikke vil utbetale disse pengene som er vedtatt for i år, og at de heller ikke vil prioritere X Games de kommende årene. Jeg håper man snur. Statsråd Trettebergstuen virker veldig klar i sin sak, men jeg håper Senterpartiet og SV ikke godtar prioriteringen om å være med på å legge ned X Games, for det er det man i praksis gjør med det vedtaket det ligger an til. Statsråden sier at hun ønsker å prioritere egenorganisert idrett. Samtidig er hun altså med på å avvikle det kanskje største arrangementet for egenorganisert idrett i Norge.

Det er veldig trist. Jeg merker jeg blir litt emosjonell nå, så det er mulig jeg repeterer meg, men mitt budskap er bare at jeg håper de partiene som har tenkt å stemme imot dette forslaget, tar en runde til og snur før det er for sent. Stemmer man imot dette forslaget, er man også ansvarlig for at X Games blir nedlagt, og at dette lille, gode eventyret vi har hatt, ikke lenger fortsetter.

Ola Elvestuen (V) [15:04:48]: Det er helt forunderlig å ha fulgt med på en statsråd med ansvar for idrett som ikke vil ha idrettsarrangementer i Norge. Det man nå gjør, er å legge ned det mest populære arrangementet for ungdom mellom 18 og 24 år, det som inspirerer bredden i egenorganisert idrett, hvor de har fått møte eliten i verden – og mange har også kommet fram gjennom X Games. Alle vet at skal man ha bredde, må man ha topp, og skal man ha topp, så har man bredde. Dette har vi utviklet i Norge.

Dette er ikke et spørsmål om prioritering, som statsråden sier. Å prioritere er å gjøre et vanskelig valg mellom ulike forslag som man ønsker. Dette er ikke det. Dette er en statsråd som aktivt ønsker å stoppe dette arrangementet, til tross for at det er bevilget over statsbudsjettet, og til tross for at regjeringen ikke gjorde noen endringer da de la fram sin tilleggsproposisjon. Det var ikke diskutert. Da dette ble diskutert og behandlet i Stortinget, både i finanskomiteen og i familie- og kulturkomiteen, ble det ikke nevnt, eller diskutert, eller lagt fram at man ønsker tilbake disse midlene. Det var ingenting man ble gjort oppmerksom på før Stortinget hadde vedtatt. Så får vi vite i begynnelsen av februar at nei, dette har man ikke tenkt å gjøre allikevel.

Dette er ikke en prioritering. Dette er en aktiv nedleggelse av det viktigste arrangementet for egenorganisert idrett i Norge, som har en internasjonal anseelse og en stor tilhørighet, i tillegg til den betydningen det har lokalt – enten det er i Oslo, som det har vært tidligere, i Lillehammer-regionen eller nå på Dombås. Det er til og med så spesielt at disse anleggene som vi kommer til å se til helgen på Dombås, kommer ikke til å være i Norge i årene framover, for det er ikke sånn at det står en annen aktør som vil kunne gjøre noe tilsvarende i årene framover. Dette er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og – forunderlig nok – SV: Hvis de holder fast ved at de ikke vil følge sitt eget budsjett og det vi vedtok i høst, hvis de holder fast ved å trekke dette tilbake også ved revidert, er det de som aktivt stopper det som er hovedmotivasjonen for veldig mange unge i Norge, og som gir resultater.

X Games var jo de idrettene som var utenfor OL. Det som har skjedd, er at mange av idrettsgrenene som ble tatt opp der – all ære til dem som sto bak det – har blitt en del av OL-satsingen etterpå. Forunderlig nok er de som driver X Games, aldri negative til den organiserte idretten (presidenten klubber), men den organiserte idretten vil alltid aktivt stoppe det som ... (presidenten avbryter.)

Presidenten: Da er taletida ute.

Turid Kristensen (H) [15:08:12]: Jeg var først oppgitt fordi jeg i mitt forrige innlegg ikke fikk tid til å si noe om hvorfor det er så utrolig trist at regjeringen nå

prioriterer som den gjør, men nå har både representantene Ola Elvestuen, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati fortalt hva dette betyr for barn og unge og for vår internasjonale anseelse innenfor actionsport og det som X Games driver med, og hvor populært dette er.

Noe de ikke har snakket om, og som jeg også synes er viktig å ta med, er hvor viktig dette er for lokalt næringsliv, og de ringvirkningene de får. Neste år skulle dette arrangeres på Lillehammer, i statsrådens egen hjemregion. Her er det mange lokale aktører som går glipp av store inntekter, i måneder hvor de ellers ikke har så store inntekter. Det er små hoteller. Det er ca. 200 leverandører, som i stor grad er lokale, som nå går glipp av inntekter. Mye av dette er også næringer som har vært utrolig hardt rammet av koronapandemien, f.eks. reiselivsnæringen vår, som trenger all den drahjelpen de kan få i årene framover. Dette går ut over 250 medarbeidere i SAHR Production, og det går ut over mer enn 150–200 frivillige.

Hvorfor gjør man dette? Jeg har ikke klart å få tak i det, bortsett fra at statsråden er helt krystallklar på at hun og regjeringen rett og slett ikke vil prioritere dette. Fra dem som sitter i salen her i dag, har jeg fått mye mer tvetydige tilbakemeldinger. Ok, Senterpartiet vil prioritere mindre arrangementer. Det er fint, det, men dette er faktisk et flaggskip for oss i Norge.

Til dem av Arbeiderpartiet og SVs representanter som sitter her og sier at løpet ikke er kjørt, de skal se om de skal få det inn på budsjettet for 2023: Det er ikke sant. Løpet er kjørt. Spikeren i kista slås inn her i dag, og jeg synes det er utrolig trist. Andre kulturarrangører har i løpet av pandemien fått vite at hvis man må avlyse, rent generelt, skal man ikke trekke tilbake de bevilgningene de har fått. Ok, de må avlyse nå, men da kan de få videreført sin virksomhet når pandemien tillater det. Det lar man ikke X Games gjøre.

Jeg synes det er usigelig trist og helt uforståelig, men det ser ikke ut til at man vil snu. Det har vært nevnt at man kanskje kan ta dette inn for kontroll- og konstitusjonskomiteen. Jeg vet ikke, vi skal se på det. Jeg vil bare få gi en stor takk til alle de som står bak: SAHR Production, Terje Håkonsen og alle de frivillige som har stått på for å ha dette flotte arrangementet.

Hvis man vil redde det, på en eller annen måte, på et senere tidspunkt, med andre arrangører, kan man vurdere å gi anlegg, slik man gjør til den organiserte idretten. Man har ikke noe Holmenkollen-anlegg. Dette må bygges opp hvert eneste år. Det er derfor man trenger statlig støtte, og det er også derfor man trenger forutsigbarhet. Det vil ikke statsråden gi, og det er trist.

Statsråd Anette Trettebergstuen [15:11:28]: Det pågår egentlig to debatter her i dag, som vi er nødt til å

skille litt. Det ene er hva som er forutsetningene for og gjennomføringen av Stortingets budsjettvedtak for 2022. Poenget er som følger: Det er ingenting å gå til kontrollkomiteen med. X Games fikk i statsbudsjettvedtak 15 mill. kr, men kommer så til regjeringen og sier at behovet er betydelig mindre. Da sier vi at siden pengene fra 2021 er overført til 2022 og dekker 2022-behovet, er det ikke noe grunnlag for å utbetale pengene som Stortinget vedtok at de skulle ha.

Det er helt ordinær økonomihåndtering og praksis. Det er ikke slik at man kan søke om støtte til arrangement for et år og så ta med seg pengene videre og bruke dem til noe annet et annet år. Det er helt ordinære, vanlige prosesser. Vi bryter ikke noe stortingsvedtak, for X Games får arrangert det arrangementet de har valgt å gjennomføre i år. Hadde de snudd seg rundt og valgt å oppskalere arrangementet, hadde de fått mer penger, men vi kan altså ikke utbetale penger som ikke skal brukes.

Så er det 2023 og veien framover. Jeg synes det er litt underlig av Venstre, Høyre og særlig Fremskrittspartiet, som hvert eneste år når budsjettet legges fram, gir hundrevis av tilskuddsmottakere – kulturarrangører, idrettsarrangører, små og store – sjokk når de med et pennestrøk strykes i deres kuttbudsjetter. Det er jo en ærlig sak, og slik er den politiske virkeligheten når vi lager budsjetter. Man kan ikke prioritere alt, man må velge noe.

Når X Games spør meg om hva vi tenker om veien videre, er jeg helt ærlig på at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke kommer til å prioritere 15 mill. kr til X Games i årene framover, fordi det er relativt mye penger på et relativt lite kulturbudsjett, og vi ønsker nå å bruke de pengene på bredde og egenorganisert idrett over hele landet. Det er en prioritering.

Jeg håper at X Games, med den store kommersielle aktøren de har i ryggen, kan fortsette å holde X Games i Norge, slik de gjør de fleste andre steder i verden hvor X Games holdes, der de klarer seg fint uten offentlig støtte.

Ola Elvestuen (V) [15:14:14]: For det første håper jeg statsråden har noe å referere til når hun ganske lett-vint sier at Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet kutter i kulturtilbud med et pennestrøk. Når har vi gjort det, og hva er det man har gjort det på? Tvert imot: Er det noe man har forutsigbarhet på, er det nettopp kulturaktiviteten – kulturaktivitet som også er knyttet til X Games. Dette handler ikke bare om idrettsarrangementet: Man har konserter som gjennomføres, det er kunstutstillinger som gjennomføres, og det er norske aktører som også har vært med der hvert eneste år.

Det er formålet med stortingsvedtaket som er brutt. Jeg sitter ikke i noen kontrollkomité, og jeg vet ikke hva

som er formelt der, men det er ingen tvil om at formålet med bevilgningen – som er å gi en forutsigbarhet for X Games – er brutt med det statsråden har gjort. Ja, man kan si at man har midlene til å gjennomføre den kvalifiseringen som er nå, men det er slett ikke sann at man kan komme med en ny bevilgning i desember, og så skal man forvente at man kan ha et fullt arrangement i februar. Det lar seg ikke gjøre. Derfor trenger man å ha den gjennomgående forutsigbarheten, at man tenker gjennom flere år, for å kunne ha disse større internasjonale arrangementene med den bredden og kvaliteten som X Games har. Den delen er ikke fulgt opp av statsråden – hele formålet med stortingsvedtaket. Det som også er provoserende for Stortinget, uansett hva man mener er den formelle delen, er at dette ikke har vært nevnt gjennom hele behandlingen av budsjettet gjennom høsten. Det kommer helt overraskende.

De av oss som kjenner historien, både historien om X Games og om det Arbeiderpartiet har stått bak – enten det har handlet om Oslo eller om den forbindelsen man har til den organiserte idretten i Idrettsforbundet – har så klart fulgt med på dette. Vi har fulgt med og sett at det var ingen signaler om noen endring av dette da tilleggsproposisjonen ble lagt fram. Det var ikke noen signaler om noen endring før Stortinget gjorde sitt vedtak. Så får både vi som stortingsrepresentanter og de som skal være arrangører – som har forholdt seg til de vedtakene vi har gjort, og som nå gjennomfører en kvalifisering for at de skal ha et større arrangement til neste år, og som har fulgt reglene og vært moderate i pandemien, nettopp for å klare dette – bare høre at nei, dette var ikke noe man ønsket å gjennomføre likevel, dette stopper vi, dette er noe som har vært, og nå er det slutt på dette.

Når man sier at man ønsker andre prioriteringer, har jeg ikke (presidenten klubber) hørt noe forslag om hva det skal være.

Presidenten: Da er taletida ute.

Himanshu Gulati (FrP) [15:17:33]: Det meste er sagt, så jeg skal være kort. Statsråden er ærlig på at hun ikke vil prioritere X Games i neste budsjett og i årene som kommer. Resultatet av det er at X Games blir avvirket. Dette er «game over» for X Games. Hvis hun mener det, må hun gjerne gjennomføre den politikken hun sier hun vil gjennomføre. Jeg kommer med en innstendig oppfordring til SV og Senterpartiet. Jeg håper at dere ikke vil være med på å legge ned X Games, noe som vil være konsekvensen av å fatte dette vedtaket. Man kommer ikke unna det. Lar man være å prioritere X Games i budsjettene framover, er X Games ferdig. Det har de varslet at de vil sende brev om med en gang et slikt vedtak eventuelt er fattet i Stortinget.

Turid Kristensen (H) [15:18:39]: Vi får nok ikke statsråden til å endre oppfatning om hva hun ønsker å prioritere ved at vi gjentar det her i denne salen, men det er noen grunnleggende misforståelser og også en litt underlig kommunikasjon. Hvis X Games hadde snudd seg rundt og skalert opp, på tross av pandemien, hadde de fått pengene. Hvordan kan statsråden tro at det er mulig for et så stort arrangement, som involverer så mange, og som krever så mye forberedelser, å snu seg rundt, oppskalere og arrangere på et par måneder? Det lar seg ikke gjøre.

På samme måte, til dem som sitter i salen her i dag og tror at de ikke nå er med på å legge ned X Games: Det er de. Det kommer ikke til å la seg gjøre å komme med en bevilgning i desember og tro at X Games og menneskene bak kan snu seg rundt og arrangere dette på noen få måneder i 2023.

Andre kulturarrangører har også statsråden vært veldig tydelig overfor: Man skal ikke miste inntekter, og man skal ikke miste bevilgninger når man er nødt til å tilpasse seg pandemien. Den omsorgen gir ikke statsråden X Games. Jeg synes dette er vanvittig trist.

Jeg respekterer at det er en politisk prioritering. Jeg respekterer at statsråden og regjeringen prioriterer dette. Men statsråden sitter i en mindretallsregjering, så det som er galt med håndteringen av denne saken, som flere av oss her i dag har vært inne på, er at statsråden bare sier at hun skal komme tilbake med en redegjørelse til Stortinget. En mindretallsregjering kan ikke bare kutte ut en post på statsbudsjettet som er godt begrunnet. Jeg har gått mange runder med våre finansrådgivere og lest veiledningen for behandlingen av statsbudsjett – det må et nytt vedtak til.

De signalene statsråden sender, er nok til å sette spikeren i kista for X Games, for man kan ikke lenger stole på at det kommer noe. Kanskje vil andre partier forsøke å få det inn igjen, men det er for sent. Det er veldig trist. Jeg synes det er helt feil prioritering, men det er en prioritering statsråden gjerne må ta. Jeg skulle ønske at man støttet denne delen av uorganisert idrett mer, og på lik linje med den organiserte idretten.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:21:15]: Jeg tar ordet, for jeg mener det er viktig å være ryddig om det som er det faktiske regelverket og det riktige konstitusjonelt også i denne saken.

Jeg synes egentlig det er litt spesielt å måtte gå opp på talerstolen her og forklare konseptet revidert nasjonalbudsjett for representanten Elvestuen, som er tidligere statsråd. Det er helt feil, det som blir påstått. Det har blitt endringer i denne saken etter at Stortinget vedtok sitt budsjett. De endringene som er framkommet, kommer regjeringa til å redegjøre for i revidert nasjonalbud-

sjett. Der blir også vedtaket om dette gjort. Det er de enkle realitetene i saken, som handler om bevilgningen for 2022. Det vil bli, som er riktig, redegjort for i revidert nasjonalbudsjett.

I diskusjonen om bevilgningen for 2023 trengs det tydeligvis også litt konstitusjonell opplæring, spesielt for representantene fra Høyre, for det er regjeringa som legger fram statsbudsjettet for Stortinget. At statsråden er tydelig på hva hun og regjeringa har lyst til å legge fram i statsbudsjettet, er det riktige og ryddige. Jeg kan understreke overfor representantene fra opposisjons-

partiene at også representantene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i Stortinget vet hva vi gjør i denne saken, men det er ryddig og riktig at det er statsråden som er tydelig på dette, for det er hun og regjeringa som skal legge fram statsbudsjettet sitt for 2023 for Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.24.

